

Innst. S. nr. 263

(2007–2008)

**Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen**

St.prp. nr. 57 (2007–2008)

**Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om
Kommuneproposisjonen 2009**

Innhold

	Side		Side
1. Regjeringens politikk overfor kommunene	5	6.2 Komiteens merknader	25
1.1 Sammendrag	5	6.2.1 Eiendomsforvaltning	25
1.2 Generelle merknader	5	6.2.2 Låneordning for skolebygg	25
2. Det økonomiske opplegget i 2009	8	7. Økonomistyring i kommune-	
2.1 Inntektsrammer for 2009	8	sektoren – regelendringer mv.	26
2.1.1 Sammendrag	8	7.1 Sammendrag	26
2.1.2 Komiteens merknader	9	8. Konsultasjonsordningen	26
2.2 Innlemming av øremerkede tilskudd ...	10	8.1 Sammendrag	26
2.2.1 Sammendrag	10	8.2 Komiteens merknader	26
2.2.2 Komiteens merknader	11	9. Bruken av nynorsk i kommunane ...	27
2.3 Skattøre	12	9.1 Samandrag	27
2.3.1 Komiteens merknader	12	9.2 Merknader frå komiteen	27
2.4 Skjønnsrammen 2009	12	10. Oppgavefordeling og	
2.4.1 Sammendrag	12	regelverk – endringer på	
2.4.2 Komiteens merknader	12	fagdepartementenes områder	28
3. Endringer i det økonomiske		10.1 Kommunal- og regionaldepartementet	28
opplegget i 2008	13	10.1.1 Sammendrag	28
3.1 Sammendrag	13	10.1.2 Komiteens merknader	29
3.2 Komiteens merknader	13	10.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet	29
4. Endringer i inntektssystemet for		10.2.1 Sammendrag	29
kommunene	14	10.2.2 Komiteens merknader	30
4.1 Innledning	14	10.3 Barne- og likestillingsdepartementet ..	31
4.1.1 Sammendrag	14	10.3.1 Sammendrag	31
4.1.2 Komiteens merknader	14	10.3.2 Komiteens merknader	31
4.2 Omlegginger som gjelder skatt	16	10.4 Finansdepartementet	31
4.2.1 Sammendrag	16	10.4.1 Sammendrag	31
4.2.2 Komiteens merknader	17	10.5 Fiskeri- og kystdepartementet	32
4.3 Omlegging av distriktspolitiske		10.5.1 Sammendrag	32
tilskudd	18	10.6 Fornyings- og administrasjons-	
4.3.1 Sammendrag	18	departementet	32
4.3.2 Komiteens merknader	18	10.6.1 Sammendrag	32
4.4 Øvrige endringer i inntektssystemet	20	10.7 Helse- og omsorgsdepartementet	32
4.4.1 Sammendrag	20	10.7.1 Sammendrag	32
4.4.2 Komiteens merknader	20	10.7.2 Komiteens merknader	33
4.5 Fordelingsvirkninger	22	10.8 Justisdepartementet	36
4.5.1 Sammendrag	22	10.8.1 Sammendrag	36
4.5.2 Komiteens merknader	22	10.9 Kultur- og kirkedepartementet	36
5. Fornyning i kommunal sektor	23	10.9.1 Sammendrag	36
5.1 Sammendrag	23	10.9.2 Komiteens merknader	36
5.2 Komiteens merknader	23	10.10 Kunnskapsdepartementet	36
6. Eiendomsforvaltning	25	10.10.1 Sammendrag	36
6.1 Sammendrag	25	10.10.2 Komiteens merknader	37
		10.11 Miljøverndepartementet	39
		10.11.1 Sammendrag	39

10.11.2	Komiteens merknader	39	13.	Skjønnfordelingen i 2007 og prosjekter finansiert gjennom prosjektskjønnet	43
10.12	Nærings- og handelsdepartementet	40			
10.12.1	Sammendrag	40	13.1	Sammendrag	43
10.12.2	Komiteens merknader	41	13.2	Komiteens merknader	44
10.13	Olje- og energidepartementet	41			
10.13.1	Sammendrag	41	14.	Forsøk, evalueringer og utredningsprosjekter	44
10.13.2	Komiteens merknader	41			
10.14	Samferdselsdepartementet	41	14.1	Sammendrag	44
10.14.1	Sammendrag	41	14.2	Komiteens merknader	44
10.14.2	Komiteens merknader	41			
11.	Utviklingen i kommuneøkonomien fram til 2007	42	15.	Forslag fra mindretall	45
11.1	Sammendrag	42	16.	Komiteens tilråding	46
11.2	Komiteens merknader	42			
12.	Omfang og kvalitet i kommunale tjenester	42			
12.1	Sammendrag	42			
12.2	Komiteens merknader	43			

Innst. S. nr. 263

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

St.prp. nr. 57 (2007–2008)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2009

Til Stortinget

1. REGJERINGENS POLITIKK OVERFOR KOMMUNENE

1.1 Sammendrag

Ett av Regjeringens fremste mål er å styrke velferdstjenestene. En sterk offentlig sektor og felles velferdordninger er nødvendige forutsetninger for å forbedre levekårene til innbyggerne i hele landet.

Fra 2005 til 2008 har kommunesektoren hatt en reell inntektsvekst på 20,8 mrd. kroner, tilsvarende 8,3 pst. Dette har gitt kommunesektoren rom for styrking av tjenestene innen oppvekst, kunnskap og omsorg. Regjeringen har stor tillit til kommunene, og kommunene har svart på dette ved å bygge ut de kommunale tjenestene i høyt tempo i 2006 og 2007. Det er imidlertid fortsatt uløste oppgaver. Regjeringen legger derfor opp til fortsatt inntektsvekst i 2009, slik at forbedringen av det kommunale tjenestetilbudet kan fortsette.

Regjeringen har som mål å legge til rette for likeverdige levekår i hele landet. Med kommunenes ansvar for grunnleggende velferdstjenester som skole og pleie og omsorg, der det er nødvendig med stabilitet i tilbudet over tid, er det også behov for reduserte svingninger og større forutsigbarhet i kommunenes inntekter.

I proposisjonen legges det fram forslag til vesentlige endringer i kommunenes inntektssystem. Det legges opp til en sterkere inntektsutjevning for å bedre forutsetningene for mer likeverdige tilbud til eldre, innen grunnskolen og helsetjenestene. Endrin-

gene vil også gi større stabilitet og dermed forutsigbarhet. Samtidig foreslås et nytt distriktpolitisk tilskudd der distriktskommuner i Sør-Norge får et nødvendig løft for å sikre lokalsamfunnene og bidra til at bosettingsmønsteret blir bevart.

Proposisjonen viser til at det er lokaldemokratiet i kommunene som kan utvikle de beste løsningene og sørge for at lokale forhold blir ivaretatt. Kommunene må kunne levere kvalitativt gode tjenester på en effektiv måte, være serviceorienterte og samtidig være en god arbeidsplass.

Videre påpekes at kommunene må møte innbyggerne på en slik måte at de føler seg verdsatt og respektert, samtidig som de får de tjenestene de har behov for. Særlig innen pleie og omsorg og skole er utfordringene, til tross for ressursene som settes inn, fortsatt store. Samtidig som tilbudet utvides, må det satses på kvalitative forbedringer. For å kunne lykkes må kommunene opprettholde finansiell balanse og en sunn økonomistyring, samtidig som det fortsatt satses på fornying og effektivisering. Arbeidstakerne og deres organisasjoner må involveres i dette arbeidet. For å oppnå resultater er det grunnleggende at kommunene, både ansatte og politikere, i alle saker opptrer slik at de oppnår tillit både som tjenestetilbyder, samfunnsutvikler, myndighetsutøver og demokratisk arena.

Innledningsvis i proposisjonen utdypes nærmere Regjeringens bistand til fornying i kommunesektoren og arbeidet med å bidra til høy etisk standard i kommunal virksomhet. Videre omtales også Regjeringens arbeid med klima- og miljøpolitikk i kommunene.

1.2 Generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebakken,

Saera Khan, Inger Løite, Tom Strømstad Olsen og Arild Stokkan-Grande, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Venstre, Vera Lysklætt, viser til Regjeringens framlegg Kommuneproposisjonen 2009.

Komiteen viser til at det er bred oppslutning om kommunesektorens viktige roller som grunnmur i det norske velferdssamfunnet. Gode og forutsigbare rammevilkår for kommunesektoren er viktig for landets utvikling, for utviklingen i lokalsamfunnene og for den enkelte innbyggers livskvalitet. Tilbudet som gis i barnehage, skole, barnevern og lokalt helsevesen er basistjenester som skal kjennetegnes av god kvalitet. Et godt tilbud innafor omsorgen for eldre og andre hjelpetrequende er etter komiteens mening helt nødvendig i et moderne velferdssamfunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at gode kommunale tjenester er særlig viktig om distriktskommuner med avstandsulemper skal kunne få vekst i stedet for nedgang i folketallet, og derved bidra til mindre sentralisering.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil understreke at den store tillit kommunesektoren har opparbeidet seg, forutsetter at samspillet med statlige myndigheter fungerer godt, og likeså samspillet med enkeltpersoner, frivillig sektor og med næringslivet.

Komiteen viser til at kommunesektoren er viktig i samfunnsøkonomien ved at 15 pst. av landets løpende timeverk utføres i kommunal sektor samtidig som sektorens inntekter utgjør 17 pst. av brutto nasjonalproduktet for Fastlands-Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at kommunesektoren har kunnet bygge ut de kommunale tjenestene i stort tempo i 2006 og 2007. Bemanningen i kommuner og fylkeskommuner er økt med 24 000 årsverk.

Komiteen vil peke på at det trengs ytterligere vekst i inntekter de nærmeste år av mange årsaker:

- Levealderen øker. Antall over 67 år vil fordobles fram mot 2060.
- Befolkningsveksten øker både pga. økt levealder, økt innvandring og høg fruktbarhet.
- Innslaget av innvandrere i befolkningen og i arbeidslivet øker.
- Et stramt arbeidsmarked gir lønnspress og konkurranse om kompetanse.
- Nye oppgaver innafor klima, miljø.
- Nye teknologiske muligheter for å desentralisere helsetjenester.
- Etterslep på vedlikehold som må dekkes.
- Innbyggenes krav til kvalitet på tjenester vil øke.
- Helsevesenets utfordringer må løses ved økt kvalitet og kapasitet i primærhelsetjenesten og økt satsing på forebyggende folkehelsearbeid.
- Økt konkurranse fra private tilbud innafor skole, pleie og omsorg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil peke på at Regjeringen i Soria Moria-erklæringen har lagt til grunn at den vil styrke det offentlige ansvar og rolle innen de sentrale velferdsoppgavene som helse, omsorg og utdanning, og motarbeide kommersialisering av disse områdene.

Flertallet viser til at kommunesektoren med denne regjeringen har fått et betydelig økonomisk løft, og at dette har gitt seg utslag i flere og bedre tjenester enn før. Regjeringen har beregnet at sektoren fra 2005 til 2008 har hatt en reell inntektsvekst på 20,8 mrd. kroner, tilsvarende 8,3 pst. Av denne veksten i samlede inntekter anslås 3,7 mrd. kroner å komme i 2008. Det legges i denne proposisjonen opp til at aktivitetsveksten skal fortsette.

Flertallet har merket seg at kommunesektoren som helhet har forbedret sin økonomiske situasjon betydelig i denne perioden. For 2006 var netto driftsresultat 5,5 pst. av driftsinntektene – for 2007 2,8–2,9 pst. når man ser bort fra de såkalte Terra-kommunene. Oslo kommune hadde i 2007 et netto driftsresultat på 4,6 pst. Også det faktum at antall kommuner på Robek-lista har blitt redusert fra 118 i 2004 til 47 i april 2008 bekrefter at den økonomiske situasjonen er sterkt bedret.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er godt kjent med at den økonomiske situasjonen varierer svært mye mellom kommuner og fylker. Det har lenge vært et erkjent behov for å redu-

sere disse ulikhetene ved endringer i inntektssystemet for kommunesektoren. Dette flertallet er fornøyd med at hoveddelen av dette arbeidet nå kan anses avsluttet ved de forslag som legges fram. Dette flertallet vil understreke behovet for langsiktighet og forutsigbarhet når det gjelder det økonomiske grunnlaget for sektoren. Ut fra dette bør hovedtrekkene i inntektssystemet ikke endres for ofte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at Regjeringen uttrykker stor tillit til kommunesektoren både verbalt og ved å øke de frie inntektenes andel av totalinntektene. For årene 2006, 2007 og 2008 anslås reell vekst i de frie inntektene å utgjøre 10 mrd. kroner av en samla vekst på 20,8 mrd. kroner. I budsjettet for 2009 vil øremerkede midler på om lag 3,5 mrd. kroner bli overført til rammeoverføring, og i 2011 øremerkede tilskudd til barnehager som i 2008 utgjør over 21 mrd. kroner.

Flertallet konstaterer at kommunesektoren følger opp de viktigste sentrale føringene for bruk av økte inntekter. Av viktige tjenester som har øket i omfang i 2007, har flertallet særlig merket seg:

- Det ble etablert 18 000 heltidsplasser med plass til 14 500 flere barn i barnehagen.
- Antall elever pr. lærerårsverk i grunnskolen er redusert fra 11,1 i 2005 til 10,8 i 2007.
- Andelen av lærertimer til spesialundervisning er økt fra 13,5 pst. i 2004 til 15,0 pst. i 2007.
- Pleie og omsorg har økt sin andel netto driftsutgifter fra 32,7 pst. i 2005 til 35,1 pst. i 2007. Antall årsverk er økt med 9 400 siden 2005.
- Andelen barnevernssaker med behandlingstid over 3 måneder er halvert på ett år.
- Antall lærerårsverk i videregående skole er økt med 5 pst. fra 2005, og antall lærlinger med 25 pst. fra 2004.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at disse medlemmer har et annet kommunalpolitisk utgangspunkt enn de andre partiene, og at kjernen i disse medlemmers kommunepolitikk er å øke enkeltmenneskets handlefrihet gjennom å begrense offentlige inngrep og restriksjoner. Det offentlige skal derfor ikke ta på seg oppgaver som enkeltpersoner, bedrifter eller private kan løse like godt eller bedre.

Disse medlemmer vil fremheve at kommunenes og lokaldemokratiets rolle er å sikre enkeltmennesket valgfrihet og mulighet til å i størst mulig grad påvirke beslutninger som angår dem selv. Samtidig ser disse medlemmer at det på grunn av

blant annet stordriftsfordeler er hensiktsmessig at en del klart avgrensede offentlige oppgaver løses og finansieres av staten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at lokal selvbestemmelse sikrer nærhet til beslutningene, medbestemmelse for innbyggerne og et levende demokrati. Disse medlemmer vil vise til at Fremskrittspartiet og Høyre ved behandlingen av regionsreformen i Innst. S. nr. 166 (2006–2007) til St.meld. nr. 12 (2006–2007) fremmet en rekke forslag om nye oppgaver til kommunene, samt forslag om overgang fra dagens trenivåmodell med stat, fylker og kommuner, til en mer effektiv forvaltningsmodell med de to nivåene stat og kommuner.

Disse medlemmer mener at kommunene bør ha den nødvendige friheten til å legge til rette for vekst og velstandsøkning, og tar avstand fra de delene av Regjeringens politikk som går ut på å hindre utvikling og økonomisk vekst. Disse medlemmer har sett fordelene av konkurranse innen en rekke andre områder, og ser et stort potensial hvis kommunene på samme måte konkurrerer om å tiltrekke næringsliv og dyktige samfunnsborgere.

Disse medlemmer vil uttrykke skepsis til Regjeringens manglende tiltak for effektivisering og modernisering i kommunesektoren.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er uenig i at Regjeringen har bedret kommunenes økonomiske situasjon. Disse medlemmer viser til at kommunene fikk et betydelig økonomisk løft i 2006, men at det siden den gang har gått nedover. Disse medlemmer viser til at dette blant annet skyldes at Regjeringen ved hvert eneste statsbudsjett og reviderte nasjonalbudsjett har boment i sine anslag på kostnadsvekst og demografi. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i sine alternative statsbudsjett i 2007 og 2008 gikk inn for henholdsvis 1,45 mrd. kroner og 0,6 mrd. kroner mer til kommunesektoren enn Regjeringen. Disse medlemmer vil også vise til at Fremskrittspartiet i Revidert nasjonalbudsjett for 2008 og 2007 gikk inn for henholdsvis 2,2 mrd. kroner og 1 mrd. kroner mer enn Regjeringens opplegg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Regjeringen har skapt en forventningskrise i Kommune-Norge. Gjennom media og i den politiske debatten skapes det et inntrykk av at Kommune-Norge har fått 21 mrd. kroner til å forbedre tjenestetilbudet. Det er feil. Landstinget i KS vedtok i 2008 en resolusjon om dette temaet. Der heter det:

"Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren er krevende. Inntektsøkningen de siste årene har i all hovedsak vært knyttet til nye oppgaver og samtidig har kostnadene økt gjennom renteøkninger, lønnsutviklingen og sterk vekst i byggekostnadene. I realiteten har kommunesektorens frie inntekter blitt redusert både i 2007 og 2008. Innbyggernes forventninger til dekningsgrader og kvalitet på tjenestene er økende. Derfor opplever kommunal sektor en ubalanse mellom innbyggernes forventninger, som i betydelig grad er skapt av sentrale myndigheter, og de lokale muligheter for å bygge ut tjenestetilbudet. Dette misforholdet utgjør et demokratisk problem."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre slutter seg til denne beskrivelsen. Den bekreftes også av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi som i sin rapport fra april 2008 sier:

"I perioden 2004–2006 ble netto driftsresultat vesentlig forbedret som følge av høy inntektsvekst og moderat vekst i sysselsetting og driftsutgifter, og i 2006 utgjorde netto driftsresultat 5,7 prosent av inntektene. I 2007 ble netto driftsresultat vesentlig redusert som følge av lav inntektsvekst og ytterligere vekst i sysselsetting og driftsutgifter. I tillegg har den generelle økning i rentenivået bidratt til å øke netto renteutgifter."

Tall fra Revidert nasjonalbudsjett 2008 viser at regjeringen Stoltenberg II har prioritert kommunesektoren lavere enn regjeringen Bondevik II. I 2002–2005 utgjorde inntektene i kommunesektoren i pst. av BNP for Fastlands-Norge henholdsvis 17,1, 17,6, 17,2 og 17,1. Under regjeringen Stoltenberg II har andelen gått ned fra 17,3 i 2006 til 16,9 i 2007. Den største nedgangen i antall ROBEK-kommuner skjedde i 2005, mens utviklingen nå i 2008 har snudd og en ser igjen en økning i antall kommuner som kommer under økonomisk administrasjon. Driftsresultatet i 2007 som ligger under målsettingen og forutsetningen i kommuneøkonomiproposisjonen for 2007, viser også at er inne i en negativ utvikling.

Disse medlemmer viser til at kommunesektoren har store utfordringer knyttet til kostnadsveksten. Den skyldes både mangelen på arbeidskraft og betydelige renteøkninger. Regjeringen har ikke vist evne til å ta inn over seg disse nye utfordringene som kommunesektoren står overfor.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre i sine alternative statsbudsjett har foreslått en lang rekke forslag som ville ha forbedret tilgangen på arbeidskraft og hatt et økonomisk opplegg som samlet sett ville ha lagt et lavere press på renteutviklingen. Samtidig har Høyre foreslått en økonomisk ramme for kommunesektoren i 2007 og 2008 som hadde gitt kommunene et økonomisk handlings-

rom på linje med Regjeringens opplegg. Høyres alternativ innebærer at en større andel av inntektene hadde kommet ved at kommunene hadde fått beholdt en større andel av egne skatteinntekter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil peke på at Regjeringen i liten grad forholder seg til utgiftsveksten i kommunal sektor. Selv om inntektsveksten under dagens regjering har vært på 20,8 mrd. kroner i perioden, så har utgiftsveksten vært enda høyere og kan anslås til om lag 23 mrd. kroner. Hvis en bruker Revidert nasjonalbudsjett for 2007 (med ettergitte skatteinntekter på 2,2 mrd. kroner), som er mest vanlig, og korrigerer for pris- og kostnadsvekst for kommunesektoren på 4,8 pst. i 2008, gir dette en realnedgang på 0,6 pst. fra 2007 til 2008. Fra 2006 til 2007 var det en realnedgang på 2,1 pst. Disse medlemmer vil også minne om at veksten i de frie inntektene i 2008 er på bare 0,8 pst. og ligger i nedre sjikt av det som ble varslet i Kommuneproposisjonen for 2008. Veksten i de frie inntektene er dessuten fordelt med 1 mrd. kroner til kommunene og 0,5 mrd. kroner til fylkeskommunene. I realiteten vil mesteparten av veksten i de "frie" inntektene allerede være brukt opp til økte renteutgifter, som innebærer om lag 800 mill. kroner pr. prosent, økning for kommunesektoren. I 2007 ble renten hevet 9 ganger. Så langt i 2008 er den hevet 3 ganger. Sammen med en sterkt økende gjeld i kommunene, som er forventet å øke med over 1,5 mrd. kroner bare i 2008, utgjør dette en betydelig utgiftsvekt for kommunene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre vil også peke på at øremerkede tilskudd økes med 20 pst. fra 2007 til 2008. Dette er i tråd med denne regjeringens tidligere politikk, om å stramme inn på kommunenes frihet ved å redusere skattøret (trekke penger inn i statskassa) og sende pengene øremerket ut igjen. Skattøret til kommunene fra både personskatt og selskapsskatt er systematisk redusert under denne regjeringen. I sum betyr utgiftsvekst og mindre økonomisk frihet til kommunene at de i stadig større grad blir statsfilialer med stramt bokholderi.

2. DET ØKONOMISKE OPPLEGGET I 2009

2.1 Inntektsrammer for 2009

2.1.1 Sammendrag

Regjeringen legger opp til realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 7 og 7,5 mrd. kroner i 2009. Bortsett fra Regjeringens budsjettopplegg for 2006, er dette den sterkeste inntektsveksten som er varslet på svært mange år. Veksten i kommu-

nesektorens inntekter legger forholdene til rette for fortsatt utbygging av det kommunale tjenestetilbudet.

Kommunesektoren har fått et betydelig inntektsløft under denne regjeringen. Fra 2005 til 2008 anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter til 20,8 mrd. 2008-kroner, tilsvarende 8,3 pst. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 2,7 pst., det samme som anslått i forbindelse med statsbudsjettet 2008. Den reelle veksten i kommunesektorens frie inntekter i denne periode anslås til knapt 10 mrd. kroner.

Inntektsveksten fra 2005 til 2008 er et resultat av Regjeringens prioritering av kommunesektoren i de årlige statsbudsjettene. Inntektsveksten i 2009 vil komme i tillegg til veksten i perioden 2005–2008.

Regjeringen legger opp til at realveksten i frie inntekter i 2009 blir på mellom 3,5 og 4 mrd. kroner. Veksten i de frie inntektene må blant annet ses i sammenheng med at den demografiske utviklingen antas å medføre økte utgifter for kommunesektoren i 2009. Beregninger indikerer at kommunesektoren kan få merutgifter i 2009 i størrelsesorden 1,1–1,4 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen dersom gjennomsnittskostnadene i tjenesteytingen holdes konstant.

Regjeringen har som mål å øke bemanningen i de kommunale omsorgstjenestene med 10 000 nye årsverk innen utgangen av 2009, sammenliknet med nivået i 2004. Det synes helt klart at kommunene er på god vei til å realisere målsettingen.

2.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteen viser til at Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 7 og 7,5 mrd. kroner i 2009. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå i Revidert nasjonalbudsjett for 2008. Dette inntektsnivå er det samme som lagt til grunn i statsbudsjettet for 2008. Av veksten i de samlede inntektene legger Regjeringen opp til at mellom 3,5 og 4 mrd. kroner skal komme som frie inntekter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, anser at denne veksten legger forholdene til rette for en fortsatt utbygging av det kommunale tjenestetilbudet. Flertallet støtter forslaget.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at Regjeringen foreslår å innlemme tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene og tilskudd til opplæring av språklige minoriteter i videre-

gående skole i de frie inntektene i 2009. Dette flertallet støtter forslagene som innebærer at ørmerking av 3,5 mrd. kroner fjernes. Derved øker kommunenes frihet til å utforme tjenestene ut fra lokale behov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kommunesektoren har fått en sterk inntektsvekst med denne regjeringen. Den forslåtte vekst for 2009 kommer i tillegg til realvekst i de samlede inntektene for 2006, 2007 og 2008 som nå anslås til 20,8 mrd. kroner, herav 10 mrd. kroner som frie inntekter. Flertallet anser at Regjeringen med dette følger opp Soria Moria-erklæringen om å legge til rette for en betydelig forbedring av de viktigste velferdstjenestene som sektoren har ansvaret for.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil vise til at de frie inntektene nå utgjør i underkant av 70 pst. av sektorens samlede inntekter. Erfaringene viser at kommunene og fylkeskommunene i stor grad følger opp sentrale føringer om bruken av midlene selv om de har frihet til å utforme de konkrete løsningene. Veksten i de frie inntektene i 2009 er forutsatt å dekke bl.a.:

- økte utgifter til demografiske endringer på 1,1–1,4 mrd. kroner
- økt bemanning innen omsorg og pleie
- økte ressurser på lågere trinn i grunnskolen 430 mill. kroner
- merutgifter til NAV-reformen 70 mill. kroner
- start av oppbyggingen av dagtilbud for demente

Dette flertallet har merket seg at departementet legger opp til at staten innenfor rammene av konsultasjonsordningen vil ha dialog med kommunesektoren om det økonomiske opplegget for 2009. I tilknytning til framleggelsen av statsbudsjettet for 2009 vil partene drøfte prioriteringer av kommunesektorens oppgaver innenfor den foreslåtte inntektsrammen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å styrke kommunenes økonomi, og mener det særlig er behov for økt innsats innen eldreomsorgen. Disse medlemmer konstaterer at det fortsatt er langt frem til en eldreomsorg som skinner, og viser til sitt omfattende og helhetlige representantforslag i Dokument nr. 8:83 (2006–2007) med i alt 19 konkrete tiltak som bør gjennomføres.

Disse medlemmer viser til at KS før lønnsoppgjøret mente at kommunesektoren trenger 5,75 mrd. kroner i økte frie inntekter i 2009, for å finansiere tjenester til en økende befolkning, møte behovene i skole og eldreomsorg, og satse på vedlikehold. Disse medlemmer minner om at staten i RNB la til grunn en lønnsvekst i 2008 på 5 1/2 pst., og at en lønnsvekst på 0,1 prosentpoeng i kommunesektoren gir en merkostnad på ca. 160 mill. kroner. Forhandlingssammenslutningene ble enige med KS om en økonomisk ramme på 6,34 pst. for 2008.

Disse medlemmer påpeker at den høye lønnsveksten tilsier et økt ressursbehov, og at Regjeringens anslag på kommunal deflator har vist seg å være for lav hvert eneste år. Dette ser ut til å skje igjen i inneværende år og rammer ikke bare frie inntekter, men også øremerkede tilskudd. Samtidig har Regjeringen konsekvent undervurdert merutgifter knyttet til demografi, fordi Regjeringen ikke har tatt høyde for den økte arbeidsinnvandringen fra nye EU-land.

Disse medlemmer ønsker å tilføre anslagsvis 2–3 mrd. kroner mer til kommunene i 2009 enn det Regjeringen legger opp til, og for å sikre at inntektsveksten anvendes til grunnleggende velferdstjenester bør veksten øremerkes til disse formål. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til at disse medlemmer i Revidert nasjonalbudsjett for 2008 i Innst. S. nr. 270 (2007–2008) øremerket 1,6 mrd. kroner til styrking av eldreomsorgen, 600 mill. kroner til styrking av grunnopplæringen og 22 mill. kroner til sitteplasser til barn i skolebusser.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at disse partiers alternative forslag til statsbudsjett for 2009 vil ha et opplegg for kommunesektoren på om lag samme nivå som Regjeringen. Disse medlemmer vil imidlertid gi kommunene større frihet og la dem beholde en større del av verdiskapingen lokalt, blant annet ved å opprettholde selskapsskatten og en skattefinansiering av kommunesektoren på om lag 50 pst. Disse medlemmer vil også understreke betydningen av effektivisering og modernisering i kommunal sektor, samt at det legges til rette for å øke tilgangen på kvalifisert arbeidskraft. Disse medlemmer viser til sine merknader og forslag om dette i den videre innstillingen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener at en vekst på 3,5–4 mrd. kroner kun vil være tilstrekkelig til å opprettholde drift og til å dekke de økte utgifter i forbindelse med befolkningsutviklingen og de økte lønns- og pensjonskostnader i kommunene. Det vil bli lite rom til fortsatt utbygging av kommunalt tjenestetilbud. For å kunne satse på

økt kvalitet i skolen og eldreomsorgen, og for å gi et økonomisk handlingsrom for kommunene, må veksten i de frie inntektene økes betraktelig. Dette medlem mener at en økning på vel 1 til 1,5 mrd. kroner i frie inntekter utover det Regjeringen foreslår, ville i større grad innfri forventningene i kommunene.

2.2 Innlemming av øremerkede tilskudd

2.2.1 Sammendrag

For å fremme målene om rammefinansiering presenterte Regjeringen i Kommuneproposisjonen for 2008 en plan for innlemming og avvikling av øremerkede tilskudd (innlemmingsplanen).

I proposisjonen gis det en oversikt over oppfølgningen av innlemmingsplanen i 2009:

- Kap. 231 Tilskudd til barnehager:

Innlemming av barnehagetilskudd ses i sammenheng med innføring av rett til barnehageplass, full barnehagedekning og framtidig finansiering av ikke-kommunale barnehager. Etter en samlet vurdering finner Regjeringen det hensiktsmessig at innlemming av øremerkede tilskudd til barnehager skjer fra 1. januar 2011. Til sammen utgjør disse tilskuddene vel 21 mrd. kroner i 2008.
- Kap. 225.65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring:

Dette forslaget kommer i tillegg til forslag presentert i innlemmingsplanen. I Ot.prp. nr. 40 (2007–2008) er det blant annet foreslått at minoritetspråklige elever i videregående opplæring gis rett til særskilt språkopplæring. Kunnskapsdepartementet vil derfor i St.prp. nr. 1 (2008–2009) foreslå at tilskuddet innlemmes i rammetilskuddet til fylkeskommunene. I 2008 utgjør bevilgningen 31,1 mill. kroner.
- Kap. 743.62 Tilskudd til psykisk helsearbeid:

Stortinget har vedtatt at Opptrappingsplanen for psykisk helse avsluttes etter 2008. Dette medfører at øremerkede tilskudd til drift av kommunenes psykiske helsearbeid i hovedsak skal innlemmes i kommunenes rammetilskudd, fordelt etter hovednøkkelen i inntektssystemet. I 2008 utgjør bevilgningene på kap. 743 post 62 til sammen drøyt 3,5 mrd. kroner.
- Kap. 1795.60 Tilskudd til kommuner:

Tilskuddet bidrar til omstillingsprosjekter i tidligere typiske forsvarskommuner hvor Forsvaret nå har trappet ned eller nedlagt sin virksomhet. Behovet for omstillingstiltak i kommunen vil bli vurdert i lys av Stortingets behandling av anbefalingene om endringer i Forsvarets struktur som er fremmet i St.prp. nr. 48 (2007–2008).

Kap. 1795 post 60 videreføres derfor som egen budsjettpost i 2009.

– Kap. 761 post 61 Tilskudd til vertskommuner:

I 2005 ble deler av vertskommunetilskuddet, tilsvarende den daværende verdien av kriteriet psykisk utviklingshemmede over 16 år, innlemmet i det generelle rammetilskuddet til kommunene. Todelingen av tilskuddet til de 33 vertskommunene har imidlertid vist seg å være komplisert. Det foreslås derfor å føre den andelen av tilskuddet som nå ligger i inntektssystemet, tilbake til det øremerkede tilskuddet. Størrelsen på beløpet og uttrekket vil bli presentert i St.prp. nr. 1 for 2009. Dette kan gjøres uten at det medfører fordelingsvirkninger for vertskommunene.

2.2.2 Komiteens merknader

I og med at den delvis innlemmingen av vertskommunetilskuddet blir reversert, og det etableres en fullt ut øremerka ordning, ber komiteen Regjeringen vurdere å se på kriteriene for finansieringen kommunene imellom, slik at dette blir mest mulig rettferdig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, støtter Regjeringens forslag om å innlemme to tilskudd til psykisk helsearbeid og ett tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i videregående skole i inntektssystemet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er i utgangspunktet svært kritiske til innlemmingen av flere øremerkede tilskudd i det ordinære rammetilskuddet. Omleggingen av flere øremerkede tilskudd er ikke tilrådelig innenfor det inntektssystemet som finnes i dag. Argumentasjonen om at innlemmingen er basert på en antagelse om at lokale politikere vet best å prioritere er svært betegnende, nettopp fordi de tiltakene som nå faller utenfor øremerking vil bli satt opp mot andre viktige, men dessverre underfinansierte oppgaver. Det betyr at når det øremerkede tilskuddet overføres til rammefinansieringen, så må disse institusjonene konkurrere om kronene til andre viktige tilbud, med det resultat at ett av tilbudene vil tape kampen om kronene. Disse medlemmer konstaterer at dette allerede har skjedd i flere kommuner, og at den friheten Regjeringen har proklamert at kommunene nå får, er en fiktiv frihet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre støtter prinsippet om å overføre barnehagetilskuddet fra øremerkede tilskudd til rammefinansieringen. Disse

medlemmer vil imidlertid ikke binde seg til noen tidsfesting nå. Forutsetningen for at disse medlemmer støtter en overføring er at målsettingen om full barnehagedekning er nådd og at de private barnehagene er sikret like rammevilkår som offentlige barnehager. I utkast til ny barnehagelov har Regjeringen foreslått å svekke de private barnehagenes rettigheter og under slike forhold vil overføring til rammefinansiering kunne føre til en rasering av tilbudet.

Komiteens medlem fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Rapport (8/2007) fra Statens helsetilsyn om erfaringer og syn på tjenestetilbudet til mennesker med psykiske lidelser. I rapporten fremkommer det at det fortsatt er store utfordringer i det psykiske helsevernet, til tross for opptrappingsplanen. Blant annet nevnes det at mange kommuner, særlig små kommuner, synes å streve med å rekruttere og beholde kvalifisert personell, og sikre et faglig forsvarlig tilbud. I rapporten står det videre:

"I tillegg er det store uløste problemer som skyldes gråsoner og uavklarte ansvarsforhold mellom forvaltningsnivåene. I institusjoner i psykisk helsevern er det et større antall utskrivningsklare pasienter med store tjenestebehov, som kommunene ikke ser seg i stand til å motta. På den andre siden er det mange kommuner som har tatt mot tjenestemottakere som trenger et omfattende og sammensatt tjenestetilbud, men der nødvendig faglig og praktisk støtte fra spesialisthelsetjenesten ikke er tilgjengelig nok. Resultatet er at mange av disse pasientene risikerer å få et uforsvarlig tilbud."

og

"Tross betydelig styrking over flere år, må vi oppsummere at tjenestene til mange av dem med psykiske lidelser som trenger det mest omfattende tilbudet, fortsatt er utilstrekkelig og ikke tilpasset behovene. Det bør derfor vurderes om virkemidlene er god nok."

Også Rådet for psykisk helse, Landsforeningen for pårørende innen psykiatrien og Mental helse bekrefter at det er store utfordringer i det psykiske helsevernet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkepartis fraksjon blant annet i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2006-2007) har etterlyst en handlingsplan for mennesker med alvorlige, langvarige psykiske lidelser både hva gjelder boliger, langvarig behandlingsopplegg og organisering av tiltakene. Videre er det behov for kompetanseheving særlig i kommunene, bedre samhandling mellom distriktpsikiatrisk senter eller sykehus og kommunen der den enkelte bor og sterkere brukermedvirkning og involvering av de pårørende. På bak-

grunn av utfordringene kommunene står overfor når det gjelder psykisk helsevern, mener dette medlem at tilskudd til psykisk helsearbeid ikke skal innlemmes i kommunenes rammetilskudd, men videreføres som øremerket tilskudd inntil evalueringen av opptrappingsplanen for psykisk helse foreligger sommeren 2009. Både Mental helse Norge og Landsforeningen for pårørende innen psykiatrien støtter en fortsatt øremerking av tilskuddet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre går inn for å gi kommunene større lokal frihet og vil blant annet grunnlovsfeste det lokale selvstyret. Dette medlem vil på bakgrunn av dette fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å gi kommunene rett til å velge å få all finansiering fra staten som frie midler, uten øremerking."

2.3 Skattøre

2.3.1 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, slutter seg til at de kommunale og fylkeskommunale skattører fastsettes ved behandlingen av statsbudsjettet til høsten ut fra de framlagte forslag om at vekst i de frie inntektene og at skatteandelen skal reduseres til 45 pst. av de samlede inntektene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker at kommunene i større grad skal kunne bestemme sine egne inntekter gjennom innføring av fri beskatningsrett. Disse medlemmer vil samtidig innføre statlig stykkprisfinansiering av grunnleggende velferdsgoder som helse-/sosialtjenester, omsorg og utdanning. Et kommunalt selvstyre sikres etter disse medlemmers mening best ved å stimulere til en rasjonell, effektiv og fremtidsrettet kommunestruktur, og ved bruk av stykkprisfinansiering. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sine merknader i innstillingens kapittel 4 om endringer i inntektssystemet for kommunene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til KS' høring om inntektssystemet fra Sentralstyrets møte i januar 2008. Der uttaler et enstemmig Sentralstyre i KS følgende:

"For å sikre nødvendig lokal forankring mellom finansieringsgrunnlag, næringsutvikling og tjenesteproduksjon, bør skatteinntektene som andel av samlede inntekter ligge på om lag 50 %."

Disse medlemmer viser til at dette var tilfelle i budsjettforslaget for regjeringen Bondevik II

for 2006, men har blitt redusert av regjeringen Stoltenberg II hvert år. Nå går Regjeringen inn for å redusere målet til 45 pst. Disse medlemmer slutter seg til KS' sentralstyrevedtak og forutsetter at Regjeringen fremmer et kommunalt skattøre som igjen bringer skatteinntektene som andel av inntektene i sektoren på om lag 50 pst. På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer:

"Stortinget ber Regjeringen sikre nødvendig lokal forankring mellom finansieringsgrunnlag, næringsutvikling og tjenesteproduksjon i kommunesektoren. I statsbudsjettet for 2009 må derfor skatteinntektene som andel av samlede inntekter ligge på om lag 50 pst. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til kommunalt skattøre som ivaretar denne målsettingen."

2.4 Skjønnsrammen 2009

2.4.1 Sammendrag

Kommunal- og regionaldepartementet foreslår at den samlede skjønnsrammen for 2009, inklusive kompensasjon for omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften, blir satt til 2 426 mill. kroner. Av denne rammen fordeles 1 536 mill. kroner til kommunene mens 890 mill. kroner går til fylkeskommunene.

For 2009 foreslår departementet at man innlemmer kompensasjon for endringer i inntektssystemet og tilskudd til språkdeling i basisrammen for kommuner og fylkeskommuner. Kompensasjonen for endringer i inntektssystemet utgjør 214 mill. kroner for kommunene og 150 mill. kroner for fylkeskommunene. Tilskudd til språkdeling er fastsatt til 22,2 mill. kroner.

Kompensasjon gjennom skjønnsstilskudd for økt arbeidsgiveravgift til 56 kommuner og 14 fylkeskommuner som fremdeles har høyere sats på arbeidsgiveravgiften enn de hadde før omleggingen i 2004, utgjør henholdsvis 343 mill. kroner og 61 mill. kroner i 2009.

Innenfor skjønnsrammen ligger tilskudd til utviklings- og utredningsprosjekter. I 2008 er det bevilget 70 mill. kroner til prosjekter. Departementet foreslår å videreføre rammen for prosjektskjønnet på samme nivå i 2009. Fra 2009 foreslås det noen endringer i kriteriene for tildeling av prosjektskjønnsmidler.

I rammene til de enkelte fylkene foreslår departementet satt av 42 mill. kroner i særskilte tilskudd til kommunene for 2009.

2.4.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at kompensasjonen for økt arbeidsgiveravgift utgjør 404 mill. kroner av

den foreslåtte skjønnsramme som foreslås satt til 2 426 mill. kroner. Basisrammen er foreslått til 1 706 mill. kroner.

Komiteen vil vise til at det for årene 2006 og 2007 ble foretatt en reduksjon i basisrammen med 10 pst. hvert år.

Komiteen har merket seg at departementet har foreslått en uendret skjønnsramme fra 2008.

3. ENDRINGER I DET ØKONOMISKE OPPLEGGET I 2008

3.1 Sammendrag

Statsbudsjettet for 2008 innebar en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på om lag 6,2 mrd. kroner i 2008, tilsvarende 2,4 pst.

På bakgrunn av statistikk for skatteinntangen hittil i år er anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2008 oppjustert med om lag 1,3 mrd. kroner i forhold til anslaget i statsbudsjettet 2008. Oppjusteringen er fordelt med knapt 1,1 mrd. kroner på kommunene og vel 200 mill. kroner på fylkeskommunene. Kostnadsveksten for kommunal sektor er imidlertid også oppjustert, og anslås nå til 4,8 pst., som er 0,6 prosentpoeng høyere enn lagt til grunn i statsbudsjettet 2008. Økningen skyldes at både lønns- og prisveksten anslås å bli høyere enn tidligere lagt til grunn. Lønnsoppgjøret i kommunal sektor er imidlertid ikke avsluttet.

Samlet sett anslås nivået på kommunesektorens inntekter i 2008 reelt om lag uendret i forhold til statsbudsjettet 2008. Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2007 til 2008 anslås nå til 3,7 mrd. kroner, tilsvarende 1,4 pst. Den reelle veksten i frie inntekter anslås til 0,2 mrd. kroner, tilsvarende 0,1 pst. Blant annet som følge av noe lavere nivå på skatteinntektene i regnskapet for 2007 enn anslått i statsbudsjettet 2008, er veksten i de frie inntektene noe oppjustert siden statsbudsjettet 2008.

Samtidig med Kommuneproposisjonen legger Finansdepartementet fram St.prp. nr. 59 (2007–2008) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2008. De viktigste forslagene som berører kommunesektoren er gjengitt i Kommuneproposisjonens kapittel 4.2 til 4.4.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at de framlagte forslag til endringer i Revidert nasjonalbudsjett for 2008 ikke medfører noen endring i nivået på kommunesektorens samlede inntekter som ble lagt til grunn da statsbudsjettet for 2008 ble vedtatt. Det foretas nå en justering av skatteanslaget for kommunesektoren samtidig som kostnadsveksten for kommunesektoren er justert opp.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at begge endringer utgjør om lag samme beløp – 1,3 mrd. kroner.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter disse anslagsendringene.

Komiteen viser til at endringene i Revidert nasjonalbudsjett for 2008 bygger på en lågere lønnsutvikling i sektoren enn det som nå blir resultatet. Resultatet for kommunal sektor synes å bli den samme som i staten, og dette må etter komiteens mening tillegges vekt når statsbudsjettet skal vedtas.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at Regjeringens anslag for nye barnehageplasser nok en gang bommer kraftig. Det er ganske tydelig at Regjeringen ikke har noen plan og absolutt ingen tiltak for å øke utbyggingen av nye plasser. Utbyggingstakten har i flere år stagnert. Hovedårsaken til den lave utbyggingen er uforutsigbarhet om rammevilkårene, og treg saksbehandling i kommunene særlig i forhold til private utbyggere. Disse medlemmer mener at det er et åpenbart desperat grep fra Regjeringen når anslaget for nye plasser blir satt så høyt, selv om det i fjor ble bygget langt mindre enn forventet og langt mindre enn Regjeringen anslår skal bygges i år. Regjeringen kan ikke vise til konkrete tall, planer, forskning eller signaler som underbygger anslaget. Disse medlemmer antar at det høye anslaget kun kommer for å dekke over at finansministerens høytidelige løfte til det norske folk, gitt på direktesending på TV i valgkampen 2005, har blitt brutt allerede. Ikke nok med at det har blitt brutt allerede, men full dekning må nå altså utsettes enda ett år. Det vil være meget underlig, og ikke rent lite skuffende om konkrete og høytidelige valglofter ikke følges opp. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sine merknader til Revidert nasjonalbudsjett for 2008 i Innst. S. nr. 270 (2007–2008) om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2008.

Disse medlemmer mener at det er skremmende at Regjeringen i løpet av kort tid har måttet øke sitt estimat på antall asylsøkere i år fra 5 500 til 12 000, og at Statistisk sentralbyrå (SSB) har måttet oppjustere sin fremskrivning av antall innvandrere i 2060 fra 2 til 2,6 millioner. Disse medlemmer mener at årsaken til økningen i antall asylsøkere er at menneskesmuglere har fått med seg budskapet om at Norge liberaliserer samtidig som våre skandinaviske

og europeiske naboland går i motsatt retning. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til at den svenske regjeringen den siste tiden har strammet til, blant annet gjennom en ny svenskirakisk returavtale. Disse medlemmer mener imidlertid at det er positivt at Regjeringen selv innrømmer at Norge blir oppfattet som et innvandringsliberalt land på side 79 i St.prp. nr. 59 (2007–2008), men savner effektive tiltak. Disse medlemmer vil for øvrig vise til sine merknader til Revidert nasjonalbudsjett for 2008 i Innst. S. nr. 270 (2007–2008) om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2008.

Disse medlemmer konstaterer at det fortsatt er langt frem til en eldreomsorg som skinner, og viser til Fremskrittspartiets omfattende og helhetlige forslag i Dokument nr. 8:83 (2006–2007) med i alt 19 konkrete tiltak for en skinnende eldreomsorg som er varm, verdig og valgfri. Disse medlemmer mener at det er et akutt behov for å bedre kvaliteten og omfanget på eldreomsorgstjenestene i landet, og viser i den sammenheng til det enorme overskudd i statsøkonomien som er nevnt i revidert. Disse medlemmer vil derfor foreslå at eldreomsorgen i annet halvår styrkes med 1,6 mrd. kroner i form av øremerkede midler. Det er imidlertid viktig for disse medlemmer å understreke at øremerking ikke er noen optimal løsning, men det beste alternativet frem til det blir mulig å innføre differensiert stykkprisfinansiering av grunnleggende velferdstjenester. For å sikre at disse midlene går til en forbedret eldreomsorg, vil disse medlemmer foreslå at midlene øremerkes til å øke bemanningen innen pleie- og omsorgssektoren. Det bør særlig skje ved at det knyttes krav om å bedre legedekningen i sykehjemmene, da deknningen de fleste steder er for lav. Disse medlemmer viser videre til den store arbeidskraftreserven i eldreomsorgen som ligger i lave stillingsbrøker for mange ansatte, både i hjemmehjelpstjenesten og institusjonsomsorgen, som gjerne vil og kan arbeide mer. Ved å øke stillingsbrøkene, og dermed redusere omfanget av ufri-villig deltid, vil tilbudet og kvaliteten i eldreomsorgen bedres.

4. ENDRINGER I INNTEKTSSYSTEMET FOR KOMMUNENE

4.1 Innledning

4.1.1 Sammen drag

Regjeringen mener det er viktig å få en jevnere fordeling av inntektene mellom kommunene, sikre større forutsigbarhet i inntektssystemet og ivareta regionalpolitiske mål. For å oppnå dette foreslår der-

for Regjeringen vesentlige endringer i inntektssystemet for kommunene fra 2009.

To utvalg har de siste årene vurdert inntektssystemet. Inntektssystemutvalget (Borge-utvalget), ledet av professor Lars-Erik Borge, la i oktober 2005 fram sine forslag til endringer i inntektssystemet i NOU 2005:18 Fordeling, forenkling, forbedring. Regjeringen Stoltenberg II varslet i Kommuneproposisjonen for 2007 at den ville foreta en egen gjennomgang av inntektssystemet. I den forbindelse ble de politiske partiene med representasjon på Stortinget invitert til deltakelse i et utvalg som skulle vurdere deler av inntektssystemet for kommunene. Utvalget, ledet av Kristin Sørheim, ble nedsatt i desember 2006. Sørheim-utvalget la i oktober 2007 fram sine forslag til endringer i inntektssystemet i rapporten Forslag til forbedring av overføringssystemet for kommunene.

4.1.2 Komiteens merknader

Komiteen konstaterer at forslag til endring av inntektssystemet legges fram etter den tidsplan som ble forutsatt. Komiteen har merket seg at forslag til endringer av kostnadsnøkler i inntektssystemet ikke fremmes i denne omgang, men vil bli lagt fram i Kommuneproposisjonen for 2011 slik at endringene trer i kraft når hovedtyngden av tilskudd til barnehager legges inn i inntektssystemet. Tilskudd til barnehager utgjør i 2008 om lag 14 pst. av kommunenes frie inntekter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstrepart og Senterpartiet, er enig i denne utsettelsen av endring i kostnadsnøkler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er en svakhet at kostnadsnøkler ikke ble gjennomgått i sammenheng med forslaget til nytt inntektssystem. Under behandlingen av St.prp. nr. 67 (2006–2007) Kommuneproposisjonen var det en samlet komité som fremhevet viktigheten av å snarest gjennomgå kostnadsnøkler.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mente at Sørheim-utvalgets mandat burde vært utvidet til også å omfatte utgiftsdelen av inntektssystemet. Disse medlemmer var bekymret for at et ensidig fokus på inntektsfordelingen ville gjøre det svært vanskelig å møte vekstkommunenes utfordringer. Det viktigste for å sikre likeverdige tjenester over hele landet er at kostnadsnøkler gir gode objektive kriterier for å fordele mellom kommunene. Det er nærmest en umulig oppgave å finne gode løsninger uten å se dette i sammenheng.

Disse medlemmer viser til at flere hyttekommuner hevder at de i større grad har utgifter knyttet til personer som bruker hyttene som bolig nummer to. Dette er spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren. Det foreligger liten dokumentasjon på om dette er tilfelle og omfanget av utgiftene. Det er heller ikke foretatt en vurdering av om hvordan dette eventuelt kan fanges opp i inntektssystemet i tilfelle dette er et stort og dokumentert problem.

Disse medlemmer foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen utrede om kommuner med mange fritidsboliger har høye kostnader knyttet til tjenester til personer som oppholder seg lenge i kommunen, men som ikke inngår i inntektssystemets beregninger i dag. Samtidig bes det utredet, hvis slike kostnader er høye for enkelte kommuner, om dette er mulig å fange opp i utgiftsutjevnin-gen i inntektssystemet."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, konstaterer at det er grundige utredninger med tilhørende høringsrunder som ligger til grunn for Regjeringens forslag til endringer i inntektssystemet for kommunene. Flertallet anser det som særlig viktig at inntektssystemet som fordeler sektorens frie inntekter mellom kommunene ikke endres for ofte. Langsiktighet og forutsigbarhet er ved siden av romslige økonomiske rammer de viktigste forutsetninger for gode tjenester og god økonomiforvaltning i sektoren.

Flertallet har også merket seg at nytt inntektssystem for fylkeskommunene vil bli lagt fram i Kommuneproposisjonen for 2010. Her trengs endringer bl.a. ut fra endrede arbeidsoppgaver som følger av forvaltningsreformen.

Flertallet mener forslaget til endringer i inntektssystemet gir en forbedret fordelingsvirkning i forhold til den situasjon de ulike kommunene i dag befinner seg i. Det er godt dokumentert at det er forskjeller i inntekt som er viktigste årsak til ulikheter i tjenestene som kommunene tilbyr. Flertallet er enig i at forskjellene i inntekt har vært for store.

Komiteen innser at det fortsatt vil være utslittede skjevheter som må rettes opp.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at dette kan gjøres f.eks. ved hjelp av skjønnstilskudd.

Dette flertallet ber Regjeringen følge ekstra nøye med på situasjonen i skattesvake kommuner i Sør-Norge som ikke får del i distriktstilskuddet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre konstaterer at Regjeringen foreslår endringer i inntektssystemet som bryter med det systemet som trådte i kraft så sent som for 2005. Forslagene i NOU 2005:18 Fordeling, forenkling, forbedring følges i liten grad opp, mens forslagene fra regjeringspartienes flertall i Sørheim-utvalget følges delvis opp. Disse medlemmer minner om at det var etter press fra opposisjonen og KS at Regjeringen aksepterte at det politiske inntektssystem-utvalget skulle ha medlemmer fra alle partiene som er representert på Stortinget. Begrunnelsen for dette var ønske om mer forutsigbarhet i systemet. Det har i prosessen ikke vært noe kontakt mellom Regjeringen og opposisjonen for å få til brede forlik om inntektssystemet som legger grunnlag for langsiktighet i systemet. Det ble samlet politisk enighet om i Sørheim-utvalget å forenkle og forbedre de distrikts- og regionalpolitisk begrunnede elementene i inntektssystemet. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen ikke har fulgt opp dette eller vært i kontakt med opposisjonen angående sitt foreslåtte alternativ. Det viser at Regjeringen legger opp til at inntektssystemet for kommunesektoren fortsatt skal være avhengig av skiftende politiske flertall på Stortinget. Disse medlemmer tar dette til etterretning og viser til sine alternative forslag i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at finansieringen av grunnleggende velferdstjenester skal skje gjennom en direkte stykkprisoverføring fra staten til den enkelte driftsenhet, basert på de lovfestede rettigheter den enkelte innbygger har til helse, eldreomsorg og undervisningstjenester. Disse medlemmer mener at det innenfor stykkprissystemet må være en tjenestegaranti som sikrer innbyggerne en viss standard på de offentlige tjenestene. Det er etter disse medlemmers mening merkelig at Regjeringen ikke ønsker å lovfeste rett til sykehjemsplass, når Regjeringen på den annen side ikke har noen betenkeligheter med å verken lovfeste rett til barnehageplass, eller rett til frukt og grønt i kombinerte skoler med elever fra 1. til 10. skoletrinn og rene ungdomsskoler.

Kommunenes øvrige oppgaver utover grunnleggende velferdstjenester skal med disse medlemmers system finansieres gjennom inntekter fra kommunal inntektsskatt der kommunen selv fastsetter skattøre. Dette betyr at kommunepolitikerne i en kommune kan bestemme seg for å ha et høyt kommunalt skattøre, prangende kulturhus og gratis konserter for alle, eller eventuelt et lavt kommunalt skattøre og kun grunnleggende stykkprisfinansierte velferdstjenester som skole og eldreomsorg. Disse medlemmer mener at slike lokale tilpasninger kan føre

til økt konkurranse mellom kommunene om å trekke til seg arbeidskraft, næringsvirksomhet og investeringer. Dette vil ikke bare være positivt for den enkelte kommune, men også for velstandsutviklingen i hele landet sett under ett. Innbyggerne vil også i større grad få det skattøre og tjenestetilbudet de ønsker seg.

Disse medlemmer konstaterer at noen av de viktigste velferdstjenestene i dag er kommunenes ansvar, nemlig eldreomsorg og grunnskoletilbud. Det er derfor avgjørende at man sørger for tilstrekkelige økonomiske rammer slik at disse viktige velferdsoppgavene blir ivaretatt. En rekke kommuner melder om anstrengt økonomi, og det foreslås redusert tilbud mange steder innenfor disse velferdsområdene. Disse medlemmer fremmer derfor forslag om ekstraordinære, øremerkede midler, til eldreomsorg og grunnskole i hvert eneste alternative budsjettopplegg. Det er imidlertid viktig for disse medlemmer å understreke at øremerking ikke er noen optimal løsning, men den beste løsningen inntil Fremskrittspartiet får innført stykkprisfinansiering av grunnleggende velferdstjenester.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen avvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med et nytt system for direkte statlig stykkprisfinansiering av grunnleggende velferdstjenester som helse, omsorg, grunnskole, videregående utdanning samt sosiale tjenester."

4.2 Omlegginger som gjelder skatt

4.2.1 Sammen drag

SKATTEANDEL OG INNTEKTSUTJEVNING

Kommunenes skatteinntekter utgjorde i 2005 og 2006 knapt 50 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. I 2007 ble den redusert til 48,2 pst., mens den for 2008 er anslått til 47,2 pst. Dette betyr at skatteinngangen i den enkelte kommune har stor betydning for inntektsnivået i kommunen.

Hovedbegrunnelsen for kommunal beskatningsrett er hensynet til at en del av kommunenes inntekter skal ha lokal forankring.

Skatt pr. innbygger ligger til grunn for inntektsutjevningen. Landets mest skattesvake kommune i 2007 hadde 54,5 pst. av landsgjennomsnittlige skatteinntekter pr. innbygger. Landets mest skattesterke kommune hadde samme år en skatteinntekt som tilsvarte om lag 340 pst. av landsgjennomsnittet.

Regjeringen mener derfor at for å utjevne uønskede forskjeller i tjenestetilbudet er det nødvendig å utjevne skatteinntektene i større grad enn i dag og la en større del av inntektene komme som rammetil-

skudd. Hensynet til at kommunene skal kunne tilby et likeverdig tjenestetilbud og ha forutsigbare rammer må telle mer enn hensynet til lokal forankring av inntektene.

Departementet anbefaler derfor at skatteandelen reduseres fra 47,2 pst. (2008-nivå) til 45 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. Skattegrunnlaget er ujevnt fordelt, og derfor blir også skatteinntektene ujevnt fordelt mellom kommunene. Dette er med på å skape uønskede forskjeller i tjenestetilbudet. I tillegg er det usikkerhet knyttet til skatteinntektene. Hensynet til forutsigbarhet må ses i sammenheng med kommunenes oppgaver som leverandør av grunnleggende velferdstjenester.

Departementet anbefaler at nivået på den symmetriske inntektsutjevningen økes gradvis over en treårsperiode til 60 pst. Et løft til dette nivået på inntektsutjevningen er i tråd med det flertallet i Sørheim-utvalget anbefalte.

For at kommunene skal få tid til å tilpasse seg, vil graden av inntektsutjevning bli trappet opp over en treårsperiode, fra 55 til 57 pst. i 2009, fra 57 til 59 pst. i 2010 og fra 59 til 60 pst. i 2011.

SELSKAPSSKATT

Kommunal- og regionaldepartementet tilrår at den kommunale selskapsskatten avvikles fra og med 2009 og at kommunene kompenseres ved at de får en økt andel av skatten fra personlige skatteyttere.

Ved å gjøre selskapsskatten statlig vil kommunesektorens inntekter bli mer forutsigbare. Dette er en fordel både i forhold til kommunenes planlegging og i forhold til den makroøkonomiske styringen av kommunesektorens inntekter. Selskapsskatten er også betydelig mer ujevnt fordelt mellom kommunene enn personskatten. Fjerning av selskapsskatten bidrar dermed også til en jevnere inntektsfordeling. Selskapsskatten kan også skape en uheldig konkurranse mellom kommunene om å tiltrekke seg lønnsomme selskaper, blant annet med overkapasitet på næringsarealer som resultat.

Kommunal- og regionaldepartementet ser imidlertid at skatt fra selskaper kan gi kommunene positive stimulanser til å tilrettelegge for næringsutvikling, men mener at det viktigste motivet en kommune har for å legge til rette for næringsutvikling er å skaffe kommunens innbyggere et tilbud om arbeidsplasser. Dette motivet vil fortsatt være tilstede, selv om selskapsskatten blir statlig. Det finnes ingen dokumentasjon på at kommunal selskapsskatt har effekter på kommunenes innsats på næringsutvikling.

Inntektsbortfallet ved en avvikling av den kommunale selskapsskatten foreslås kompensert ved at kommunene får en økt andel av skatten fra personlige skatteyttere. Dette betyr at sektorens samlede skattean-

del ikke endres som følge av statliggjøringen av selskapsskatten.

Det er særlig de store kommunene og en del kraftkommuner som taper på en statliggjøring av selskapsskatten.

4.2.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter forslaget om at skatteinntektens andel av de samlede inntektene skal reduseres til 45 pst.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener Regjeringen har kommet fram til en balansert løsning ut fra hensynet til inntektens lokale forankring og hensynet til forutsigbarhet og fordeling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er fornøyd med at den symmetriske inntektsutjevningen økes fra 55 til 60 pst. i løpet av tre år i samsvar med forslag fra Sørheimutvalget. Dette vil bidra til å jevne ut uønskede forskjeller i tjenestetilbudet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at hovedbegrunnelsen for å gjøre all selskapsskatt statlig, er at denne skatten varierer mer over tid enn personskatt, og er svært ujevnt fordelt på kommunene.

Dette flertallet vil støtte forslagene til omlegginger som gjelder skatt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at dagens system for kommunefinansiering er svært komplisert, og at de færreste fullt ut forstår konsepter som symmetrisk inntektsutjevning, utgiftsutjevning, distriktpolitisk virkeområde, innbyggertilskudd, basistillegg, overgangsordninger, indeks for urbanitetskriterium, indeks reiseavstand innen sone, indeks innvandrere og indeks PU 16 år og over. Disse medlemmer vil også påpeke at dette systemet fører til store skjevheter som kan føles svært urettferdige. Disse medlemmer ønsker derfor et langt enklere system der staten finansierer de grunnleggende tjenestene, og der kommunene får økt frihet når det gjelder finansiering og gjennomføring av øvrige tjenester. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til

sine generelle merknader om inntektssystemet i innstillingens kapittel 4.1.2.

Disse medlemmer ønsker en sunn konkurranse mellom kommunene om å trekke til seg innbyggere og næringsliv, og mener dette forutsetter at kommunene har incentiver til å legge til rette for nyetableringer av bedrifter og arbeidsplasser. Disse medlemmer mener derfor at selskapsskatten innenfor rammene av dagens system i større grad bør tilfalle kommunene, slik at kommunene ser seg tjent med at bedrifter etablerer seg der. Disse medlemmer er dessuten overbevist om at dyktige kommunepolitikere vil kunne ta høyde for at det er store variasjoner i selskapsskatten fra år til år. Disse medlemmer mener Regjeringens forslag om å frata kommunene selskapsskatten er et skritt i feil retning, og at forslaget rammer kommunenes mulighet til å påvirke sine egne inntekter.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til KS' enstemmige sentralstyrevedtak fra januar 2008 om at skatteinntektene som andel av de samlede inntektene bør ligge på om lag 50 pst. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget fra Regjeringen om å redusere denne målsettingen til 45 pst.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at dagens system innebærer allerede en radikal skatteomfordeling fra skattersterke til skattesvake kommuner. En ytterligere økning i denne skatteomfordelingen svekker inntektene i de store kommunene som har store regionale oppgaver. Regjeringen begrunner forslaget med likverdige tjenestetilbud. Disse medlemmer mener at utgiftsutjevningen som ikke berøres i forslaget skal ivareta kommunenes mulighet til å tilby innbyggerne likeverdige tjenestetilbud i hele landet. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget om å ytterligere øke skatteutjevningen mellom kommunene. Forslaget innebærer at lokal inntekt for sektoren bli svekket og at den blir tilnærmet rammefinansiert. Disse medlemmer foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 legge til grunn at den symmetriske inntekstutjevningen holdes på 55 pst. slik som i dag."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at flertallet i KS' sentralstyre uttalte følgende om den kommunale selskapsskatten:

"Dagens kommunale selskapsskatt bør opprettholdes, fordi den er et viktig virkemiddel for at kommunene skal ha nødvendig oppmerksomhet på lokal

næringsutvikling. Ikke minst er selskapsskatten viktig i områder med felles bolig- og arbeidsmarked."

I sin uttalelse til Regjeringens forslag sier NHO følgende:

"... det er bedriftene. Ofte småbedrifter i lokalsamfunnet som både skaper arbeidsplasser og bidrar til velferden i norske lokalsamfunn. Når det nå blir mer likegyldig for kommuneøkonomien om næringslivet går bra eller ikke får ikke kommunestyrene lenge noen grunn til å være opptatt av næringspolitikk. På sikt vil dette også svekke velferden."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til disse synspunktene og er overrasket over at Regjeringen ikke tar hensyn til at både kommunenes organisasjon og næringslivets organisasjon mener at selskapsskatten er viktig for prioritering av den lokale næringspolitikken. Disse medlemmer kan ikke se at Regjeringen kan begrunne sitt forslag ut fra hensynet til lokal verdiskaping, men kun fokuserer på utjevning mellom kommunene. Kommunene blir mindre avhengig av hva som skjer lokalt i forhold til egne inntekter og mer avhengig av statens rammeoverføringer. Dermed svekkes lokaldemokratiet.

På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 opprettholde ordningen med kommunal selskapsskatt."

Disse medlemmer mener at en kommunal selskapsskatt bidrar til økt fokus på næringsutvikling og sikrer at noe av verdiene blir igjen der de skapes. Disse medlemmer mener det er uheldig å avvikle den kommunale selskapsskatten samtidig som ambisjonsnivået i inntekstutjevningen øker. Det vil stort sett være de samme kommunene som taper på begge endringene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener derfor at dagens ordning med kommunal selskapsskatt burde videreføres. Selskapsskatten kan i større grad enn de øvrige elementene i inntektssystemet stimulere til næringsutvikling. Dette medlem påpeker derimot at ordningen har en svakhet når det gjelder å se større bo- og arbeidsmarksregioner i sammenheng. Det bør derfor jobbes videre med løsninger der naturlige bo- og arbeidsmarksregioner kan motta selskapsskatten i fellesskap, forutsatt at de også er enige om viderefordelingen av inntektene fra selskapsskatten.

4.3 Omlegging av distriktspolitiske tilskudd

4.3.1 Sammendrag

Regjeringen har foretatt en full gjennomgang av de distriktspolitiske tilskuddene i inntektssystemet. I dag mottar alle kommuner som har under 3 200 innbyggere og moderate skatteinntekter regionaltilskudd, og alle kommuner i Nord-Norge mottar Nord-Norgetilskudd. Disse tilskuddene ivaretar kommunene i Nord-Norge og små kommuner på en god måte. Innen det distriktspolitiske virkeområdet i Sør-Norge er det kommuner som faller utenom disse ordningene, og som sliter med de samme utfordringene som mange kommuner i Nord-Norge. For å ivareta bosettingsmønsteret og det mangfold som kjennetegner norske lokalsamfunn, har Regjeringen sett det som en viktig oppgave å gi kommuner i Sør-Norge like gode vilkår som øvrige kommuner innenfor det distriktspolitiske virkeområdet.

Den nye tilskuddsstrukturen som foreslås innebærer at dagens regionalpolitiske tilskudd i inntektssystemet videreføres, at Namdalskommunene (i alt 14 kommuner) får samme tilskudd som kommunene i Nordland, og at det i tillegg innføres et nytt distriktspolitisk tilskudd til kommuner innenfor det distriktspolitiske virkeområdet i Sør-Norge.

Omleggingen innebærer at dagens regionaltilskudd videreføres som et småkommunetilskudd med samme innbyggergrenser og satsstruktur som i dag.

Det legges heller ikke opp til noen endringer i satsstrukturen i Nord-Norgetilskuddet.

Departementet mener det er hensiktsmessig å tildele distriktstilskudd til alle kommunene i Sør-Norge som har over 3 200 innbyggere og som er innenfor sone IV i det distriktspolitiske virkeområdet. I tillegg får kommuner som er innenfor sone III tilskudd, dersom den samfunnsmessige utviklingen er svak.

Småkommunetilskudd og distriktstilskudd Sør-Norge vil kun bli tildelt kommuner som har en gjennomsnittlig skatteinntekt de siste tre år som er lavere enn 120 pst. av landsgjennomsnittet.

Departementet tilrår at rammen for det distriktspolitiske tilskuddet økes med om lag 380 mill. kroner for å finansiere utvidelsen av ordningen. Dette vil bli trukket fra innbyggertilskuddet, med et likt beløp pr. innbygger.

4.3.2 Komiteens merknader

Komiteen finner grunn til å minne om at den differensierte arbeidsgiveravgiften utgjør det klart viktigste distriktspolitiske virkemidlet. Etter gjeninnføringen i 2006 er det anslått en reduksjon i avgift på 9,4 mrd. kroner for virksomheter i 306 kommuner for året 2007.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter Regjeringens vurdering av at kommuneoverføringer fortsatt skal brukes som regional- og distriktspolitisk virkemiddel, og at det i dagens situasjon er rett å gi slik støtte til flere for å opprettholde bosettingsmønsteret og det mangfold som kjennetegner norske lokalsamfunn.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har merket seg at Regjeringen foreslår å videreføre dagens tilskudsstruktur, at Namdalskommunene får samme tilskudd som kommunene i Nordland, og at det innføres et nytt distriktspolitisk tilskudd til kommuner i Sør-Norge med over 3 200 innbyggere som ligger innafor sone IV i det distriktspolitiske virkemiddelområdet, og har skatteinntekter under 120 pst. av landsgjennomsnittet. Dette flertallet mener at økt tilskudd til Namdalskommunene er en viktig erkjennelse av at disse kommunene har de samme utfordringene som kommuner sør i Nordland.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter forslagene som innebærer at det distriktspolitiske tilskuddet økes med om lag 380 mill. kroner. Beløpet trekkes fra innbyggertilskuddet med et likt beløp pr. innbygger.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at med Regjeringens forslag til nytt distriktstilskudd, slik det er lagt fram i Kommuneproposisjonen for 2009, får kommuner med mellom 3 000 og 3 200 innbyggere småkommunetilskudd som med dagens regionaltilskudd. Dette innebærer at tilskuddet avkortes i takt med økende folketall. Kommuner i Sør-Norge (med unntak av Namdalskommunene) med over 3 200 innbyggere, foreslås behandlet etter modellen for distriktstilskudd som ble foreslått av Sørheim-utvalget. Noen kommuner med folketall mellom 3 000 og 3 200 innbyggere, ville ha tjent på å bli behandlet etter modellen foreslått av Sørheim-utvalget framfor et avkortet småkommunetilskudd.

Komiteen ser at dette kan gi noen uheldige fordelings effekter, og ber Regjeringen komme tilbake til dette i statsbudsjettet for 2009.

Komiteen registrerer at kommunene i tiltaks-sonen behandles ulikt, og ber Regjeringen se nærmere på dette.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre konstaterer at Regjeringen legger opp til en svært urimelig forskjellsbehandling av kommunene i Nord-Troms som inngår i tiltaks-sonen. Disse medlemmer kan ikke se noen faglig begrunnelse for denne inkonsekvente politikken, og forventer at Regjeringen senest ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 klargjør disse forholdene. Tiltakskommunene i Nord-Troms utgjør et historisk fellesskap som i dagens situasjon står overfor sammenlignbare utfordringer, noe som etter disse medlemmers mening må komme til uttrykk gjennom inntektssystemet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at de distriktspolitiske tilskuddene i dag har en regionalpolitisk begrunnelse. De skal sette kommunene i stand til å gi et bedre tjenestetilbud enn gjennomsnittet av kommunene og dermed virke avdempende på fraflytting. Kostnadsulempene som tidligere var en begrunnelse er nå ivaretatt i utgiftsutjevningen.

Sørheim-utvalget mente det var riktig å ta denne begrunnelsen på alvor. Det påpekte at i så måte var det kommuner i deler av Sør-Norge som hadde de samme regionalpolitiske utfordringene som i Nord-Norge. Utvalget ønsket å etablere et robust og enkelt system knyttet opp til de andre virkemidlene i distrikts- og regionalpolitikken.

Disse medlemmer viser til at Sørheim-utvalget foreslo å etablere et distriktspolitisk tilskudd basert på den samme inndelingen som ellers i distrikts- og regionalpolitikken.

Disse medlemmer viser til at KS' høringsuttalelse sluttet seg til disse prinsippene. Regjeringen har imidlertid forlatt hovedprinsippene fra arbeidet i utvalget og etablert et enda mer komplisert system for de distriktspolitiske begrunnede elementene i inntektssystemet. Disse medlemmer mener dette svekker begrunnelsen for ordningene og dermed robustheten for denne delen av inntektssystemet. Regjeringens forslag gjør et komplisert system enda mer komplisert. Det bekrefter at hver gang inntektssystemet for kommunesektoren skal gjennomgå med tanke på å gjøre det enklere og mer rettferdig – oppstår det mer kompliserte regler og nye urettferdigheter.

Disse medlemmer er kritisk til at Nord-Norge-tilskuddet videreføres i sin nåværende form, bare beregnet ut fra folketall. Når en skal opprettholde det, så hadde det vært bedre at Nord-Norge-til-

skuddet tok hensyn både til kommune (geografi) og til innbyggertall, slik som det nye sørnorske distrikts-tilskuddet. Satsene i landsdelen kunne da settes høyt (gradert kompensasjon med høyest sats i Finnmark) slik at kommunene i Nord-Norge ikke taper på det sammenliknet med Regjeringens forslag, samtidig som prinsippene for distriktstilskudd ble likt over hele landet. Det ville bli mer robust også for kommuner som har befolkningsnedgang, og gi større legitimitet nasjonalt. Avstands- og smådriftsulemper bør kompenseres i justerte kostnadsnøkler og høyere basistilskudd til de minste kommunene. Da ville også små distriktskommuner utenfor virkemiddelssonene III og IV bli ivaretatt når distriktstilskuddet erstatter regionaltilskuddet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, i arbeidet med å innføre nye kostnadsnøkler i 2011, om å avvikle Nord-Norge- og regionaltilskuddet (småkommunetilskuddet) og innføre et distriktstilskudd som foreslått av flertallet i Sørheim-utvalget (med gradert kompensasjon og høyest sats i Finnmark). Avstands- og smådriftsulemper kompenseres i justerte kostnadsnøkler og høyere basistilskudd til de minste kommunene."

4.4 Øvrige endringer i inntektssystemet

4.4.1 Sammenheng

OPPDATERING AV BEFOLKNINGSTALL

Departementet foreslår å avvikle ordningen med oppdateringen av innbyggertallene midt i året for beregning av innbyggertilskuddet og utgiftsutjevningen. Oppdateringen erstattes med at beregningen av innbyggertilskuddet og utgiftsutjevningen baseres på innbyggertall pr. 1. juli året før budsjettåret, ikke 1. januar i budsjettåret som nå er tilfellet. Dette vil bidra til å øke forutsigbarheten i rammetilskuddet til kommunene siden endelig innbyggertilskudd og utgiftsutjevning da vil være kjent i oktober året før budsjettåret, ikke i juni/juli som i dag.

Ordningen med oppdatering av innbyggertallene ved beregning av inntektssystemet foreslås videreført som i dag. Dermed vil vekstkommuner få en kompensasjon for nye innbyggere relativt raskt.

OVERGANGSORDNING

Regjeringen foreslår å avvikle dagens overgangsordning i inntektssystemet, og erstatte denne med et nytt inntektsgarantitilskudd.

Inntektsgarantitilskuddet tar utgangspunkt i endringen i det totale rammetilskuddet på nasjonalt nivå, målt i kroner pr. innbygger. Dermed vil det være utviklingen i kommunenes samlede rammetilskudd som ligger til grunn for overgangsordningen, i stedet

for effekten av ulike enkeltendringer. Inntektsgarantitilskuddet vil være en permanent ordning, og antall år en kommune kvalifiserer til inntektsgarantitilskudd vil være avhengig av størrelsen på endringen. Etter departementets vurdering vil et inntektsgarantitilskudd gi kommunene både større fleksibilitet og forutsigbarhet enn dagens overgangsordning. Små endringer vil få raskt gjennomslag, mens det tar lengre tid før større endringer med betydelige omfordelingsvirkninger får fullt gjennomslag.

VEKSTILSKUDD

Kommuner med særlig sterk befolkningsvekst kan ha betydelige utfordringer på kort sikt, først og fremst knyttet til utbygging av ny infrastruktur. For å hindre at dette går utover tjenestetilbudet til innbyggerne, foreslår Regjeringen å gi ekstra midler til kommuner med sterk befolkningsvekst.

Veksttilskuddet skal tildeles kommuner med skatteinntekter under 140 pst. av landsgjennomsnittet, som gjennom den siste treårsperioden har hatt en gjennomsnittlig årlig vekst utover en gitt vekstgrense. Vekstgrensen er satt til 175 pst. av gjennomsnittlig årlig vekst på landsbasis den samme treårsperioden. Dette betyr at vekstkommuner vil få et tilskudd begrenset til den perioden befolkningsveksten er spesielt høy. Veksttilskuddet tildeles som et fast beløp, 40 000 kroner, pr. nye innbygger utover vekstgrensen. Veksttilskuddet finansieres med et likt trekk pr. innbygger i innbyggertilskuddet til alle landets kommuner.

HOVEDSTADSTILLEGG

Oslo har spesielle oppgaver knyttet til funksjonen som hovedstad som ikke ivaretas i dagens inntektssystem. Regjeringen foreslår derfor at Oslo kommune tildeles et hovedstadstilskudd. I 2009 vil tilskuddet være 300 mill. kroner.

Oslo kommune får også et hovedstadstilskudd knyttet til den fylkeskommunale delen av kommunens virksomhet, hovedsakelig knyttet til barnevern.

4.4.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at forslaget om å innføre et inntektsgarantitilskudd som erstatning for dagens overgangsordning er i samsvar med forslag fra både Borge-utvalget og Sørheim-utvalget. Tilskuddet skal skjerme kommunene mot plutselige svikt i rammeoverføringene fra et år til det neste. Ingen kommune skal få en vekst i rammetilskuddet som er mer enn 300 kroner pr. innbygger

lågere enn landsgjennomsnittet. Flertallet støtter forslaget.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter også forslaget om at beregning av innbyggertilskudd samt utgiftsutjevningen skal bygge på innbyggertall pr. 1. juli året før budsjettåret. Det innebærer at endelig rammetilskudd er kjent før budsjettåret starter, og vil bedre situasjonen for kommuner med nedgang i folketallet i forhold til dagens ordning.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil peke på at beregningen av innbyggertilskudd pr. 1. juli i året før budsjettåret vil ha negative konsekvenser for vekstkommuner. De vil ikke få tilskudd til mange av sine nye innbyggere og må bære kostnadene for disse det første året. I tillegg er skattelovgivning slik at de heller ikke vil få skatteinntekter for mange av sine nye innbyggere det første året.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at innbyggertilskudd og utgiftsutjevning bør beregnes med utgangspunkt i oppdaterte befolkningstall. Det vil si befolkningstallet pr. 1. januar i budsjettåret. De sterkeste vekstkommunene vokser i løpet av året med et antall som tilsvarende en mindre kommune. Regjeringens forslag svekker derfor vekstkommunenes situasjon.

Disse medlemmer foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen legge til grunn oppdaterte befolkningstall for beregningen av innbyggertilskudd og utgiftsutjevning for kommunene."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, merker seg at Sørheimutvalgets forslag om en egen vekstkompensasjon til kommuner med særlig høy befolkningsvekst blir fulgt opp. Flertallet støtter forslaget som vil gi et tilskudd til kommuner med skatteinntekter under 140 pst. av landsgjennomsnittet og vekst utover en fastsatt grense over en treårsperiode.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kommuner med særlig høy befolkningsvekst har særskilte utfordringer med å tilpasse tjenestetilbudet til en voksende befolkning. Det er særlig de store byene og kommu-

nene rundt de store byene som opplever sterk økning i folketallet. Dette flertallet er tilfreds med at regjeringen Stoltenberg, som første regjering, foreslår et eget tilskudd til vekstkommuner i det kommunale inntektssystemet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at veksttilskuddet i St.prp. nr. 57 (2008–2009) er beregnet ut fra befolkningsveksten fra 2002 til 2005. Flertallet forutsetter at veksttilskuddet for 2009 beregnes ut fra befolkningsveksten i perioden 1. januar 2005 til 1. januar 2008 og at tilskuddene oppdateres i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre støtter vekstkommunetilskuddet, men mener at vekstkommunenes situasjon best hadde blitt ivaretatt gjennom en egen kostnadsfaktor i utgiftsutjevningen.

Disse medlemmer foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen i arbeidet med utgiftsutjevningen utrede og etablere en faktor som ivaretar vekstkommunenes spesielle situasjon."

Disse medlemmer vil peke på at Regjeringen forslår et lavere veksttilskudd enn det Sørheimutvalget la opp til. Veksttilskuddet er et skritt i riktig retning, men tilskuddet er for lavt til å kunne dekke kostnadene kommunene har i forhold til stor vekst.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter forslaget om et eget hovedstadstilskudd på 300 mill. kroner til Oslo, og at dette finansieres med et likt trekk pr. innbygger i innbyggertilskuddet til alle kommuner.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at med Høyres alternative forslag til inntektssystem vil Oslo kommune komme betydelig bedre ut enn med Regjeringens forslag til et nytt hovedstadstilskudd og være i stand til å ivareta sine spesielle utfordringer som storby. Høyres forslag vil også ivareta de andre storbyenes spesielle situasjon.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre forutsetter at hovedstadstilskuddet ikke er en engangs- eller overgangsordning, men at tilskuddet skal være et fast tilskudd i inntektssystemet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å innføre statlig stykkprisfinansiering og fri kommunal beskatningsrett, og viser til sine merknader om dette i innstillingens kapittel 4.1.2.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre er skuffet over at Regjeringen ikke har lagt fram et mer fullstendig forslag til nytt inntektssystem. Det er en svært halvhjertet reform når bare inntektene og ikke utgiftene er med. Det er kostnadene ved å drive kommunene som utgjør de store forskjellene, i tillegg til de ulike mulighetene for ta inn egne inntekter. Regjeringen har svært mye dokumentasjon på kostnader, både fra Borge-utvalget og en egen departementsgruppe, samt mange andre utredninger. At en vil vente til 2011 og innlemming av barnehagene i ramma er en svak unnskyldning. Det vil alltid være ordninger en kan vente på. Disse medlemmer mener at kostnadsnøklerne er overmodne for revisjon. Regjeringen sier heller ingen ting om basistilskuddet og inndelingstilskuddet til kommunene. Disse tilskuddene regnes som sentrale for kommunestrukturen. Det er tid for å se på disse. Mye tyder på at det er mange kommuner som frivillig ønsker å slå seg sammen, men ikke realiserer dette fordi de taper inntekter. Det er sannsynlig at statens gevinst vil være formidabel ved en omstrukturering, om den ikke i tillegg skal ta fra kommuner som frivillig ønsker å slå seg sammen berettigede inntekter.

Komiteens medlem fra Venstre mener videre at småkommunetilskuddet ville blitt enda bedre om det i stedet hadde kommet som en påplussing av basistilskuddet. Da hadde begrunnelsen blitt knyttet opp til smådriftsulempen og merkostnader i små kommuner, uavhengig av distriktspolitiske argumenter.

4.5 Fordelingsvirkninger

4.5.1 Sammen drag

Regjeringen legger opp til realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 7 og 7,5 mrd. kroner i 2009. Med den veksten i inntektene som er lagt opp til neste år, vil de aller fleste kommunene komme ut med en økning i rammene også etter at det er tatt høyde for omfordelingene som følger av de foreslåtte endringene i inntektssystemet.

Når det gjelder første års virkning inkludert anslått vekst i frie inntekter, kommer alle kommunegruppene (gruppert etter innbyggertall) ut positivt, med unntak av kraftkommuner. Innenfor de ulike kommunegruppene fines det enkeltkommuner som får reduserte inntekter. Kommunene med under

20 000 innbyggere kommer isolert sett ut med mellom 556 og 203 kroner pr. innbygger i gjennomsnittlig gevinst med endringene i inntektssystemet. Det er kommuner med over 20 000 innbyggere som isolert sett taper mest på endringene i inntektssystemet. Treårsvirkningen for Oslo er et tap på om lag 526 kroner pr. innbygger.

I proposisjonen er det i flere tabeller gjort nærmere rede for fordelingsvirkningene for ulike grupper av kommuner og for enkeltkommuner.

4.5.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, tar orienteringen til etterretning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å innføre statlig stykkprisfinansiering og fri kommunal beskatningsrett, og viser til sine merknader om dette i innstillingens kapittel 4.1.2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Regjeringen i proposisjonen hevder at kun 17 kommuner taper på Regjeringens forslag til endringer i inntektssystemet. Det medfører ikke riktighet og dette fremkommer i statsrådets svar på spørsmål fra Høyres stortingsgruppe av 28. mai 2008. 88 kommuner taper på at selskapskatten fjernes, kommunene får beholde mindre av egne skatteinntekter og sterkere omfordeling mellom kommunene i 2009. Om lag halvparten av landets innbyggere bor i disse kommunene. I proposisjonen er kommuner gruppert på en slik måte at forskjellene viskes ut og inntektsveksten i 2009 er lagt til etter endringene i inntektssystemet. På den måten forsøker Regjeringen å skape et mer positivt inntrykk av endringene enn det er grunnlag for.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er de store kommunene med de store oppgavene som taper mest. Disse kommunene er lokomotiver i sine regioner og ivaretar oppgaver langt utover det som er lovpålagt. Dette gjelder innenfor både næringspolitikk og kultur. Landets velstand er avhengig av at disse kommunene lykkes i å være gode kommuner for verdiskaping. Det er disse kommunene som har hovedutfordringen når det gjelder fattigdom og rus.

Disse medlemmer viser til vedlagte tabell (Vedlegg 2).

5. FORNYING I KOMMUNAL SEKTOR

5.1 Sammendrag

Hovedsatsingen i departementets arbeid med kvalitetsutvikling i kommunene er Kvalitetskommuneprogrammet, hvor kvalitet i møtet med innbyggen og reduksjon av sykefravær i kommunal sektor står i sentrum.

Utover Kvalitetskommuneprogrammet bidrar departementet med å støtte omstillings- og utviklingsarbeid gjennom enkeltprosjekter, og bruk av prosjektskjønnet til fornying i regi av fylkesmannen.

De samlede utfordringene for kommunesektoren framover er store. Dette betyr at behovet for fortsatt omstilling og fornying vil være økende. Kommunesektoren har selv hovedansvaret for egen utvikling og omstilling, og har lang erfaring i dette. På bakgrunn av de utfordringene som sektoren står overfor, er det spesielt viktig at det arbeides med to forhold; systematisk arbeid med kvaliteten i tjenestene, og helhetlig styring og utvikling innenfor den enkelte kommune.

Styring og utvikling av kommunene må bygge på sunn økonomi og god økonomistyring, ha et klart innbyggerperspektiv, ha en høy etisk standard, miljøbevissthet og en offensiv arbeidsgiverpolitikk.

Høy kvalitet på de kommunale tjenestene og effektiv ressursbruk er avgjørende for sektorens omdømme og fortsatt oppslutning om velferdssamfunnet og fellesgodene. Videre vil et godt omdømme være avgjørende for om sektoren vil klare å rekruttere og beholde de menneskelige ressursene den er avhengig av for å møte utfordringene framover.

I proposisjonen vises til at kommunene synes å bli stadig mer bevisste betydningen av å påta seg en sentral rolle i det lokale utviklingsarbeidet. Offensiv lokalsamfunnsutvikling drives med hele lokalsamfunnet som oppdragsgiver, og med innbyggere, organisasjoner og næringsliv som partnere.

Regjeringen vil peke på at ny planlov vil kunne utgjøre et bedre redskap for kommunene enn tidligere lov når det gjelder å utvikle kommunen som samfunn, herunder muligheten til å fokusere på levekår, livskvalitet, folkehelse, kulturopplevelser, identitet, tilhørighet og frivillighet.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at de samlede utfordringene for kommunal sektor framover er store. Det trengs et kontinuerlig arbeid med fornying i alle deler av kommunal sektor. En avgjørende forutsetning for at slikt arbeid skal lykkes er at de økonomiske rammebetingelsene er tilpasset de oppgaver det forventes at hver kommune og fylkeskommune skal kunne løse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, legger til grunn at en bedre inntektsfordeling mellom kommunene og en fortsatt styrking av kommuneøkonomien, vil innebære at arbeidet med fornying og omstilling får ny kraft.

Komiteen er enig i at kommunene må prioritere god økonomistyring, effektiv bruk av ressurser og god forvaltning av verdier.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg det tas sikte på at 200 kommuner skal være med i Kvalitetskommuneprogrammet innen det avsluttes ved utgangen av 2009. Arbeidet konsentreres om kvalitetsforbedrende tiltak samt reduksjon av sykefraværet innen pleie og omsorg samt skole og barnehage. Flertallet anser at reduksjon i sykefraværet samt kvalitetsforbedringer som sikrer innbyggernes tillit til offentlig sektor som tjenesteyter, er helt grunnleggende viktig.

Komiteen vil peke på at innbyggernes forventninger og krav vil øke på alle tjenesteområder. Folk med god råd vil ønske å betale for å få de aller beste skole-, helse- og omsorgstilbud. Teknologiske endringer vil gi nye muligheter til at flere tjenester innen for eksempel helse og utdanning kan gis nærmere der folk bor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil påpeke at for å oppnå de store gevinstene for samfunnet og den enkelte ved å praktisere en forebyggende tankegang i vid forstand, vil det måtte tilføres økte ressurser til kommunehelsetjenesten, skolehelsetjenesten, kommunalt barnevern, ungdomsklubber og til samarbeid med frivillige. Det vil bli stilt nye krav til kompetansen i den kommunale arbeidsstokken. Samtidig er det trolig at konkurransen om de flinkeste vil øke, og at flere vil bytte bosted og arbeid ofte.

Komiteen vil peke på økt innvandring og økt pleie- og omsorgsbehov også i denne del av befolkningen som en særlig utfordring.

Komiteen anser at kommunenes utfordringer innafor pleie og omsorg er økende de nærmeste tiår. Det er en stor gevinst for samfunnet og den enkelte at folk får leve lenger. Det vil være en enda større gevinst om de som blir eldre også holder seg lenger friske. Å forbygge helseplager og derved redusere

pleiebehov, sykemeldinger og trygdeutbetalinger ved hjelp av økt fysisk aktivitet og bedre kosthold, innebærer meget store gevinster.

Komiteen støtter Regjeringen i at det i landet og den enkelte kommune nå må stilles strenge krav til styring som baserer seg på godt kunnskapsgrunnlag om nåsituasjonen og om forventet utvikling. Dette er åpenbart et ansvar for den enkelte kommune, men også for kommunene i fellesskap og for staten.

Komiteen har merket seg at fylkesmennene i 2007 fordelte 97 mill. kroner til 370 utviklings- og omstillingsprosjekter, og at 90 pst. hadde kommunal egenfinansiering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, anser det som viktig at det stimuleres til omstilling med slike tilskudd, og at nyttige erfaringer også kommer andre til gode.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre påpeker at en forenkling fra dagens system til en tonivåmodell med kun stat og kommune vil bidra til effektivisering. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til sine merknader i Innst. S. nr. 166 (2006–2007), jf. St.meld. nr. 12 (2006–2007), om forvaltningsreformen.

Disse medlemmer er skuffet over at Kommuneproposisjonen ikke nevner utfordringsrett – et velegnet virkemiddel for konkurranseutsetting i kommunal sektor. Disse medlemmer viser til at kommunene fortsatt har mulighet til å innføre utfordringsrett lokalt, og ønsker at Regjeringen utarbeider klare planer for veiledning til de kommuner som ønsker å sette i gang slike tiltak. Disse medlemmer mener ikke at konkurranseutsetting er privatiseringsverktøy, men et virkemiddel for å optimalisere tilbudet til kommunenes innbyggere. For disse medlemmer er det likegyldig om et privat eller et offentlig selskap vinner en anbudsrunde, fordi det avgjørende er kvaliteten på og omfanget av tjenestene til brukerne. På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette en informasjonskampanje overfor kommunene som forteller om mulighetene knyttet til utfordringsrett."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å innlemme kommunal revisjon i revisorloven, slik at det i fremtiden stilles like strenge krav til revisorers uavhengighet i kommunal sektor som man i dag stiller til revisorers uavhengighet i privat sektor. Kommunene kan i dag ansette egne revisorer, mens dette naturligvis ikke er

lov i privat sektor. Disse medlemmer vil påpeke at det å gjøre kommuner og fylkeskommuner regnskapspliktige etter regnskapsloven, samtidig som kommunal revisjon tas inn i revisorloven, vil ha en rekke positive effekter utover skjerpede krav til revisorers uavhengighet i kommunal sektor. Avskrivningsregler vil for eksempel synliggjøre verditap som følge av dårlig vedlikehold. Disse medlemmer mener at harmonisering av regnskapsstandarder og revisjonsregler er et viktig verktøy for å modernisere Kommune-Norge, og viser i den forbindelse til sitt forslag om kommunal revisjon i Dokument nr. 8:13 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 131 (2006–2007). Disse medlemmer vil også vise til forslaget Fremskrittspartiet med støtte fra Høyre la frem i Innst. O. nr. 82 (1999–2000) og Innst. S. nr. 307 (2000–2001) om en omlegging av regnskapsprinsippene for kommuneregnskapet i retning av en resultatorientert regnskaps- og budsjettføring.

Disse medlemmer ønsker at kommunal og statlig sektor skal drives på en kostnadseffektiv måte, slik at tilbudet til landets innbyggere blir best mulig. Disse medlemmer påpeker at et konkurranse- nøytralt merverdiavgiftsregelverk er et viktig element for å oppnå dette. Disse medlemmer ønsker å gjøre det lettere for kommunene å føre en markedsorientert politikk, og mener effekten av utfordringsrett, stykkpris og konkurranseutsetting blir størst når offentlige og private virksomheter må forholde seg til det samme regelverket, fordi tallstørrelser dermed vil bli direkte sammenlignbare. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til sitt forslag i Dokument nr. 8:84 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 71 (2007–2008), om å la kommunale virksomheter omfattes av det ordinære merverdiavgiftsregelverket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til at disse partier i Innst. S. nr. 71 (2007–2008) fremmet forslag om en ordning som nøytraliserer merverdiavgiftsbelastningen for helseforetakene og statsforvaltningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre er bekymret for at nødvendig effektivisering i kommunal sektor ser ut til å ha stagnert under dagens regjering. Sentralbanksjefen uttrykte stor bekymring for manglende effektivisering og omstilling i offentlig sektor i høring med finanskomiteen i Stortinget 22. mai 2008. Det er grunn til å understreke at det fortsatt er et betydelig effektiviseringspotensial innenfor kommunal sektor. Én pst. effektivisering i denne sektoren vil frigjøre så mye som 2,8 mrd. kroner, hvilket tilsier at det er et stort ubrukt potensial her som det er viktig å ta ut til beste for innbyggerne. Disse medlem-

mer er også skuffet over at alle forsøk i kommunal sektor nå avvikes og det ikke er vilje til å starte nye. Kommunal sektor i Norge trenger forsøk, både for å effektivisere, optimalisere og ikke minst for å dokumentere.

Komiteens medlem fra Venstre mener at enhetsfylkesforsøket i Møre og Romsdal i så måte er ett av få eksempler på et relativt helhetlig forsøk og med grundig evaluering, fra flere institusjoner, underveis. Slike forsøk er med på å bringe fram kunnskap om kommunal sektor som er helt nødvendig for å drive en helhetlig styring og utvikling.

6. EIENDOMSFORVALTNING

6.1 Sammendrag

I proposisjonen pekes det på at godt vedlikehold er økonomisk lønnsomt over tid. Det betyr at en økning av kommunenes innsats knyttet til vedlikehold ikke bare bidrar til bedre forhold for brukerne av lokalene, men at det også kan frigjøre midler som kan brukes til bedre tjenesteyting i kommunene over tid. Å prioritere bort vedlikehold og langsiktige forebyggende tiltak innenfor eiendomsforvaltningen vil gi dårligere velferdstjenester og svakere kommuneøkonomi over tid.

Fra og med 2009 vil kommunesektoren få bedre styringsinformasjon i form av nøkkeltall om eiendomsforvaltning i KOSTRA. Kontoplanen i KOSTRA er fra og med 2008 i hovedsak tilpasset NS3454, og det arbeides med å etablere rapportering av data om bygningsareal og tilstanden til bygningene.

Andre tiltak som er iverksatt er utarbeidelse av veileder om husleieordninger i kommunesektoren. Veilederen skal beskrive (1) hvilke forutsetninger som bør ligge til grunn for at husleieordninger vil fungere, (2) modell og metoder for innføring av husleie og (3) prosess for innføring og oppfølging av husleieordninger. Det tas sikte på å sende ut veilederen våren 2008.

En av de store utfordringene i kommunesektoren har vært mangel på kunnskap og kompetanse om eiendomsforvaltning. God kompetanse er en viktig forutsetning for at kommunene skal kunne realisere formålet med å eie og drive sine bygninger og eiendomsforvaltning på en effektiv måte. Regjeringen vil derfor fortsatt støtte opp om arbeidet i KoBE (Kompetanse for Bedre Eiendomsforvaltning).

Det er behov for å tilrettelegge for forskning i et noe mer langsiktig perspektiv. Kommunal- og regionaldepartementet har derfor støttet NTNU-programmet om utvikling og forvaltning av offentlige bygninger i et livsløpsperspektiv med 1,5 mill. kroner for 2008.

6.2 Komiteens merknader

6.2.1 Eiendomsforvaltning

Komiteen mener det er positivt at eiendomsforvaltningen er omtalt i proposisjonen, og støtter Regjeringens konklusjon om at det er nødvendig for de fleste kommuner å høyne statusen på eiendomsforvaltning og prioritere ressurser på kort sikt med tanke på godt og verdibevarende vedlikehold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er enig i at kommunene fortsatt skal ha ansvaret for å eie, leie, forvalte, drifte, vedlikeholde og utvikle sine bygninger ut fra de behov innbyggerne til enhver tid har.

Flertallet vil vise til behandlingen i Stortinget av et representantforslag om infrastrukturen for vann og avløp, jf. Innst. S. nr. 181 (2006–2007). Her ble bestemt at det skal lovfestes at all infrastruktur for drikkevannforsyning skal være i offentlig eie eller eies av et forbrukereid ikke-kommersielt selskap. Samtidig ble det vist til et stort investeringsbehov til utbygging og vedlikehold også på denne sektoren. Flertallet mener det er viktig at kommunene fastsetter kommunale avgifter slik at de gir plass for økt vedlikehold og oppgradering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener konkurranseutsetting er et velegnet virkemiddel, og at kommuner kan spare mye penger på private løsninger innenfor for eksempel eiendomsforvaltning, drifts- og vedlikeholdstjenester og renholdstjenester. Disse medlemmer påpeker at kommunesektoren bør konsentrere seg om viktige samfunnsoppgaver som skole og eldreomsorg istedenfor å bygge opp egen kunnskap og kompetanse om eiendomsforvaltning.

Disse medlemmer mener vannkvaliteten ikke er avhengig av om det er privat eller offentlig eierskap, men av kravene som stilles og kontrollrutinene. Disse medlemmer er positiv til nyskapende løsninger som Public-Private-Partnership (PPP), der man har en langsiktig samarbeidsavtale mellom det offentlige og private aktører om leveranse av offentlige tjenester. Disse medlemmer gikk derfor imot Senterpartiforslaget om offentlig vann- og avløpsinfrastruktur i Innst. S. nr. 181 (2007–2008).

6.2.2 Låneordning for skolebygg

Komiteen er kjent med at det har bygget seg opp et betydelig vedlikeholdsetterslep over en lengre tid når det gjelder kommunale bygninger og også annen infrastruktur. Komiteen mener dette åpen-

bart er et resultat av at kommunene har prioritert tjenestetilbudet i basistjenestene framfor både ordinært vedlikehold og større reparasjoner. Komiteen oppfatter det som positivt at KOSTRA-tall viser en økt innsats til vedlikehold med knapt 300 mill. kroner fra 2006 til 2007.

Komiteen viser til merknad i innstillingen til Kommuneproposisjonen for 2008, Innst. S. nr. 231 (2006–2007), der Regjeringen ble bedt om å vurdere ordninger som gir insentiv for fortsatt opprusting av skolebygg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at disse medlemmer i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2007–2008) gikk inn for å forlenge ordningen med rentekompensasjon for skoler og kirkebygg ved å utvide rammen med henholdsvis 1 mrd. kroner for skolebygg og 150 mill. kroner for kirker.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at dette medlem i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2007–2008) gikk inn for å forlenge ordningen med rentekompensasjon for skoler og kirkebygg ved å utvide rammen med henholdsvis 1 mrd. kroner for skolebygg og 500 mill. kroner for kirker.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at dette medlem i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2007–2008) gikk inn for å forlenge ordningen med rentekompensasjon for skoler ved å utvide rammen med 2 mrd. kroner for skolebygg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre er skuffet over at regjeringspartiene hittil ikke har fulgt opp komitémerknaden i Innst. S. nr. 231 (2006–2007) der en samlet komité ba Regjeringen vurdere ordninger som gir insentiv for fortsatt opprustning av skolebygg i kommunene.

7. ØKONOMISTYRING I KOMMUNESektoren – REGELENDRINGER MV.

7.1 Sammendrag

I 2007 hadde departementet på høring forslag om at merverdiavgiftskompensasjonsinntekter fra investeringer skal føres i investeringsregnskapet, og forslag til endring av garantiforskriften. Begge høringene er avsluttet, og departementet vurderer nå spørsmålene, blant annet i lys av høringsuttalelsene.

Departementet har i oppfølgingen av Terra-saken sendt brev til alle landets kommuner og fylkeskommuner om finansforvaltning i kommunesektoren. På anmodning fra departementet gjennomførte de aktuelle fylkesmennene lovlighetskontroll av finansfor-

valtningsreglementet og de finansielle avtalene som var inngått i de berørte kommunene. Videre er det foretatt en gjennomgang av alt relevant lov- og regelverk. Departementet har sendt brev til kommunesektoren om hvordan § 50 og § 54 i kommuneloven må forstås. Forslag til ny finansforvaltningsforskrift vil bli sendt på høring før sommeren. I april fremmet departementet Ot.prp. nr. 53 (2007–2008) med forslag om at inndekningsperioden for underskudd i særlige tilfeller kan forlenges. Det legges opp til at det i løpet av høsten 2008 nedsettes en arbeidsgruppe som skal se på egenkontrollen i kommunene.

Departementet sendte høsten 2007 ut et høringsutkast om endring i forskrift for kommunale og fylkeskommunale garantier, hvor det ble foreslått å åpne for en generell adgang til å stille garanti i form av selvskyldnerkausjon for kommuner og fylkeskommuner. Departementet vurderer nå spørsmålet, blant annet i lys av de 58 høringsuttalelsene.

8. KONSULTASJONSORDNINGEN

8.1 Sammendrag

Regjeringen legger vekt på en god dialog mellom staten og kommunesektoren om statlige rammebetingelser og måloppnåelse innen kommunal virksomhet. Konsultasjonsordningen er et sentralt element i denne dialogen. Hovedtema er kommuneopplegget i statsbudsjettet. Hovedformålet med ordningen er å komme til enighet om hva som kan oppnås innenfor kommunesektorens inntektsrammer.

Sentrale elementer i en videreutviklet og mer forpliktende konsultasjonsordning fra 2007 er innføring av rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av reformer i kommunesektoren, og en videre utvikling og styrking av arbeidet med bilaterale samarbeidsavtaler mellom staten og KS innenfor enkeltsektorer.

I proposisjonen gis det også sammendrag av rapporten Bilaterale avtalers funksjon og muligheter i styringsdialogen mellom staten og kommunesektoren. Rapporten er utarbeidet av en arbeidsgruppe sammensatt av representanter fra departementene og KS, og gir en vurdering av bilaterale avtaler som virkemiddel.

Arbeidsgruppen mener bl.a. at det er behov for å ha et sterkere fokus på avtalene som et alternativt virkemiddel til øremerking og regelverk, slik at avtalene kommer istedenfor – og ikke som et tillegg til – ulike former for sterk statlig styring.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at hovedformålet med konsultasjonsordningen er å komme til enighet om hva som kan oppnås innfor kommunesektorens inntektsrammer. Komiteen vil påpeke at det også

de senere år har vært betydelig uenighet mellom KS og staten om sentrale elementer i kostnadsutviklingen. Komiteen vil understreke det felles ansvaret for å komme fram til bedre prognoseverktøy blant annet ved å ha en rutinemessig evaluering av de viktigste kostnadselementene i Kommuneproposisjonen.

Komiteen vil peke på at bedre samhandling mellom stat og kommune når det gjelder helse- og omsorgstjenester nå framstår som presserende. Det er utvilsomt at samfunnet og innbyggerne vil være best tjent med at flere tjenester tilbys ved legesentra, sykehjem, distriktsmedisinske sentra og distriktspsykiatriske sentra. I det forebyggende arbeidet vil en bedre skolehelsetjeneste og en oppgradering av kommunelegefunksjonen være nødvendig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter fullt ut arbeidet med å redusere bruken av sterke statlige styringsvirkemidler. En tett og god dialog mellom KS og departementet er viktig i denne sammenhengen. Flertallet har merket seg at det i dag er inngått 11 bilaterale avtaler mellom departementet og KS, og at en arbeidsgruppe har vurdert effekten av slike avtaler som alternativ til øremerking og detaljert regelverk. Flertallet er enig i at omfang og innhold i slike avtaler må vurderes kritisk og begrenses til områder med politisk prioritet.

Flertallet mener det ikke er en god løsning å utvide statens ansvar for bedre lokal behandling. Løsningen må finnes i bedre finansiering av økte oppgaver for kommunene, som blant annet skal sikre økt forebygging og et optimalt behandlingsløp for pasienter med kroniske og sammensatte lidelser. Flertallet ber om at arbeidet med dette blir prioritert.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet ved behandlingen av Kommuneproposisjonen for 2006 i Innst. S. nr. 245 (2004–2005) sammen med Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ba den daværende regjeringen ta initiativ overfor KS for å gjøre dagens konsultasjonsordning mer forpliktende slik at de totale ressursene innenfor offentlig sektor kan utnyttes bedre. Disse medlemmer vil allikevel påpeke at behovet for konsultasjoner hadde vært mindre hvis kommunene hadde hatt økt handlefrihet og var mindre avhengig av statlige overføringer, og vil i den forbindelse peke på disse medlemmers alternative system for finansiering av Kommune-Norge.

9. BRUKEN AV NYNORSK I KOMMUNANE

9.1 Samandrag

Noreg er eit lite språkområde, og det norske språket er under eit konstant press. Det er naudsynt med ein offensiv språkpolitikk. Regjeringa er oppteken av det verdifulle mangfaldet som ligg i det å ha to norske skriftkulturar. Nynorsk og bokmål er formelt jamstelte, men reelt sett har nynorsk vanskelegare vilkår enn bokmål. Regjeringa legg difor særleg vekt på å sikra ei god utvikling for nynorsk målbruk.

Det vil bli vurdert å gjera ei meir omfattande kartlegging av korleis det står til med bruk av nynorsk i kommunesektoren.

Kunnskapsministeren og kommunal- og regionalministeren ynskjer å sikra grunnskuleelevar lærebøker på nynorsk i samsvar med det tidspunktet dei er tinga til. I brev av 4. februar 2008 vart difor KS invitert til eit samarbeid om dette.

9.2 Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er klår over at det norske språket er under konstant press. Skriftkulturen er bærebjelken i norsk samfunns- og kulturliv. Fleirtalet vil peika på det verdifulle mangfaldet som ligg i å ha to norske skriftkulturar. Nynorsk og bokmål er formelt likestilt, men reelt har nynorsk likevel vanskelegare vilkår. Det er derfor særleg viktig å sikra nynorsken gode høve til vidare utvikling.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, meiner at vedtak om administrasjonsmål må etterlevast i praksis i kommunane og fylkeskommunane. Med bakgrunn i dette må reglane for språkleg jamstilling fylgjast opp i skulane og i offentleg administrasjon. Dette fleirtalet viser til dei pålegg offentleg sektor har i samband med å sikre at folk får svar på eiga målform, og dei mål som er sette for kor stor del av informasjon frå statlege instansar som skal vera på kvar målform. Det er viktig å fylgje opp at desse vert nådde.

For å betra grunnlaget for dette meiner dette fleirtalet at opplæringa av nynorsk og bokmål i skulen må jamstellast. Dette fleirtalet er klår over at skal dette kunna skje, må parallellutgåver av lærebøker føreliggja til same tid og same pris. Dette har ikkje fungert godt nok dei seinare åra.

I tillegg meiner fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg

Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, at obligatorisk undervisning i sidemål må oppretthaldast for å gi elevane godt grunnlag for seinare bruk av nynorsk.

Dette fleirtalet viser til at undersøkingar syner at ikkje alle saksbehandlarar på kommuneplan meistrar bruken av nynorsk, heller ikkje i nynorsk-kommunar. Dette fleirtalet meiner derfor at det må leggjast til rette for særskilde opplæringstiltak der det er nødvendig. Dette bør også vurderast for tilsette i Kommunal- og regionaldepartementet, som har den direkte kontakten med nynorsk-kommunane.

Dette fleirtalet støttar arbeidet med ei meir omfattande kartlegging av korleis det står til med bruken av nynorsk i kommunesektoren.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet er einige i at nynorsk og bokmål må jamstellast i norsk skule. Desse medlemene meiner at ei slik jamstilling inneber at elevane får fri-dom til å velje bort undervisning i sidemål, og at alle elevar skal ha krav på undervisningsmaterieil og opplæring på sitt hovudmål. Desse medlemene meiner at undervisninga i norsk, uavhengig av om elevane har nynorsk eller bokmål som hovudmålform, vil bli styrkja av å gjere undervisning i sidemål valfrie. I dag opplever mange elevar undervisninga i sidemål som unyttig, og grunngevinga for å fjerne obligatorisk undervisning og eksamen i sidemål er at ein meiner at dei to skriftspråka er så like at ein ikkje treng ein skriftleg eksamen for å forstå kvarandre.

Desse medlemene tek avstand frå fleirtalet i komiteen sitt syn om at sidemålsopplæringa, og då spesielt på nynorsk, bør styrkjast. Desse medlemene meiner at ved å gjere undervisning og eksamen i sidemål valfrie kan ein oppmuntre studentane som ynskjer seg ei karriere i til dømes kommune- eller statsadministrasjonen, til å velje nynorsk som valfag fordi dei veit dei er nøydd til å kunne nynorsk for å gjere karriere. Dei som då vel nynorsk frivillig vil kunne ha eit konkurransefortrinn når dei skal søkje jobb, og dette vil styrkje nynorskfaget heller enn å svekke det. Valfrie eksamen og undervisning i sidemål vil føre til at fleire ser nytten av nynorsk og ikkje opplever sidemål som eit unyttig fag. Desse medlemene vil vise til at i ein sentralt gjeven eksamen frå Utdanningsdirektoratet i matematikk i år vart det funne 20 nynorskfeil, noko som kan tyde på at opplæringa i nynorsk, med tvungen undervisning i sidemål, ikkje har vore vellukka.

Det er allereie ein del grupper som i dag har fritak frå vurdering i sidemålet. Dette gjeld mellom anna elevar med opplæring i samisk, elevar med opplæring i finsk som framandspråk, elevar med teiknspråk som fyrstespråk og elevar med anna morsmål enn norsk. Dette syner at det er erkjent at sidemål ikkje er

eit naudsynt fag for å klare seg i det norske samfunnet. Slike fritak er til dømes ikkje gjeldande for undervisning i andre obligatoriske fag som matematikk, naturfag eller engelsk.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet og Høgre viser til at språkprofessor Finn Erik Vinje gjev full støtte til eit slikt syn, og seier mellom anna til NRK at han meiner den skriftlege undervisninga i sidemål er overmogen for utskifting:

"Den har snart eksistert i 100 år og har utspilt sin rolle. Det ligger noe nesten naturstridig i at man skal uttrykke sine tanker, stemninger og meninger på to varianter av norsk skriftspråk, som i tillegg er til forveksling like."

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, meiner at dette syner at det ikkje finst store faglege argument til å oppretthalde obligatorisk undervisning i sidemål, men at ein tvert om kan ha mykje å hente på å gjere det valfritt, slik at dei som verkeleg ynskjer å lære sidemål, får gjere det på ein skikkeleg måte. Desse medlemene viser til Dokument nr. 8:29 (2007–2008) om å gjere skriftleg undervisning og eksamen i sidemål valfrie.

Medlemene i komiteen frå Høgre viser til merknadene og standpunkta sine i høve til den skriftlege eksamen i sidemål i Innst. S. nr. 119 (2007–2008).

10. OPPGAVEFORDELING OG REGELVERK – ENDRINGER PÅ FAGDEPARTEMENTENES OMRÅDER

10.1 Kommunal- og regionaldepartementet

10.1.1 Sammen drag

NY BYGNINGSDEL AV PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Kommunal- og regionaldepartementet har lagt fram Ot.prp. nr. 45 (2007–2008) Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (byggesaksdelen). I Kommuneproposisjonen redegjøres det kort for endringer som gjelder kommunal saksbehandling og krav til universell utforming av bygg og anlegg.

HEIS I EKSISTERENDE BOLIGBYGG

Det er satt av inntil 5 mill. kroner til prosjektering av heis i eksisterende boligbygg.

BOSTØTTE

Regjeringen vurderer en utviding av bostøtten i forbindelse med forslaget til statsbudsjett for 2009.

SÆRLIG RESSURSKREVENDE TJENESTER

Departementet vil komme tilbake med vurdering av toppfinansieringsordningen for brukere over 67 år i forbindelse med statsbudsjettet for 2009.

10.1.2 Komiteens merknader

Komiteen imøteser departementets vurdering av toppfinansieringsordningen for særlig ressurskrevende tjenester spesielt med tanke på brukere over 67 år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at gjennomføringen av ny plan- og bygningslov vil innebære både forenklinger og nye oppgaver for kommunene som planmyndighet og byggesaksbehandler. Kommunenes tilsyn skal forsterkes, og kommunene gis større anledning til å forfølge ulovligheter. Flertallet innser at innføringsperioden kan bli krevende i mange kommuner.

Flertallet er tilfreds med departementets oppfølging av Stortingets vedtak ved behandling av statsbudsjettet for 2008 om å etablere en tilskuddsordning for å ettermontere heis i eksisterende boligblokker.

Flertallet ser det som viktig at det tilrettelegges for heiser, da heimebasert omsorg gir store innsparinger sammenligna med institusjonsplass, og gir den enkelte frihet til å bo lenger heime.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, er tilfreds med at departementet varsler en utviding av bostøtteordningen i statsbudsjettet for 2009.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre konstaterer at Regjeringen heller ikke i Revidert nasjonalbudsjett for 2008 har villet prioritere å øke bostøtteordningen for fattige i Norge. Bostøtteordningen er den mest målrettede ordningen for å sikre personer med dårlig økonomi en trygg base i en god bolig. I dagens ordning finnes det en rekke regler som sperrer for at personer som trenger hjelp, får denne. Disse medlemmer viser til at de i sine respektive statsbudsjetter har foreslått en rekke forbedringer i bostøtteordningen. Disse medlemmer vil derfor foreslå:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2009 med en opptrappingsplan for forbedringer i den statlige bostøtteordningen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Riksrevisjonens rapport om botilbudet til vanskeligstilte, som reiser spørsmål både ved Husbankens rolle som bank og om den har den nødvendige boligsosiale kompetanse å bistå kommunene med. Dette er et alvorlig politisk signal om at vi ikke når fram til dem som trenger det mest. I tillegg vet vi at bare om lag halvparten av kommunene har en boligsosial handlingsplan. Disse medlemmer viser også til en nylig framlagt rapport fra NIBR, som viser at det er behov for en gjennomgang av både bostøtten, boligtilskuddet og ordningen med startlån.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstres alternative statsbudsjett for 2008 har foreslått å øke bostøtten. Dette medlem vil videre oppfordre til en umiddelbar gjennomgang av vilkåret for startlån, slik at det også kan benyttes til depositum for dem som kan betjene månedlige leieutgifter, men ikke har kapital å reise til et høyt depositum. Dette medlem vil også henlede oppmerksomheten til Trondheim kommune, som nylig har nedlagt bygge- og deleforbud på en utbyggingstomt eid av staten. Dette er et drastisk tiltak, men også et signal om at lokal myndighet føler at de ikke oppnår dialog om lokal utvikling på andre enn statens premisser. Staten, ved store eiendomsbesittere som Statsbygg, Entra og Rom Eiendom AS, må opptre på lag med lokal myndighet og har et ansvar for å bidra til en variert, integrert og også sosial boligbygging.

10.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

10.2.1 Sammendrag

Det redegjøres for departementets forslag om å regelfeste kommunal medfinansiering for personer som benytter arbeidsmarkedstiltaket (VTA), slik at deltakernes hjemstedskommune plikter å betale minst 25 pst. av statstilskuddet.

NAV-REFORMEN

Det redegjøres for etableringen av NAV-kontor i kommunene.

Merutgiftene for kommunene i 2009 er anslått til om lag 70 mill. kroner. Midlene tildeles over rammetilskuddet og fordeles etter kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil sammen med KS gjennomføre en undersøkelse blant kommunene som etablerte NAV-kontor i 2007 for å kartlegge de faktiske utgiftene kommunene hadde ved etablering av NAV-kontor.

HANDLINGSPLAN MOT FATTIGDOM

Handlingsplanen mot fattigdom ble videreført og styrket i 2008. Regjeringen vil gjennom konsultasjonsordningen videreføre det tette samarbeidet mellom staten og kommunesektoren for å nå nasjonale mål i fattigdomsbekjempelsen.

KVALIFISERINGSPROGRAMMET MED KVALIFISERINGSSTØNAD

Kommunenes plikt til å tilby kvalifiseringsprogram for utsatte grupper og den tilhørende kvalifiseringsstønaden trådte i kraft november 2007. Det redegjøres i proposisjonen for den statlige finansieringen av ordningen.

Sosial- og helsedirektoratet har i brev til kommunene i mars 2008 opplyst om beregnet fordeling av tilskudd til kommunene til kvalifiseringsprogrammet, og knyttet dette til forventninger om antall deltagere i den enkelte kommune.

ØKONOMISK SOSIALHJELP

Veiledende retningslinjer for utmåling av stønad til livsopphold vurderes nå av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Formålet er å få en bedre oversikt over hvordan de statlige retningslinjene påvirker kommunenes praksis ved utmåling av stønad etter sosialtjenesteloven § 5-1.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet forbereder et lovforslag om tilsyn med kommunenes forvaltning av økonomisk sosialhjelp og kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad.

HANDLINGSPLAN FOR INTEGRERING OG INKLUDERING AV INNVANDRERBEFOLKNINGEN

Kommunene er sentrale aktører i bosetting og integrering av nyankomne innvandrere. Gjennom handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen har Regjeringen derfor styrket integreringstilskuddet til kommuner som bosetter flyktninger og deres familie, og har satt fokus på å styrke introduksjonsordningen og norskopplæring som kommunene tilbyr nyankomne innvandrere.

ØKT BOSETTING AV FLYKTNINGER

Prognoser fra Utlendingsdirektoratet viser en stor økning i tilstrømmingen av asylsøkere til Norge i 2008 og 2009. Arbeids- og inkluderingsdepartementet ser nærmere på rammevilkårene for kommunene og vurderer iverksettelse av tiltak som kan fremme bosettingsarbeidet.

VERTSKOMMUNETILSKUDD – ASYLMOTTAK

I Revidert nasjonalbudsjett for 2008 foreslås det å styrke ordningen med kompensasjon for merkost-

nader til kommuner som har asylmottak ytterligere med 18,5 mill. kroner med virkning fra 1. juli 2008. Helårsvirkningen for 2009 er 37 mill. kroner. Verts-kommunenes gjennomsnittlige utgifter til administrasjon, tolk, helse og barnevern vil med dette bli kompensert fullt ut.

10.2.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at kommunene er viktige medaktører med medfinansieringsansvar i mange av de statlige satsingene under dette departementet. Det gjelder NAV-reformen, tiltaksplasser, handlingsplanen for fattigdom, handlingsplanen for bedre integrering og inkludering av innvandrere, økt bosetting av flyktninger, etablering av nye asylmottak. Komiteen er tilfreds med at kommuner med asylmottak ved behandling av Revidert nasjonalbudsjett for 2008 får kompensert sine kostnader bedre enn tidligere ved at vertskommune-tilskuddet økes, slik Stortinget ba om ved behandlingen av Kommunerevisjonsproposisjonen for 2008.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har støttet innføringen av NAV (Ny arbeids- og velferdsforvaltning) og ser frem til å se resultatene av undersøkelsen om de faktiske utgiftene kommunene har hatt ved etableringen av NAV. Disse medlemmer er imidlertid også opptatt av om reformen fører til et forbedret tilbud til brukerne slik intensjonen var da Stortinget behandlet reformen, og viser til sine merknader i Innst. O. nr. 55 (2005–2006). Disse medlemmer mottar stadig meldinger fra brukere som mener det er blitt vanskeligere å forholde seg til systemet etter NAV-reformen. De melder om lange ventetider, for mange saksbehandlere å forholde seg til og vanskeligheter med å få ytelser de mener seg berettiget til. Disse medlemmer ser frem til en evaluering av reformen og ber om at det blir lagt spesiell vekt på forholdet til brukerne når reformen skal evalueres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener Regjeringen har gjort for lite for å redusere fattigdomsproblematikken i Norge og vil peke på at det rapporteres om en økning i antallet personer som regnes som fattige det siste året. Særlig når det gjelder arbeidet med å tilbakeføre yrkeshemmede til yrkesaktivitet mener disse medlemmer at tiltakene har vært utilstrekkelige.

Disse medlemmer viser til kvalifiseringsprogrammet som ble innført i november 2007 og regner med at kommunene har sørget for at flertallet av langtids sosialhjelpsmottakere nå er innlemmet i programmet. Disse medlemmer må gå ut fra at kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp er

sterkt redusert etter innføringen av kvalifiseringsprogram og -stønning. Disse medlemmer vil be Regjeringen, i egnet form, legge frem en rapport om utviklingen og omfanget av kvalifiseringsprogrammet og utviklingen i kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp pr. 1. mai 2008.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, på egnet måte, legge frem en rapport om omfanget og utviklingen når det gjelder antall brukere, tiltak og aktivitet i kvalifiseringsprogrammet og utviklingen i kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp pr. 1. mai 2008."

Disse medlemmer viser til at enkelte av de statlige fattigdomsmidlene nå skal fases ut. Dette vil føre til at tilbud legges ned og at nye tilbud ikke etableres. Tiltak som for eksempel Frelsesarmeens "Jobben"-prosjekt som er et "lavterskeltilbud" for deres brukere, vil etter dette ikke kunne opprettholdes, med de konsekvensene dette har for de brukerne som i dag har stor glede av tilbudet. Disse medlemmer mener utfasingen bør revurderes, slik at viktige lavterskeltilbud som i dag er viktige og inkluderende fattigdomstiltak, kan videreføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til St.prp. nr. 1 (2007–2008) der det står:

"Det ble i 2005 bevilget 10 mill. kroner for å styrke og utvikle ulike modeller for aktivisering og arbeidstrening i regi av frivillige organisasjoner. Målgruppen er personer som står svært langt fra arbeidsmarkedet, og som i mange henseender er sosialt ekskluderte. Siktemålet vil for enkelte være rehabilitering, inkludering og økt livskvalitet, mens andre vil kunne nyttiggjøre seg mer arbeidsrettede tiltak. Det ble i 2005 gitt tilskudd til 19 ulike tiltak. De fleste av tiltakene har en treårig prosjektperiode. En underveisevaluering fra årsskiftet 2006-2007 gir positive vurderinger av tiltaket. Tilskuddet til formålet videreføres i 2008."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener den økte asyltilstrømmingen til Norge er skremmende, og viser til sine merknader om dette i innstillingens kapittel 3.2.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at det er få kommuner som i dag driver asylmottak. Drift av asylmottak er på alle vis en krevende oppgave, og det er viktig at det kommunale tjenesteapparatet har kompetanse og er stort nok til å håndtere det. Beregninger fra flere kommuner har vist at vertskommunetilskuddet er altfor lavt i forhold til behovet og de kommunale utgiftene.

Dette medlem registrerer at Regjeringen nå øker tilskuddet. Dette medlem viser til den økte tilstrømmen av asylsøkere og er bekymret for at tilskuddet fremdeles ikke er tilstrekkelig for å stimulere flere kommuner til å ta ansvar for å åpne nye asylmottak.

10.3 Barne- og likestillingsdepartementet

10.3.1 Sammendrag

DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN

Det foreslås en aktivitets- og rapporteringsplikt for offentlige myndigheter, offentlige og private arbeidsgivere og arbeidslivets organisasjoner i den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og i den eksisterende diskrimineringsloven.

FORSLAG OM ØKTE KOMMUNALE EGENANDELER FOR BARN I INSTITUSJON

Kommunene får refundert utgifter til forsterkninger av fosterhjem utover egenandelssatsen. I 2008 ble hele prisøkningen på posten lagt på kommunenes egenandel for institusjon, ut fra et ønske om å stimulere til vridning bort fra institusjon. For å stimulere til en ytterligere vridning foreslås det derfor at hele prisjusteringen av inntektene av kommunale egenandeler (kap. 3855 post 60) legges på institusjonsopphold også for 2009.

10.3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at når det fattes politiske beslutninger om at barn og unge med særlige utfordringer i langt større grad skal plasseres i fosterhjem, må man som politisk ansvarlig myndighet sikre seg at de fosterhjem som skal benyttes, har det nødvendige tiltaksapparat rundt seg. Dette er viktig for å sikre at slik plassering representerer et minst like godt alternativ som institusjonsplassering.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er gitt signaler fra både Fosterhjemsforeningen og fra Barnevernsbarnas interesseorganisasjon om at så ikke er tilfellet i dag. Det hevdes også fra de samme interesseorganisasjonene at fosterhjems plassering skal brukes med omhu, og at det i dag er meget gode institusjonstilbud for den gruppen av barn og unge vi her snakker om.

10.4 Finansdepartementet

10.4.1 Sammendrag

NY ORGANISERING AV SKATTEUTVALG

Bortfallet av likningskontoret som egen forvaltningsenhet fra 1. januar 2008 nødvendiggjorde en omlegging av strukturen for skatteutvalgene. Skatte-

betalingsloven ble derfor endret, slik at Finansdepartementet kan gi forskrift om oppnevning og organisering av skatteutvalgene. Det legges opp til at forskriften skal tre i kraft 1. januar 2009.

10.5 Fiskeri- og kystdepartementet

10.5.1 Sammen drag

REVIDERT HAVNE- OG FARVANNSLOV

Fiskeri- og kystdepartementet har utarbeidet et forslag til revisjon av havne- og farvannsloven av 1984 som legges fram våren 2008.

10.6 Fornyings- og administrasjonsdepartementet

10.6.1 Sammen drag

SALG AV OFFENTLIG EIENDOM TIL VIRKSOMHETER OG FORHOLDET TIL REGLENE TIL OFFENTLIG STØTTE

Salg av offentlig eiendom til næringsdrivende er en aktuell problemstilling i mange kommuner. Slike salg må være i tråd med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. I kapittel 3.2 i Fornyings- og administrasjonsdepartementets veileder om EØS-avtalens regler om offentlig støtte, kan man lese mer om hvilke konkrete vilkår som må være oppfylt for å kunne utelukke at det gis offentlig støtte til kjøper.

KRAFTKOMMUNERS BRUK AV KONSESJONSKRAFT OG FORHOLDET TIL REGLENE OM OFFENTLIG STØTTE

Det kan være i strid med reglene om offentlig støtte dersom en kommune velger å videreselge sin konsesjonskraft under markedspris til en enkelt bedrift, for å sikre seg at bedriften etablerer seg i kommunen. Det vises i denne forbindelse til Fornyings- og administrasjonsdepartementets veileder om EØS-avtalens regler om offentlig støtte.

ESA har varslet at de også ønsker å se nærmere på flere kommuners salg av konsesjonskraft i løpet av 2008 og 2009 med tanke på forbudet mot offentlig støtte.

ELEKTRONISK ID

Etablering av en felles offentlig eID på mellomhøyt sikkerhetsnivå medfører at innbyggerne skal kunne bruke denne eIDen til de fleste elektroniske tjenester fra offentlig sektor, inkludert kommunale tjenester. For å lette tilretteleggingen for bruk av slik eID, er det besluttet å opprette en felles tjeneste i DIFI (Direktoratet for forvaltning og IKT) som offentlige virksomheter kan koble seg til for å få verifisert den felles eIDen. Kommunens kostnader ved bruk av tjenesten vil vurderes nærmere i forbindelse med at en gjennomføringsplan for arbeidet legges frem av DIFI i juni 2008.

ÅPNE STANDARDER

Fornyings- og administrasjonsdepartementet utarbeider en referanse katalog med en oversikt over forvaltningsstandarder som skal eller bør legges til grunn for offentlige IT-systemer. Det er igangsatt et forskriftsarbeid med henblikk på etter hvert å kunne pålegge kommuner så vel som statsetater å følge bestemmelsene i referanse katalogen. Departementet og KS har etablert egne standardiseringsråd som vurderer mulige retningslinjer for bruk av åpne standarder. Disse to utvalgene har også kontakt seg imellom.

TILSKUDD TIL LOKALE FOLKEVALGTE GRUPPER

I 2006 ble den tidligere øremerkede statlige støtteordningen til lokale folkevalgte grupper innlemmet i de frie inntektene (totalt 27 mill. kroner), slik at kommunene selv kunne vurdere størrelsen og innretningen på denne støtten.

Departementet påpeker at kommunestyrene og fylkestingene bør passe på å vedta støtteordninger som er rause nok til at også de mindre gruppene gis rimelige kår.

10.7 Helse- og omsorgsdepartementet

10.7.1 Sammen drag

OMSORGSPLAN 2015

Omsorgsplan 2015 omfatter en rekke tiltak og løfter fram fire store prosjekter:

- 10 000 nye personellårsverk.
Regjeringen har et mål om å øke bemanningen i de kommunale omsorgstjenestene ut fra nivået i 2004 med 10 000 nye årsverk innen utgangen av 2009.
- 12 000 nye omsorgsplasser.
Det er i statsbudsjettet for 2008 lagt til grunn en målsetting om at det skal gis tilskudd til 12 000 omsorgsplasser i perioden 2008–2015. For 2008 er det gitt tilsagnsramme på 500 mill. kroner, tilsvarende 1 000 enheter.
- Kompetanseløftet 2015.
Kompetanseløftet skal bidra til å sikre tilstrekkelig, kompetent og stabil bemanning i omsorgstjenestene.
- Demensplan 2015.
Demensplan 2015 har tre hovedsaker: økt dagaktivitetstilbud, flere tilpassede botilbud, og økt kunnskap og kompetanse.

Gjennomføringen av Omsorgsplan 2015 må ses i sammenheng med avtalen som er inngått mellom Helse- og omsorgsdepartementet og KS om utvikling av de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Omsorgsutfordringene berører mange samfunnssektorer og helse- og omsorgstjenestenes samspill med

familie og lokalsamfunn. Det er derfor av stor betydning at planleggingen på dette området blir et viktig tema i det lokale kommune- og økonomiplanarbeidet og ikke begrenses til sektorplaner for omsorgstjenestene.

FINANSIERING AV FYSIOTERAPITJENESTEN I KOMMUNENE

Helse- og omsorgsdepartementet tar sikte på å øke kommunenes finansieringsansvar for fysioterapitjenesten i kommunene fra 2009.

SAMHANDLING PÅ HELSE- OG OMSORGSOMRÅDET

Det ble i juni i 2007 inngått en nasjonal rammeavtale mellom Helse- og omsorgsdepartementet og KS. Helse- og omsorgsdepartementet vil ta utgangspunkt i rammeavtalen og konsultasjonsordningen med KS i sitt arbeid med å forbedre samhandlingen og dialogen mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten, og mellom sentrale og lokale myndigheter.

Kommunal- og regionaldepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet vil se nærmere på hvordan en kan utrede modeller som passer der flere mindre kommuner samarbeider med opptil flere sykehus og helseforetak.

Kronisk syke og syke eldre er i særlig grad avhengige av helhetlige tilbud og god samhandling. Med bakgrunn i den kommende økningen i antall eldre er det derfor viktig å utvikle tilbud til disse pasientgruppene.

Helse- og omsorgsdepartementet legger vekt på å utvikle tilbudet ved lokalsykehusene, og lokalsykehusfunksjonen ved de store sykehusene, i større grad inn mot behovene i disse store og økende sykdomsgruppene.

For å understøtte samhandling arbeides det med å lage gode systemer for å beskrive aktiviteten i de regionale helseforetakene, herunder legge til rette for at ISF-ordningen (inntektsstyrt finansiering) kan omfatte desentralisert spesialisthelsetjeneste utenfor sykehus, som ambulante tjenester og tilbud ved distriktsmedisinske sentra.

UNGE PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE I ALDERS- OG SYKEHJEM

Av de i alt 113 personene under 50 år som i 2006 var bosatt i alders- og sykehjem, var det syv personer som ønsket et annet botilbud og hvor det ikke forelå plan for utflytting. I tillegg var situasjonen uavklart for enkelte personer. Foreløpige tall for 2007 vil bli publisert i juni 2008. En kontaktgruppe følger utviklingen på dette området.

UTVIDELSE AV PASIENTOMBUDSORDNINGEN

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i Ot.prp. nr. 23 (2007-2008) Om lov om endringer i pasientrettighetsloven og psykisk helsevernloven å utvide pasientombudsordningen til å gjelde kommunale helse- og omsorgstjenester.

RUS

Opptrappingsplanen for rusfeltet vil løpe til og med 2010. En rekke av tiltakene i planen omfatter kommunesektoren. Kommunene oppfordres til en bedre samordnet innsats innen forebygging og hjelpetiltak gjennom å utforme kommunale rusmiddelpolitiske handlingsplaner. Oppslutningen om alkoholpolitikken skal styrkes, blant annet gjennom en effektivisering og kvalitetsheving av kommunenes kontroll med salgs- og skjenkebevillinger.

I planperioden skal det satses på forskning og metode- og kvalitetsutvikling for å gi bedre og mer tilgjengelige tjenester. Tilskuddsordningen til kommunene for å videreutvikle kommunalt rusarbeid er styrket.

BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE

Saken om sterkere rettighetsfesting av ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) har vært på en omfattende høring. Høringen reiser viktige prinsipielle og praktiske spørsmål som må løses før et lovforslag kan fremmes for Stortinget.

10.7.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at samhandling på helse- og omsorgsområdet må være en hovedsak både for staten og kommunene. Departementets utsagn i proposisjonen om at "Fundamentet i helsetjenesten er en robust kommunal helse- og omsorgstjeneste som er tilstrekkelig dimensjonert, både med hensyn til kapasitet og kompetanse", må innebære en langsiktig plan for økonomisk styrking av kommunesektoren. Komiteen mener det vil være helt sentralt å finne fram til finansieringsordninger som stimulerer til å forebygge og til å tilby flere behandlingstilbud – for eksempel for kronikere – nærmere der pasientene bor der dette er faglig forsvarlig. Komiteen mener en slik strategi vil gi betydelige innsparinger for det offentlige, og bedre helse til befolkningen.

Komiteen har merket seg at det i juni 2007 ble inngått en nasjonal rammeavtale mellom Helse- og omsorgsdepartementet og KS om bedre samhandling, og at det inngås lokale avtaler mellom helseforetak og kommuner. Komiteen har merket seg at en rekke konkrete samhandlingstiltak som kan bli modeller for framtidens helsevesen er omtalt i proposisjonen, og at videre utvikling av tilbudene ved

lokalsykehusene er omtalt også i Revidert nasjonalbudsjett for 2008. Komiteen er tilfreds med at det arbeides med å tilpasse finansieringsordninger slik at det stimuleres til desentralisert behandling utenom sykehus med bistand fra spesialisthelsetjenesten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret over manglende samhandling mellom primær- og spesialisthelsetjenesten. Disse medlemmer er av den oppfatning at pengene må følge brukeren direkte fra folketrygdsystemet når det gjelder helse- og omsorgstjenester. På denne måten vil man kunne få en helhetlig tilnærming til samhandlingsproblematikken mellom de ulike forvaltningsnivåenes ansvarsområder innenfor helse, pleie- og omsorgstjenester.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at disse partier i Innst. S. nr. 150 (2006–2007) gikk inn for en forpliktende opptrappingsplan for omsorgssektoren. Etter forslaget skulle planen inneholde konkrete måltall for statlige tilskudd, samt kapasitetsutvidelse i form av flere plasser i sykehjem og omsorgsboliger, i tillegg til økt rekruttering av personell. Disse medlemmer konstaterer at regjeringspartiene ikke har vært villige til å sikre en forpliktende plan for å styrke tilbudet til mennesker i alle aldre som har behov for bistand i hverdagen. Dette er særlig bekymringsfullt i lys av de utfordringene kommunene står overfor som følge av at antallet eldre over 80 år vil fordobles i løpet av de neste 35 år.

Slik komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser det, innebærer avtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre overhodet ingen forpliktende målsettinger for en nødvendig styrking av sektoren. Disse medlemmer vil videre understreke at det er behov for et kvalitetsløft i omsorgssektoren, i form av et kunnskapsløft for å redusere antallet ufaglærte, tiltak for å øke rekrutteringen av leger og sykepleiere i tillegg til en økt satsing på forskning og fagutvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at i Høyres alternative budsjett for 2008 er det satt av 100 mill. kroner utover Regjeringens forslag til disse kvalitetstiltakene.

OMSORGSPLAN 2015

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at Omsorgsplan 2015 som ble lagt fram i 2006, ble utvidet og konkretisert

gjennom en avtale som ble inngått på Stortinget høsten 2007 mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre. Avtalen legger opp til en årlig statusrapportering som del av Kommuneproposisjonen.

Flertallet viser til at Regjeringen har som mål å øke bemanningen i de kommunale omsorgstjenestene med 10 000 årsverk innen utgangen av 2009 ut fra nivået i 2004. Som del av Omsorgsplan 2015 er det anslått et behov på ytterligere 12 000 årsverk for perioden 2008–2015. I perioden 2008–2015 skal det gis tilskudd til 12 000 nye omsorgsplasser. Flertallet har merket seg at Regjeringen melder at man regner med å nå målet om økt bemanning, og at en bedret finansiering av fagskoletilbudet innen helse- og sosialfag vil bli presentert i statsbudsjettet for 2009. Flertallet er fornøyd med den rapportering som er lagt fram. Flertallet vil understreke avtalens punkt om at det må skaffes bedre offentlig statistikk på kommunenivå som gir grunnlag for å fastlegge behov for heldøgns pleie- og omsorgstjenester/sykeheimsplasser.

Flertallet viser til at avtalen om konkretisering av Omsorgsplan 2015 som ble inngått på Stortinget, skal sikre at alle kommuner gir et tilrettelagt dagaktivitetstilbud til demente innen 2015. Flertallet har merket seg at Regjeringen legger til grunn at de frie inntektene gir kommunene mulighet til å starte oppbyggingen av dagtilbud i 2009.

Flertallet viser til avtale mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre om konkretiseringer av Omsorgsplan 2015, som ble inngått i desember 2007. Flertallet mener overføringer til kommunene må ta høyde for de store utfordringer som kommunene står overfor når det gjelder å håndtere på en god måte det økende antall eldre i årene fremover, og dermed behov for flere sykehjemsplasser, omsorgsboliger, styrking av kompetanse og kunnskap i tjenestene, samt å sikre innhold i hverdagen for eldre mennesker. Allerede i dag opplever mange kommuner det svært krevende å dekke dementes behov for skjerming og tilpassede dagtilbud.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at behovet for nye sykehjemsplasser allerede i dag er på 16 000, og at det derfor er defensivt å snakke om 12 000 nye omsorgsplasser innen 2015. Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:83 (2006–2007), der Fremskrittspartiet fremmer et helhetlig dokument som beskriver hvordan utfordringene knyttet til både bemanning og sykehjem- og omsorgsplasser bør møtes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Regjeringens bruk av

tall for å beskrive veksten i antallet ansatte i pleie- og omsorgssektoren. Det er tidligere presentert en selssetningsvekst for kommunalt ansatte på 9 400 fra 2005–2006. Av disse er 5 900 innenfor pleie og omsorgssektoren. Den 5. juli 2007 informerte KS på sine hjemmesider om at disse tallene antagelig er for høye, og at veksten innen pleie og omsorg ligger på 2 000–3 000 nye årsverk. I et svar på spørsmål om dette fra Høyres stortingsgruppe svarer Helse- og omsorgsdepartementet den 8. oktober følgende:

"(...) Det framkommer at departementet i utgangspunktet legger til grunn 5900 flere årsverk i 2006 slik SSB har rapportert, men erkjenner samtidig at det er usikkerhet om tallene, og at den reelle veksten kan ligge noe lavere (...)"

Disse medlemmer merker seg at Regjeringen presenterer tallene fra 2005 som en nedgang i bemanningen uten at Regjeringen samtidig gjør oppmerksom på at nedgangen skyldes en endring i beregningsmåte fra Statistisk sentralbyrås side og ikke – som Regjeringen indirekte forsøker å skape et inntrykk av – at høyre/sentrumsregjeringen nedprioriterte økt bemanning.

OPPTRAPPINGSPLAN PSYKISK HELSE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, merker seg at Regjeringen som tidligere varslet legger opp til at øremerkede tilskudd til drift av kommunenes psykiske helsetilbud i hovedsak skal innlemmes i kommunenes rammetilskudd fra 2009. Flertallet har tillit til at omleggingen ikke vil føre til dårligere tilbud til denne voksende brukergruppe og at man lettere kan bruke ressursene til å finne gode lokale løsninger. Flertallet vil understreke betydningen av bedre samhandling med helseforetakene også på dette område.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er bekymret over at øremerkede midler i forbindelse med opptrappingsplanen for psykiatri nå skal legges inn i rammetilskuddet. Disse medlemmer peker på de fortsatt uløste oppgavene innenfor psykiatrien, og at det derfor er behov for å videreføre opptrappingsplanen for psykisk helse, med øremerkede midler i årene som kommer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Venstres forslag i Dokument nr. 8:98 (2007–2008) om en handlingsplan for å redusere tvang innen psykisk helsevern. Disse medlemmer viser til at Sintef Helse på oppdrag fra Statens helsetilsyn og Sosial- og helsedi-

rektoratet har gjennomført en analyse av tvangsbruk i psykisk helsevern. Det fremkommer av undersøkelsen at pasienter som utsettes for tvang, ofte har svært dårlige levekår i form av bostedsløshet, fattigdom og en dårlig helsetilstand. Disse medlemmer mener det er svært bekymringsfullt at pasienter med alvorlige psykiske lidelser også har svært dårlige levekår, og mener dette er en indikasjon på at opptrappingen i psykisk helsevern ikke i tilstrekkelig grad har bidratt til bedre tilbud for pasienter med de mest alvorlige lidelsene. Disse medlemmer viser til at mange kommuner mangler tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å sikre at disse brukerne får et tilfredsstillende tilbud. På bakgrunn av dette fremmet representanter fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i Budsj.innst. S. nr. 11 (2006–2007) et forslag om å be Regjeringen foreta en nærmere undersøkelse av situasjonen for pasienter med svært alvorlige lidelser som mangler et adekvat bo- og behandlingstilbud, og fremlegge en handlingsplan for hvordan disse pasientenes behov kan ivaretas bedre. Disse medlemmer mener fortsatt at det er behov for en slik handlingsplan, for å sikre en bedre oppfølging av mennesker med alvorlige psykiske lidelser.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti viser til merknad om tilskudd til psykisk helsearbeid under kapittel 2.2.2.

RUS

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Venstres forslag om en ny ruspolitikk, herunder opptrappingsplan, i Dokument nr. 8:75 (2007–2008), og viser til Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet. I forbindelse med fremleggelsen av planen uttalte representanter for Rusmisbrukernes interesseorganisasjon følgende:

"Det forslaget som er presentert under overskriften Opptrappingsplan for rusfeltet er faktisk det nest minste beløpet øremerket til rusfeltet spesielt, som noen regjering har levert de siste 10 årene. Det eneste budsjettet som var mindre var det den sittende Regjering leverte for 2007."

Disse medlemmer viser til at den gjennomsnittlige ventetiden for rusbehandling har økt med 20 dager det siste året, ifølge nasjonale tall fra Norsk pasientregister. Til tross for dette utvikles 69 plasser i private rusinstitusjoner i Helse Sør-Øst. Disse medlemmer mener dette er en uholdbar utvikling, som rammer rusavhengige og deres pårørende hardt. Videre medfører økte ventetider og nedlegging av behandlingstilbud i spesialisthelsetjenesten et økt press på det kommunale tjenesteapparatet. Disse

medlemmer viser til forslag fra representanter for Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i Innst. S. nr. 261 (2007–2008), jf. Dokument nr. 8:75 (2007–2008), der Regjeringen bes om å sikre at ledig kapasitet i private rusinstitusjoner utnyttes for å sikre raskere behandling. Videre bes Regjeringen om å forhindre at behandlingstilbud til rusavhengige legges ned, før alternative tilbud er etablert.

BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen Bondevik II i kommuneøkonomiproposisjonene for 2006 varslet innføringen av en rett til brukerstyrt personlig assistanse for mennesker med omfattende bistandsbehov.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ber Regjeringen sikre fortgang i arbeidet med å fremlegge nødvendige lovforslag. I den forbindelse er det også viktig å sikre retten til valg av arbeidsgivermodell, slik at alle som ønsker det, kan benytte muligheten for bistand fra andeleslaget ULOBA.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om rett til brukerstyrt personlig assistanse tidlig høsten 2008, slik at loven kan gjøres gjeldende fra årsskiftet 2009."

FYSIOTERAPITJENESTEN I KOMMUNENE

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til proposisjonens pkt. 15.3.3, der det varsles endringer i finansieringsopplegget for fysioterapitjenesten. Disse medlemmer forutsetter at disse endringene forelegges Stortinget for vurdering, og legger til grunn at det ikke gjennomføres endringer i finansieringsopplegget som en del av takstforhandlingene i 2008.

10.8 Justisdepartementet

10.8.1 Sammendrag

NØDNETT – NYTT DIGITALT RADIOSAMBAND FOR NØDETATENE

Første utbyggingstrinn for nytt digitalt nødnett i Norge er i gang. Utbyggingen av selve radionettet pågår og medfører at kommuner i første utbyggingsområde i 2008 involveres gjennom nødvendig byggesaksbehandling knyttet til bygging av basestasjoner og annen infrastruktur.

10.9 Kultur- og kirkedepartementet

10.9.1 Sammendrag

DIREKTE TILDELING AV SPILLEMIDLER TIL KOMMUNER

I St.meld. nr. 8 (2007-2008) Kulturell skulesekk for framtida foreslås det at alle kommuner som ønsker det kan få tildelt spillemidler direkte, dersom de er i stand til å sikre målene og prinsippene for Den kulturelle skulesekken. Forutsetningen er at kommunen blir enig med fylkeskommunen om hvordan ordningen skal gjennomføres.

10.9.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet påpeker at det lå en rekke forutsetninger i den nye fordelingen av tippenøkkel. Den viktigste forutsetningen var at kommunene selv skulle ha råderett over disse pengene. Disse medlemmer mener det er leit at forutsetningen ikke er oppfylt.

10.10 Kunnskapsdepartementet

10.10.1 Sammendrag

BARNEHAGER

Lovfestet rett til barnehageplass foreslås å tre i kraft fra 2009, jf. Ot.prp. nr. 52 (2007-2008). Kommunen som barnehagemyndighet får ansvar for å oppfylle retten til barnehageplass.

GRUNNOPPLÆRING OG VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Kunnskapsdepartementet vil legge fram en stortingsmelding om kvalitet i grunnpoplæringen i juni 2008. Flere av tiltakene berører kommunesektoren. Stortingsmeldingen vil blant annet omhandle kompetanseutvikling for lærere og skoleledere og bedre oppfølging gjennom hele styringskjeden fra den enkelte elev til nasjonalt nivå.

I statsbudsjettet for 2006 ble kommunene tilført 400 mill. kroner i frie inntekter til å dekke kostnadene ved å skifte ut læremidlene i forbindelse med at Kunnskapsløftet ble innført. Det ble lagt til grunn at utskiftingen av læremidler ville være fullført i 2008, og det vil bli frigjort om lag 430 mill. kroner av kommunens inntekter i 2009. Regjeringen legger opp til at midlene fortsatt skal brukes til tiltak innen skolen. I meldingen om kvalitet i grunnpoplæringen vil Regjeringen fremme forslag om tiltak for å øke ressursinnsatsen på lavere trinn i grunnskolen, innenfor en ramme på 430 mill. kroner høsten 2009. Tiltakene vil ha en helårseffekt på anslagsvis 1 mrd. kroner i 2010. Regjeringen vil legge inn midler til helårseffekten i forslag til statsbudsjett for 2010.

Fylkeskommunene fikk fra høsten 2007 ansvar for at elevene får nødvendige trykte og digitale lære-

midler. I 2009 innføres ordningen for elever på Videregående trinn 1 (Vg1), og rammetilskuddet til fylkeskommunene vil da bli justert slik at kompensasjonen gjenspeiler elevtall og utgiftsnivå for læremidler på Vg1.

Kunnskapsdepartementet har våren 2008 fremmet en odelstingsproposisjon om endringer i opplæringsloven og privatskoleloven, jf. Ot.prp. nr. 40 (2007–2008). Det er blant annet foreslått følgende endringer:

- Innføring av rett til særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring (fra 1. august 2008).
- Utvidelse av retten til tegnspråkopplæring i grunnskolen (fra 1. august 2008).
- Lovfesting av plikt for skoleeier til å gi elever gratis frukt og grønnsaker (fra 1. august 2008).

10.10.2 Komiteens merknader

BARNEHAGEREFORMEN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at overgangen fra øremerkede tilskudd til rammefinansiering av barnehagene er utsatt til 2011. Den lovfestede individuelle rett til barnehageplass foreslås å tre i kraft fra 2009, og kommunene får ansvar for å oppfylle retten til barnehageplass. Flertallet viser til at Regjeringen med dette oppfylder de viktigste mål i barnehageforliket fra 2005 og fra Soria Moria-erklæringen. Flertallet vil understreke at det er viktig å komme til enighet om at Barnehagereformen er fullfinansiert før overgang til rammeoverføring skjer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at overgangen fra øremerkede tilskudd til rammefinansiering av barnehagene er utsatt til 2011. Disse medlemmer mener at tilskuddet til barnehageplasser må gis øremerket direkte til barnehagene, da det er den beste måten å sikre reell likebehandling mellom private og offentlige barnehageplasser på. Forskjellsbehandling mellom kommunale og private plasser, samt forskjeller i hvordan kommuner regner ut tilskudd til private plasser, skaper usikkerhet blant de private barnehagene, og ulikhet i tilbudet til barna.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre legger til grunn at loven om rett til barnehageplass ikke trer i kraft før full barnehagedekning er nådd, og viser i den forbindelse til Innst. S. nr. 164 (2006–2007) hvor det heter:

"Fleirtalet i komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er samde i at når ein har nådd fram til målet om full barnehagedekning, skal det innførast ein rett til barnehageplass.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at det er en forutsetning at arbeidet med å skaffe full barnehagedekning ikke skal gå på bekostning av barnehagens kvalitet, og påpeker at arbeidet med å styrke barnehagens kvalitative innhold trappes opp.

Disse medlemmer mener kommunen har plikt til å dekke etterspørselen etter barnehager. Spørsmålet om en eventuell rett på foreldrenes hånd må vurderes i overgangen til full barnehagedekning."

Disse medlemmer viser til at det dermed var et samlet storting som gikk inn for at det skulle være full barnehagedekning før innføring av lovfestet rett.

Disse medlemmer er imidlertid bekymret for kvaliteten og innholdet i barnehagetilbudet og vil understreke at en lovfestet rett til barnehageplass må følges av en offensiv satsing på både rekruttering av førskolelærere og kompetanseheving av personalet. I dag mangler vi allerede 4 000 førskolelærere, og tallet er økende i takt med utbyggingen av nye barnehager.

Disse medlemmer er opptatt av at barn som går i private barnehager, skal få et like godt tilbud som de som går i kommunale barnehager. Dette medlem mener at vi derfor må ha et finansierings-system som sikrer reell økonomisk likebehandling av offentlige og private barnehager.

Disse medlemmer mener det er viktig at kommunene sørger for et mangfold i barnehagetilbudet, både når det gjelder eierskap, pedagogisk og verdmessig profil og åpningstider.

GRUNNOPPLÆRING OG VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at det i statsbudsjettet for 2009 vil bli lagt inn midler til å øke ressursinnsatsen på de lågere trinn i grunnskolen fra høsten 2009. Årsvirkningen i 2010 av dette vil bli 1 mrd. kroner.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er tilfreds med dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke tilfreds med ressursinnsatsen i grunnopplæringen i dag. Disse medlemmer vil understreke at de ønsker en modell der staten overtar finansieringsansvaret for grunnopplæringen, slik at skolens ressurser ikke blir avgjort av en kommunes økonomi og politiske prioriteringer. Innenfor dagens system er disse medlemmer heller ikke

fornøyd med ressursinnsatsen til grunnopplæringen, og viser til at mange kommuner kutter i skolens budsjetter, noe som spesielt går utover de aller svakeste siden mye av spesialundervisningen blir nedprioritert i dårlige økonomiske tider.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet gjennom flere år har foreslått øremerkede midler til grunnopplæringen. I dagens finansierings-system er dette eneste måten å sikre at økte overføringer til kommunene går til de viktigste velferdsoppgavene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter forslaget om at minoritetsspråklige elever i videregående opplæring skal ha en egen rett til særskilt norskopplæring, men vil samtidig understreke at språkopplæringen må legges opp slik at de minoritetsspråklige raskest mulig skal integreres i den ordinære norskundervisningen.

Disse medlemmer viser til undersøkelser som avdekker at elever som har fulgt læreplanen i norsk som andrespråk, har kunnet gå 10 år på skolen uten å ha lært seg norsk godt nok til å kunne følge den ordinære norskundervisningen. På denne måten har læreplanen virket hemmende på minoritetsspråklige elever med ikke-vestlig bakgrunn, og bidratt til en segregering av minoritetsspråklige elever som er uakseptabel.

Disse medlemmer vil understreke at det påligger skolene et særskilt ansvar for å gi elever med minoritetsspråklig bakgrunn god undervisning i norsk, fordi norsk er et fag som danner grunnlaget for all annen læring og er avgjørende for en elevs muligheter senere i livet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Regjeringen har økt timetallet på småskoletrinnet med 5 uketimer. Disse medlemmer mener dette er feil prioritering og mener det er viktigere at ressursene brukes til å sikre at allerede eksisterende timer gir bedre læring og på flere lærere. Disse medlemmer støtter ikke regjeringspartiernes mål om å utvide timetallet for å kunne innføre heldagsskolen.

Disse medlemmer vil understreke at vi finner de største utfordringene på ungdomsskolen. Det er på det trinnet elever blir skoletrøtte, noe som fører til at hele én av tre ikke fullfører yrkesfaglig videregående opplæring. Undervisningen er for teoritung, det er store utfordringer knyttet til bråk og uro, og mange lærere gruer seg for å jobbe på dette trinnet. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen ikke prioriterer ungdomstrinnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet,

Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har merket seg at ordningen med gratis læremidler i videregående opplæring vil omfatte alle årstrinn fra 2009. Flertallet støtter denne prioriteringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener grunnopplæringen skal være offentlig finansiert, og dette må også omfatte nødvendig undervisningsmateriell i videregående skole. Disse medlemmer vil vise til Dokument nr. 8:112 (2006–2007) om etablering av en ordning med fritt skolemateriell for elever i videregående opplæring som bok- og materialkort. Disse medlemmer mener en løsning med en form for boksjekk til alle elever uavhengig av foreldrenes økonomi, sikrer valgfrihet ved kjøp av undervisningsmateriell, og ikke minst sikrer det oppdatert informasjon til elevene.

Komiteen vil peke på at mange skolebygg ikke oppfyller kravene i elevenes arbeidsmiljølov, og at dette går utover læringsutbytte og trivsel for mange elever. Komiteen vil understreke at denne delen av læringsmiljøet må prioriteres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at etterslepet på vedlikehold på kommunale bygg er i milliardklassen. Disse medlemmer mener det er vanskelig å forstå at Regjeringen i denne situasjonen har kuttet ut den svært vellykkede rentekompensasjonsordningen for skolebygg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er tilfreds med at ordningen med gratis frukt og grønt til elever i grunnskolen nå blir lovfestet. Det er i skolealderen at gode kostvaner etableres. Det er godt dokumentert at økt inntak av frukt og grønt har positiv helseeffekt. Flertallet vil vise til at en dansk studie konkluderer med at en kan oppnå en økning i folks gjennomsnittlige levealder med 1,5 år om mengden frukt og grønt øker fra 250 til 300 gram pr. dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er imot lovfesting av frukt og grønt for elever i grunnskolen. Disse medlemmer mener det er mulig å gjennomføre en ordning med et enkelt skolemåltid uten lovfesting og forutsetter at slike nye ordninger fullfinansieres av staten. Disse medlemmer viser til at ordningen regjeringspartiene har lovfestet, gjelder halve elevmassen og er et for dårlig ernæringsstøtte til at det vil ha særlig

betydning for læringseffekten. Disse medlemmer mener en lovfesting av frukt og grønt kan ta fokus bort fra enda viktigere ting i skolen, som undervisningstid, lærerkompetanse, arbeidsmiljø og kunnskap. Disse medlemmer mener videre det er en gal prioritering å lovfeste retten til frukt og grønt i skolen, samtidig som det ikke lovfestes kvalitative minstekrav i skole eller pleie og omsorg. Disse medlemmer merker seg at Regjeringen først og fremst driver symbolpolitikk, fremfor å løse de store kvalitetsutfordringene vi ser både i skolen og i omsorgssektoren.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er galt å pålegge kommunene å bruke flere hundre mill. kroner på epler til elevene fremfor å bedre læringsinnholdet i skolen. Flere undersøkelser har dokumentert at det er nødvendig med et større læringstrykk i den norske skolen, og i en slik situasjon er det uforståelig for disse medlemmer at Regjeringen tvinger norske kommuner til å bruke betydelige ressurser på en slik ordning. Det er dessverre et faktum at dagens regjering ikke evner å prioritere skolens viktigste oppgave, nemlig et godt undervisningstilbud. Regjeringen velger heller å bruke store økonomiske midler på en ordning som ikke har noen dokumentert effekt.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil prioritere å bruke ressursene på Kunnskapsløftet, på flere lærere, bedre skolemateriell, mer leksehjelp og andre kvalitative tiltak for å bedre læringsinnholdet for elevene.

Disse medlemmer viser til partiets forslag i Dokument nr. 8:6 (2007–2008) og Innst. S. nr. 134 (2007–2008) om styrket lærerkompetanse og rekruttering av nye lærere. Disse medlemmer mener at Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 blant annet må forlenge "Kompetanse for utvikling".

Disse medlemmer mener det er en viktig oppgave for skolene å gi god og riktig informasjon om kosthold, samt å legge forholdene til rette for at elever kan innta et godt måltid i løpet av skoledagen. Men disse medlemmer mener det fortsatt skal være foreldrenes og elevenes ansvar å sørge for maten som spises på skolen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti er positiv til at det er innført gratis frukt og grønt for elever i skolen og ønsker å videreføre ordningen. Disse medlemmer mener dette er et viktig tiltak for at barn og unge skal utvikle gode kostholdsvaner, som igjen gir et godt grunnlag for læring. Disse medlemmer mener imidlertid at en lovfestet plikt vil innebære både en unødvendig og unaturlig detaljstyring av kommunenes økonomi.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at man heller burde prioritere å sikre gode og tilstrekkelig mange lærere enn å innføre frukt- og grøntordning på nåværende tidspunkt.

10.11 Miljøverndepartementet

10.11.1 Sammendrag

NY LOV OM EIENDOMSREGISTRERING (MATRIKKELLOVEN)

Ny lov om eiendomsregistrering vil tre i kraft våren 2009. Kommunene må fastsette gebyrer i henhold til ny lov innen den trer i kraft.

NY PLANDEL AV PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Ny plandel av plan- og bygningsloven forventes iverksatt 1. juli 2009. Loven viderefører gjennom nye bestemmelser og enkelte nye virkemidler i all hovedsak de oppgaver kommunene i dag har etter plan- og bygningsloven.

Bestemmelsene om regional planlegging er nye i forhold til dagens lov. Regional planstrategi er eneste obligatoriske planoppgave for fylkeskommunen. Den skal utarbeides i samarbeid med kommuner og regionale statsorganer og fastlegge hvordan regionale utfordringer skal følges opp gjennom regionale eller interkommunale planer. Planstrategien skal godkjennes av Regjeringen.

LOVFESTING AV OFFENTLIG EIERSKAP TIL VANN- OG AVLØPSINFRASTRUKTUREN

Stortinget har behandlet Dokument nr. 8:91 (2006-2007) om å lovfeste offentlig eierskap til infrastrukturen i vann- og avløpssektoren. Miljøverndepartementet vil komme tilbake til hvordan Stortingets vedtak skal følges opp.

FORBUD MOT DEPONERING AV NEDBRYTBART AVFALL

Som det ble varslet i St.meld. nr. 34 (2006-2007) Norsk klimapolitikk, foreslås det å innføre forbud mot deponering av nedbrytbart avfall fra 2009.

10.11.2 Komiteens merknader

NY LOV OM EIENDOMSREGISTRERING (MATRIKKELLOVEN)

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Lov om eiendomsregistrering ble vedtatt av Stortinget etter forslag fra regjeringen Bondevik II, jf. Ot.prp. nr. 70 (2004–2005). Disse medlemmer viser til Innst. O. nr. 118 (2004–2005), der flertallet – i tråd med forslaget i Ot.prp. nr. 70 (2004–2005) – gikk inn for å skille mellom forvaltning og tjenesteproduksjon. Disse medlemmer viser videre til Ot.prp. nr. 57 (2006–2007) der regjeringen

Stoltenberg II fremmet forslag om en lovendring slik at det ikke lenger skal være et skille mellom offentlig forvaltning og tjenesteproduksjon. Disse medlemmer viser til Innst. O. nr. 98 (2006–2007), og er mot den vedtatte lovendring i Ot.prp. nr. 57 (2006–2007) på dette punktet. Disse medlemmer har merket seg at et enstemmig lovutvalg i NOU 1991:1 gikk inn for å dele arbeidet med eiendomsregistrering i en tjenstedel og en myndighetsdel. Disse medlemmer mener at dette ville ha vært den mest fornuftige løsningen.

Disse medlemmer viser videre til brev til energi- og miljøkomiteen fra Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening – datert 24. mai 2007. Tekna, som blant annet organiserer landmålere i Norges jordskifte kandidatforening, hadde sterke innvendinger til den vedtatte endring i Lov om eiendomsregistrering om at kommunene skal ha enerett på å utføre oppmålingsforretninger. Tekna viste til at lov om eiendomsregistrering innfører nye og komplekse sakstyper for oppmåling av: underjordiske anleggseiendommer, arealoverføring og registrering av jordsameier. Tekna skrev i forbindelse med dette blant annet følgende:

"Ot. prp. nr. 57 (...) understreker at kommunene må ha landmåler med tilfredsstillende utdanning, men dette er ikke gjort bindende. Det er dermed ikke ugyldighetsgrunn om oppmålingsforretning utføres av person uten noen særlig faglig kompetanse. Vi frykter at kommunene ikke vil prioritere dette fagområdet. Mange kommuner vil heller ikke klare å rekruttere landmålere til å utføre oppmålingsforretninger med tilfredsstillende kvalitet og service til grunneiere. I et stort antall kommuner er antallet saker for lite til å ansette landmålere på heltid. Vi frykter at resultatet kan lede til mangelfull kvalitet på matrikkelen med tilhørende usikkerhet ved eiendomsomsetning, belåning og utbygging, og til økt antall rettssaker. Vi kjenner ikke til noe annet land der oppmåling av eiendommer utføres av kommunene uten lovforankret bindende krav til faglig dyktighet. I de aller fleste land er eiendomsoppmåling private tjenesteyting."

NY PLANDEL AV PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til Innst. S. nr. 57 (2007–2008). Disse medlemmer mener at det er tilstrekkelig med to forvaltningsnivåer i Norge. Disse medlemmer vil derfor avvike fylkeskommunen som forvaltningsnivå. Større og mer robuste kommuner eller kommuner i samarbeid kan overta de fleste av dagens fylkeskommunale oppgaver. Disse medlemmer avviser nye regioner til erstatning for dagens fylkeskommuner. På denne bakgrunn vil ikke disse medlemmer styrke det regionale planarbeidet, langt mindre lovfeste dette. Disse med-

lemmer vil avvike de lovfestede fylkesplanene, og går også imot eventuelle nye former for regionale planer.

Disse medlemmer mener at det kommunale selvstyret er best egnet til å ivareta arealforvaltning, og at dette sammen med frivillig interkommunalt plansamarbeid og statlig regulering kan erstatte fylkesplanene og annen regional arealplanlegging. En ny kommunestruktur med færre og større kommuner vil gjøre planarbeidet mer treffsikkert. Planbehov på tvers av administrative grenser bør løses gjennom interkommunalt samarbeid.

Disse medlemmer vil gi kommunene større selvråderett i plan- og arealsaker. Ut fra dette ser disse medlemmer ikke behov for en regional planstrategi.

LOVFESTING AV OFFENTLIG EIERSKAP TIL VANN- OG AVLØPSINFRASTRUKTUREN

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til sine respektive merknader og forslag i Innst. S. nr. 181 (2008–2008).

FORBUD MOT NEDBRYTBART AVFALL

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Dokument nr. 8:78 (2006–2007) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Børge Brende, Ivar Kristiansen og Peter Skovholt Gitmark, der det ble fremmet forslag om å be Regjeringen fremme forslag om et lovforbud mot deponering av nedbrytbart avfall fra 1. januar 2009. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen i St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk vil etterkomme dette forslaget, og innføre forbud mot deponering av nedbrytbart avfall fra 2009.

10.12 Nærings- og handelsdepartementet

10.12.1 Sammendrag

OMSTILLINGSLOVEN

Ot.prp. nr. 27 (2007–2008) Om lov om meldeplicht ved nedlegging av næringsverksemd (omstillingslova) skal etter planen behandles i vårsesjonen, og det tas sikte på ikrafttredelse 1. juli 2008. Etter forslaget skal bedriftseiere sende melding til fylkeskommunen ved planer om nedlegging av bedrifter med flere enn 30 ansatte. Fylkeskommunen skal behandle meldingen i løpet av en 30 dagers periode. Det forventes at årlige kostnader for fylkeskommunene ved å administrere ordningen vil ligge på omkring fire mill. kroner. De økte kostnadene for 2008 vil bli overført til fylkeskommunenes rammer i forbindelse med nysalderingen av 2008-budsjettet.

10.12.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at en samlet opposisjon gikk imot Regjeringens forslag i Ot.prp. nr. 27 (2007–2008) om meldeplikt ved nedlegging av næringsvirksomhet. Disse medlemmer viser til at forslaget etter alt å dømme først og fremst vil påføre bedriftene ekstrakostnader og virke mot intensjonen om å trygge arbeidsplassene rundt om i landet. Disse medlemmer understreker at slike ekstrakostnader er særlig tunge å bære for små og mellomstore bedrifter. Disse medlemmer viser til sine respektive merknader i Innst. O. nr. 37 (2007–2008).

10.13 Olje- og energidepartementet

10.13.1 Sammendrag

BIOENERGISTRATEGIEN – KRAV OM ENERGI- OG KLIMAPLANER

I bioenergistrategien, som ble lagt fram i april 2008, ble det varslet at det vil bli innført krav om at alle kommuner skal ha en energi- og klimaplan innen 1. januar 2010. Planen skal innarbeides i den ordinære planprosessen, i henhold til plan- og bygningsloven.

10.13.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, slutter seg til at alle kommuner skal ha en energi- og klimaplan innen 1. januar 2010. Planen skal innarbeides i den ordinære planprosessen, i henhold til plan- og bygningsloven. Klimaplanen bør etter flertallets mening ha en oversikt over hvor store utslipp man har i den enkelte kommune og hva man har tenkt å gjøre for å få dem ned. Flertallet mener at kommuner og fylker bør:

1. Stille strenge miljøkrav ved innkjøp av busser til kollektivtransport og lage en plan for rask utfasing av gamle busser som forurenser mye.
2. Stille strenge krav til miljøvennlig oppvarming når det bygges nye boliger og offentlige og private bygg ved å ta i bruk jordvarme, fjernvarme, bioenergi eller andre miljøvennlige oppvarmingskilder.
3. Gjøre det lett å resirkulere avfall – og at det avfallet som brennes, benyttes som en kilde til fjernvarme.
4. Satse på mer og bedre kollektivtrafikk og legge til rette for god fremkommelighet for gående, syklende og kollektivreisende.

5. Ha en mest mulig miljøvennlig kommunal bilpark gjennom i størst mulig grad å ta i bruk elbiler, hybridbiler, gassdrevne biler, flexi-fuel biler og andre miljøvennlige kjøretøy.

10.14 Samferdselsdepartementet

10.14.1 Sammendrag

I klimaforliket som ble inngått i Stortinget 16. januar 2008, er det enighet om at bevilgningen til belønningsordningen for bedre kollektivtrafikk og mindre bilbruk skal dobles i statsbudsjettet for 2009. Dette forutsatt at det inngås bindende avtaler om lokale og regionale tiltak for redusert biltrafikk. Det heter videre at byområder som ønsker å utprøve vegprising, differensierte bompengesatser eller andre trafikkregulerende tiltak, skal prioriteres. Det understrekes at vegprising er et lokalt virkemiddel, som ikke vil bli innført uten lokal tilslutning. Det er bevilget 161,7 mill. kroner til belønningsordningen i statsbudsjettet for 2008. Samferdselsdepartementet vil komme tilbake til saken i forslaget til statsbudsjett for 2009.

10.14.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til klimaforliket som ble inngått 16. januar 2008 mellom regjeringspartiene og Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, jf. Innst. S. nr. 145 (2007–2008) der det står følgende:

"Partene er enige om at belønningsordningen for bedre kollektivtransport og mindre bilbruk eller tilsvarende ordning, skal styrkes.

Partene er enige om at bevilgningen til belønningsordningen for kollektivtrafikken dobles i statsbudsjettet for 2009, forutsatt at det inngås bindende avtaler om lokale og regionale tiltak for redusert biltrafikk.

Byområder som ønsker å utprøve veipricing, differensierte bompengesatser eller andre trafikkregulerende tiltak skal prioriteres. Veipricing er et lokalt virkemiddel. Det vil derfor ikke innføres veipricing uten lokal tilslutning.

Belønningsordningen skal premiere dokumenterte resultater, det vil si en påvist vekst i andelen kollektivtransport på bekostning av personbiltrafikken. I en fase hvor ordningen utvides og styrkes vil det også være nødvendig å basere tildeling på basis av planlagte og politisk vedtatte transporttiltak.

En forutsetning for tildeling av midler fra belønningsordningen er at det iverksettes tiltak, eller nylig har blitt iverksatt tiltak, som virker begrensende på personbiltrafikken. Det er en lokal beslutning hvilke tiltak som iverksettes."

Flertallet mener det er viktig at klimaforliket blir fulgt opp på en god måte.

11. UTVIKLINGEN I KOMMUNE-ØKONOMIEN FRAM TIL 2007

11.1 Sammendrag

Høy aktivitetsvekst og lav inntektsvekst bidro til en vesentlig økning i underskudd før lånetransaksjoner i 2007. Underskuddet er på 12 mrd. kroner, eller vel 4 pst. av sektorens inntekter. På aktivitetssiden er det særlig investeringene som har vokst kraftig. Dette har sammenheng med utbyggingen av barnehagesektoren, men også de øvrige kommunale sektorer har hatt høy vekst i investeringene.

Inntektene til kommunesektoren vokste i 2007 reelt sett med vel 1 pst. Dette var vesentlig svakere enn de tre foregående årene, men må ses i sammenheng med at det var en sterk merskattevekst og særskilt sterk inntektsvekst i 2006. Aktivitetsveksten i 2007 anslås til 3,5 pst.

For kommunesektoren som helhet anslås netto driftsresultat til 2,6 pst. av driftsinntektene i 2007, en nedgang på knapt 3 prosentpoeng fra 2006. Likevel er netto driftsresultat om lag på nivå med hva Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) mener det bør ligge på for sektoren som helhet over tid.

11.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at inntektsutviklingen i 2007 ble vesentlig svakere enn i de tre foregående årene, der den gjennomsnittlige veksten i samlede og frie inntekter var om lag fire pst. pr. år. Inntektsnivået i 2007 var likevel på et noe høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006. Mens inntektsveksten i 2007 ble lavere enn året før, fortsatte aktivitetsveksten å øke, og den anslås til 3,5 pst. For kommunesektoren som helhet utgjorde netto driftsresultat i 5,6 pst. av inntektene i 2006, og 2,6 pst. i 2007.

Komiteen mener det er ønskelig med en stabil utvikling i den kommunale økonomien slik at bruken av ressursen kan planlegges i et langsiktig perspektiv. Ikke minst er det viktig i kampen om dyktige medarbeidere at hver kommune har stabil og god nok økonomi.

Komiteen viser til at kommunesektorens inntekter utgjør om lag 17 pst. av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge. 15 pst. av landets samlede timeverk utføres av sektoren. Komiteen vil understreke at kommunesektoren er å anse som et stabiliserende element i samfunnsøkonomien.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at for 2006 og 2007 sett under ett anslås de frie inntektene å ha økt med 9,3 mrd. kroner.

Flertallet mener at den sterke aktivitetsveksten med 10 000 nye årsverk i 2006 og 14 000 nye årsverk i 2007 viser at vi har hatt et oppdemt behov for økte og forbedrede tjenester, og at de lokale folkevalgte har ønsket å bruke en økt handlefrihet til å innfri innbyggernes forventninger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil uttrykke skepsis til Regjeringens manglende tiltak for effektivisering og modernisering i kommunesektoren, og vil i den forbindelse vise til sine merknader i innstillingens kapittel 5.2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet peker på at behovet for antall årsverk i pleie- og omsorgstjenestene i årene som kommer ikke er ivarettatt med Regjeringens politikk. Disse medlemmer viser til at det pr. i dag mangler om lag 16 000 sykehjemsplasser, noe som selvsagt vil medføre et sterkt behov for økt bemanning. Når eldrebølgen kommer for fullt, så vil presset både på hjemmebasert omsorg og institusjonsomsorg øke betydelig. Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:83 (2006–2007) der Fremskrittspartiet fremmet forslag om en helhetlig løsning for hvordan disse utfordringene kan løses.

12. OMFANG OG KVALITET I KOMMUNALE TJENESTER

12.1 Sammendrag

Etterspørselen etter kommunale tjenester er på kort sikt økende som en følge av den demografiske utviklingen. For 2008 forventes det en økning i antall barn i barnehagealder på om lag 5 000, mens antallet barn i grunnskolealder vil gå svakt ned. Den sterke økningen i unge mellom 16 og 18 år som har vært de senere årene, forventes å avta i 2008 før den flater ut i 2009. Antall innbyggere over 67 år vil øke svakt, men det forventes en sterk vekst i antall eldre over 90 år. De demografiske utfordringene forsterkes av økende forventninger, etterspørsel og kvalitetskrav til de kommunale tjenestene fra innbyggerne. De lokale myndighetene må derfor forholde seg til krav om flere og bedre kommunale tjenester.

Siden 2001 har alle kommuner og fylkeskommuner rapportert på regnskap og tjenester i KOSTRA.

Dersom en ser alle tjenester under ett, er inntrykket at kommuner og fylkeskommuner leverer resultater som står i forhold til Regjeringens satsing på kommuneøkonomi. Kommunesektoren løser også utfordringene som følger av den demografiske utviklingen på en god måte. På nasjonalt nivå har det i alt kommet 24 000 nye avtalte årsverk i kommunal sektor i løpet

av de to siste årene, noe som har gitt rom for flere og bedre tjenester for landets innbyggere. Departementet vurderer samtidig at kommunesektoren fortsatt må ta grep for å forbedre kvaliteten på tjenestene. Ved siden av økt økonomisk handlingsrom, har kommunene økt sin kompetanse, utviklet organisasjonene og gjort disse mer tilpasset til å møte innbyggerne. Muligheten til å utvikle og måle kvalitet har blitt bedre. Det er viktig at kommunene bruker denne muligheten og aktivt synliggjør de gode resultatene.

Barnehagesektoren er i ferd med å nå det nasjonale målet om full barnehagedekning. Totalt hadde nærmere 249 500 barn plass i barnehage ved utgangen av 2007. I løpet av perioden 2004–2007 fikk anslagsvis 36 400 flere barn plass. Den største økningen var i 2007. Dekningsgraden øker på alle alderstrinn. Vel 84 pst. av barna i aldersgruppen 1-5 år hadde barnehageplass ved utgangen av 2007.

Antall årstimer til undervisning i grunnskolen økte hvert år fra 2005 til 2007, og andelen timer til spesialundervisning av totale lærertimer har økt. Antall elever pr. lærerårsverk har sunket fra 11,1 til 10,8 fra 2005 til 2007.

Kommunene følger opp den demografiske utviklingen ved å prioritere pleie- og omsorgssektoren. Sektorens andel av kommunenes samlede netto driftsutgifter har økt fra 32,7 pst. i 2005 til 35,1 pst. i 2007. Antall årsverk i sektoren har økt med nærmere 7 800 i løpet av de tre siste årene.

Den demografiske utviklingen går i retning flere elever i videregående opplæring. I perioden 2004 til 2007 har antall 16–18-åringer økt med 10,7 pst. Det har vært en økning i antall lærerårsverk i videregående opplæring fra 2005 til 2007 på om lag 1 100, noe som tilsvarer 5,3 pst.

12.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at KOSTRA gir muligheter for å sammenligne omfang og kvalitet i kommunale tjenester over tid, og at prognoser fra SSB gir grunnlag for å anslå den samlede etterspørsel etter sektorens tjenester på kort sikt. Komiteen har merket seg at tallet på barnehagebarn antas å øke med 5000 i 2008, mens antall barn i grunnskolealder vil gå svakt ned. Antall innbyggere over 67 år vil øke svakt, mens antallet over 90 år vil vokse sterkt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at situasjonen i kommunene og fylkeskommunene alltid vil være svært ulik med hensyn til befolkningstall, alderssammensetning og derved behov for sektorens tjenester. Dette er en viktig grunn til at en størst mulig del av inntektene bør være frie midler. I noen kommuner

kommer eldrebølgen tidligere, i andre blir den ekstra kraftig, samtidig som andre har størst utfordringer innen barnehage og skole.

Flertallet har merket seg at det særlig er pleie- og omsorgssektoren og barnehagene som har fått størst økning i ressursene de siste 3 år. Antall årsverk innen pleie og omsorg er økt med 7800 fra 2004. Legedekningen på institusjon er økt. Siden 2005 er 1700 nye omsorgsboliger ferdigstilt. Sektorens andel av de kommunale utgiftene er økt fra 32,7 pst. i 2005 til 35,1 pst. i 2007.

Flertallet viser til at i perioden 2004–2007 har 36 400 flere barn fått plass i barnehage. 84 pst. av barna i alderen 1–5 år hadde barnehageplass ved utgangen av 2007.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, konstaterer at kommunene har prioritert barnevernet høyere de siste årene. Det er et negativt faktum at andelen av barn med behov for hjelp fra barnevernet er økende. Det er positivt at kompetansesituasjonen er bedret, og at andelen undersøkelser med lang behandlingstid er sterkt redusert.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til øvrige merknader i denne innstilling og tar Regjeringens utredning til etterretning.

13. SKJØNNSFORDELINGEN I 2007 OG PROSJEKTER FINANSIERT GJENNOM PROSJEKTSKJØNNET

13.1 Sammendrag

I 2007 utgjorde skjønnskuttet til kommuner og fylkeskommuner 2 361 mill. kroner. Kommunene mottok 1 497 mill. kroner og fylkeskommunene 864 mill. kroner.

Kommunene som kun delvis fikk gjeninnført redusert sats for arbeidsgiveravgift, fikk beholde en forholdsmessig andel av kompensasjonen. I 2007 ble kommunene kompensert med 313 mill. kroner av skjønnsmidlene.

Det ble i 2006 gitt kompensasjon gjennom skjønnet til kommuner og fylkeskommuner som hadde skatteinntekter lavere enn 110 pst. av landsgjennomsnittet, og som samlet tapte mer enn 360 kroner pr. innbygger på endringer som ble gjennomført i inntektssystemet i løpet av perioden 2002 til 2006. Kompensasjonen var i 2006 fullt opptrappet og ble videreført i 2007 på samme nominelle nivå.

I 2007 ble det satt av 57,6 mill. kroner til særskilte tilskudd til enkelte kommuner i den fylkesvise fordelingen til kommunene.

Det ble lagt inn 22,2 mill. kroner i de fylkesvise rammene til kommuner med store utgifter som følge av regelen om språkdeling i grunnskoleloven § 2-5.

I fylkesrammen til Akershus ble det lagt inn 24,9 mill. kroner til finansieringsbistand til Ullensaker og Nannestad, og til kompensasjon for utgifter til renseanlegg til disse kommunene.

I fylkesrammen til kommunene i Hedmark ble det lagt inn 8 mill. kroner. Åmot kommune fikk 6 mill. kroner knyttet til etableringen av Rena leir og sivil planlegging av regionfelt Østlandet. Elverum kommune fikk 2 mill. kroner til planlegging av regionfelt Østlandet.

Det ble i 2007 foretatt en moderat omfordeling av basisrammen fra fylkeskommuner med høyest ramme pr. innbygger til Akershus fylkeskommune, som har lavest ramme pr. innbygger. Omfordelingen kommer av at Akershus har en betydelig utfordring i forbindelse med en relativt stor forventet vekst i antall 16–19-åringer i perioden 2005 til 2010. Akershus har også mottatt forholdsvis lavt skjønn pr. innbygger.

I 2007 ble det ikke lagt inn noen særskilte tilskudd til fylkeskommunene.

I 2007 satte fylkesmennene av om lag 204 mill. kroner til fordeling gjennom året av fylkesrammen til kommunene. Det er stor variasjon mellom fylkene når det gjelder størrelsen på de tilbakeholdte midlene. Innenfor midlene til fordeling gjennom året ligger både tilbakeholdte midler til kommuner oppført i Register for betinget godkjenning og kontroll (ROBEK), midler til uforutsette utgifter gjennom året, samt prosjektmidler til fordeling gjennom året.

Siden 1998 har det årlig blitt avsatt utrednings- og utviklingsmidler gjennom skjønnen. Prosjekter med en klar relevans for kommunene, som departementet selv har initiert, har også blitt finansiert gjennom skjønnen. I 2007 ble det avsatt 40 mill. kroner til dette formål.

Følgende kategorier mottok finansiering over prosjektskjønnet: Lokaldemokratiprojekter, prosjekter relatert til fornyingstiltak og erfaringsspredning, prosjekter om statlig styring og oppgavefordeling, og prosjekter om intern styring og organisering i kommunene.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen tar orienteringen til etterretning.

14. FORSØK, EVALUERINGER OG UTREDNINGSPROSJEKTER

14.1 Sammendrag

I proposisjonen gis en omtale av forsøk etter forsøksloven og sluttevalueringer av forsøkene med oppgavedifferensiering og enhetsfylke, samt forsøket med Innherred samkommune. Formålet med forsøksvirksomheten er å utvikle funksjonelle og effektive drifts- og organisasjonsformer, og en hensiktsmessig oppgavefordeling. Forsøk er forvaltningsutvikling, og ikke et verktøy for generelle dispensasjoner fra gjeldende lovgivning. Videre omtaler proposisjonen ulike utrednings- og utviklingsprosjekter. Departementet gjennomfører årlig ulike utrednings- og utviklingsprosjekter, både i egen regi, gjennom samarbeid med KS/kommunesektoren og gjennom oppdrag til ulike forskningsmiljøer og utredningsinstitusjoner.

14.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil vise til at komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre i Innst.S. nr. 166 (2006–2007) skrev følgende:

"Gitt at en ny regioninndeling bare avviker mindre fra dagens fylkesinndeling, støtter flertallet Regjeringens innstilling om at det kan være aktuelt å videreføre og videreutvikle ordningen med enhetsfylke der hvor det er regionalpolitisk vilje til dette."

Flertallet opprettholder sitt syn om at det kan være positivt om det på noe sikt åpnes for nye forsøk med enhetsfylke.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen Bondevik II, som ledd i oppfølgingen av oppgavefordelingsutvalgets utredning (NOU 200:22) initierte prøveprosjekter med oppgavefordeling. I sluttrapporten fra AGENDA til Kommunal- og regionaldepartementet kommer det frem mange positive erfaringer fra dette arbeidet, spesielt for kommunene og tjenestene. I dagens kommunesystem er generalistkommunesystemet sterkt festet som begrep. Realiteten er derimot at på grunn av kommunenes ulikhet og en utstrakt bruk av interkommunalt samarbeid, er begrepet i dag på mange måter uten et reelt innhold. Den norske gjennomsnittskommunen er lite typisk – det mest typiske er nettopp kommunenes forskjellighet, både i folketall, lokalt ressursgrunnlag og geografiske kjennetegn.

Disse medlemmer viser til at oppgavedifferensieringsforsøket viser at kommuner – både store og små – kan påta seg oppgaver som i dag er i fylkeskommunene og staten. Regjeringen Stoltenberg II ønsker imidlertid ikke å videreføre disse forsøkene eller åpne for nye, selv om dette er til fordel for tjenestene. Et godt eksempel på dette er barnevernstjenestene i Trondheim. Disse medlemmer mener at det er viktigere at tjenestene utføres på en god måte, enn hvem som utfører dem.

Disse medlemmene foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen videreføre forsøksordningene med oppgavedifferensiering og åpne for nye forsøk."

15. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen, på egnet måte, legge frem en rapport om omfanget og utviklingen når det gjelder antall brukere, tiltak og aktivitet i kvalifiseringsprogrammet og utviklingen i kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp pr. 1. mai 2008.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om rett til brukerstyrt personlig assistanse tidlig høsten 2008, slik at loven kan gjøres gjeldende fra årsskiftet 2009.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen iverksette en informasjonskampanje overfor kommunene som forteller om mulighetene knyttet til utfordringsrett.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utrede om kommuner med mange fritidsboliger har høye kostnader knyttet til tjenester til personer som oppholder seg lenge i kommunen, men som ikke inngår i inntektssystemets beregninger i dag. Samtidig bes det utredet, hvis slike kostnader er høye for enkelte kommuner, om dette er mulig å fange opp i utgiftsutjevningen i inntektssystemet.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 opprettholde ordningen med kommunal selskapskatt.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen i arbeidet med utgiftsutjevningen utrede og etablere en faktor som ivaretar vekstkommunenes spesielle situasjon.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2009 med en opptrappingsplan for forbedringer i den statlige bostøtteordningen.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen videreføre forsøksordningene med oppgavedifferensiering og åpne for nye forsøk.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen avvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med et nytt system for direkte statlig stykkprisfinansiering av grunnleggende velferdstjenester som helse, omsorg, grunnskole, videregående utdanning samt sosiale tjenester.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen sikre nødvendig lokal forankring mellom finansieringsgrunnlag, næringsutvikling og tjenesteproduksjon i kommunesektoren. I statsbudsjettet for 2009 må derfor skatteinntektene som andel av samlede inntekter ligge på om lag 50 pst. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til kommunalt skattøre som ivaretar denne målsettingen.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen, i arbeidet med å innføre nye kostnadsnøkler i 2011, om å avvikle Nord-Norge- og regionaltilskuddet (småkommunetilskuddet) og innføre et distrikttilskudd som foreslått av flertallet i Sørheim-utvalget (med gradert kompensasjon og høyest sats i Finnmark). Avstands- og smådriftsulemper kompenseres i justerte kostnadsnøkler og høyere basistilskudd til de minste kommunene.

Forslag fra Høyre:*Forslag 12*

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 legge til grunn at den symmetriske inntekstutjevningen holdes på 55 pst. slik som i dag.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen legge til grunn oppdaterte befolkningstall for beregningen av innbyggertilskudd og utgiftsutjevning for kommunene.

Forslag fra Venstre:*Forslag 14*

Stortinget ber Regjeringen om å gi kommunene rett til å velge å få all finansiering fra staten som frie midler, uten øremerking.

16. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 2 426 mill. kroner for 2009. Beløpet foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 12. juni 2008

Tore Hagebakken

leder

Trygve Slagsvold Vedum

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til Stortinget,
datert 16. mai 2008****St.prp. nr. 57 (2007-2008) - Presisering av distriktspolitisk tilskot**

Eg viser til St.prp. nr. 57 (2007-2008) *Kommuneproposisjonen 2009* som vart lagt fram 15. mai 2008.

Det har vorte feil under avsnitt 7.3 på side 43 i proposisjonen. Riktig tekst og tal skal vera følgjande:

2. Småkommunetilskudd

Tilskuddet blir gitt til alle kommuner i hele landet som har under 3 200 innbyggere. Satsene for 2008 for hver kommune er (1 000 kroner):

<i>Kommuner i Finnmark og enkelte kommuner i Nord-Troms (Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen)</i>	<i>10 389</i>
<i>Øvrige kommuner</i>	<i>5 297</i>

Vedlegg 2**Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen,
datert 28. mai 2008****Spørsmål angående kommuneproposisjonen 2009 (St.prp. nr. 57 (2007-2008))**

Jeg viser til brev av 15.5.2008 med spørsmål angående kommuneproposisjonen og tabellen i vedlegg 5.

Kolonne 2 og 3 i vedlagte tabell viser differansen mellom å fordele veksten med regjeringens forslag til nytt inntektssystem og dagens inntektssystem, det vil si systemendringen første år. Kolonne 2 viser beløpet i 1000 kr, og kolonne 3 viser beløpet i kroner per innbygger. Kolonne 3 i tabellen tilsvarer kolonne 8 i vedlegg 5 i kommuneproposisjonen, og er systemvirkningen av de foreslåtte endringene i inntektssystemet det første året.

Systemeffekten av endringene er den samme uavhengig av om man beregner virkningene av nytt inntektssystem med eller uten vekst, siden veksten på 2,8 milliarder kroner i beregningene er lagt på innbyggertilskuddet (med et likt beløp per innbygger). Jeg vil understreke at regjeringen ser på forslagene i kommuneproposisjonen som en helhet, hvor forslaget til endringer i inntektssystemet må ses i sammenheng med forslaget til vekst i inntektsrammene.

3. Distriktstilskudd Sør-Norge

Tilskuddet blir gitt til de øvrige kommunene i Sør-Norge innen det distriktspolitiske virkeområdet. Satsene i 2009 vil være som følger:

<i>Sats</i>	<i>Sone IV</i>	<i>Sone III</i>
<i>Per kommune (1 000 kr)</i>	<i>3 202</i>	<i>481-2 402</i>
<i>Per innbygger (kroner)</i>	<i>752</i>	<i>113-564</i>

Det er dei rette satsane som ligg til grunn for utrekningane i tabellane i vedlegg 5 og 6 i proposisjonen.

Tabell 1 Fordelingsvirkninger for kommuner

Kolonne 1: Innbyggertall per 1. januar 2006

Kolonne 2: Differansen mellom å fordele veksten med endringene i inntektssystemet og uten endringer, i 1000 kroner

Kolonne 3: Differansen mellom å fordele veksten med endringene i inntektssystemet og uten endringer, i kroner pr. innbygger

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
0101 Halden	27 722	2 310	83
0104 Moss	28 182	1 364	48
0105 Sarpsborg	50 115	369	7
0106 Fredrikstad	70 791	-4 540	-64
0111 Hvaler	3 821	1 656	433
0118 Aremark	1 456	151	103
0119 Marker	3 505	120	34
0121 Rømskog	670	41	62
0122 Trøgstad	5 013	455	91
0123 Spydeberg	4 856	-353	-73

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
0124 Askim	14 184	-497	-35
0125 Eidsberg	10 267	395	39
0127 Skiptvet	3 400	43	13
0128 Rakkestad	7 366	-134	-18
0135 Råde	6 544	1 118	171
0136 Rygge	13 862	537	39
0137 Våler	4 071	770	189
0138 Hobøl	4 564	-46	-10
0211 Vestby	13 159	859	65
0213 Ski	27 010	636	24
0214 Ås	14 530	2 109	145
0215 Frogn	13 585	841	62
0216 Nesodden	16 541	5 334	322
0217 Oppegård	23 897	-8 414	-352
0219 Bærum	105 928	-88 801	-838
0220 Asker	51 484	-32 958	-640
0221 Aurskog- Høland	13 379	289	22
0226 Sørums	13 367	934	70
0227 Fet	9 734	1 943	200
0228 Rælingen	14 857	4 788	322
0229 Enebakk	9 442	1 202	127
0230 Lørenskog	30 929	-4 858	-157
0231 Skedsmo	43 201	-1 868	-43
0233 Nittedal	19 722	-3 122	-158
0234 Gjerdrum	5 214	1 939	372
0235 Ullensaker	25 269	25 041	991
0236 Nes	18 022	381	21
0237 Eidsvoll	18 923	926	49
0238 Nannestad	10 321	6 196	600
0239 Hurdal	2 611	432	166
0301 Oslo	538 411	-167 481	-311
0402 Kongsvinger	17 224	-337	-20
0403 Hamar	27 593	-5 553	-201
0412 Ringsaker	31 923	1 280	40
0415 Løten	7 290	999	137
0417 Stange	18 591	1 269	68
0418 Nord-Odal	5 051	530	105
0419 Sør-Odal	7 675	101	13
0420 Eidskog	6 453	3 903	605
0423 Grue	5 218	5 872	1 125
0425 Åsnes	7 714	8 573	1 111
0426 Våler	3 906	4 691	1 201
0427 Elverum	18 992	793	42

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
0428 Trysil	6 845	9 710	1 419
0429 Åmot	4 348	6 830	1 571
0430 Stor-Elvdal	2 797	302	108
0432 Rendalen	2 082	554	266
0434 Engerdal	1 497	99	66
0436 Tolga	1 755	784	447
0437 Tynset	5 368	7 270	1 354
0438 Alvdal	2 392	165	69
0439 Folldal	1 722	299	174
0441 Os	2 075	216	104
0501 Lillehammer	25 314	-255	-10
0502 Gjøvik	27 819	-769	-28
0511 Dovre	2 826	83	29
0512 Lesja	2 172	671	309
0513 Skjåk	2 376	110	46
0514 Lom	2 455	216	88
0515 Vågå	3 766	5 889	1 564
0516 Nord-Fron	5 843	7 288	1 247
0517 Sel	6 083	7 707	1 267
0519 Sør-Fron	3 231	5 590	1 730
0520 Ringebu	4 566	7 319	1 603
0521 Øyer	4 854	1 086	224
0522 Gausdal	6 202	2 298	371
0528 Østre Toten	14 453	1 047	72
0529 Vestre Toten	12 599	627	50
0532 Jevnaker	6 312	954	151
0533 Lunner	8 518	573	67
0534 Gran	13 066	1 033	79
0536 Søndre Land	5 977	5 401	904
0538 Nordre Land	6 737	5 582	829
0540 Sør-Aurdal	3 243	4 539	1 400
0541 Etnedal	1 389	74	53
0542 Nord-Aurdal	6 425	-93	-15
0543 Vestre Slidre	2 217	422	190
0544 Øystre Slidre	3 137	640	204
0545 Vang	1 624	355	219
0602 Drammen	57 759	-10 084	-175
0604 Kongsberg	23 315	-4 983	-214
0605 Ringerike	28 197	4 796	170
0612 Hole	5 307	794	150
0615 Flå	998	318	319
0616 Nes	3 524	85	24
0617 Gol	4 404	-3 124	-709
0618 Hemsedal	1 947	-1 241	-637

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
0619 Ål	4 662	3 168	680
0620 Hol	4 500	-3 120	-693
0621 Sigdal	3 501	3 629	1 036
0622 Krødsherad	2 127	264	124
0623 Modum	12 585	1 377	109
0624 Øvre Eiker	15 825	1 331	84
0625 Nedre Eiker	21 653	1 153	53
0626 Lier	21 874	-5 718	-261
0627 Røyken	17 594	1 248	71
0628 Hurum	8 913	2 198	247
0631 Flesberg	2 529	252	100
0632 Rollag	1 414	-36	-26
0633 Nore og Uvdal	2 597	-592	-228
0701 Horten	24 871	1 110	45
0702 Holmestrand	9 654	-71	-7
0704 Tønsberg	36 919	-11 395	-309
0706 Sandefjord	41 555	-3 125	-75
0709 Larvik	41 211	18	0
0711 Svelvik	6 465	966	149
0713 Sande	7 740	757	98
0714 Hof	3 079	216	70
0716 Re	8 243	605	73
0719 Andebu	5 147	1 779	346
0720 Stokke	10 127	-144	-14
0722 Nøtterøy	20 082	2 655	132
0723 Tjøme	4 566	1 565	343
0728 Lardal	2 445	16	7
0805 Porsgrunn	33 550	-2 866	-85
0806 Skien	50 761	1 168	23
0807 Notodden	12 314	2 023	164
0811 Siljan	2 362	-42	-18
0814 Bamble	14 104	3 600	255
0815 Kragerø	10 477	4 787	457
0817 Drangedal	4 163	4 889	1 174
0819 Nome	6 571	1 831	279
0821 Bø	5 307	418	79
0822 Sauherad	4 291	2 495	581
0826 Tinn	6 247	-1 377	-220
0827 Hjartdal	1 619	412	254
0828 Seljord	2 912	-277	-95
0829 Kviteseid	2 575	480	187
0830 Nissedal	1 407	-477	-339
0831 Fyresdal	1 369	-53	-39

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
0833 Tokke	2 417	-1 743	-721
0834 Vinje	3 694	-669	-181
0901 Risør	6 863	4 751	692
0904 Grimstad	19 224	1 113	58
0906 Arendal	39 826	2 693	68
0911 Gjerstad	2 506	191	76
0912 Vegårshei	1 849	84	45
0914 Tvedestrand	5 838	500	86
0919 Froland	4 764	462	97
0926 Lillesand	9 030	857	95
0928 Birkenes	4 387	1 196	273
0929 Åmli	1 785	195	109
0935 Iveland	1 170	151	129
0937 Evje og Hornnes	3 324	2 084	627
0938 Bygland	1 296	243	187
0940 Valle	1 348	-441	-327
0941 Bykle	874	-1 841	-2 107
1001 Kristiansand	76 917	-23 880	-310
1002 Mandal	14 069	3 237	230
1003 Farsund	9 446	699	74
1004 Flekkefjord	8 852	3 448	390
1014 Vennesla	12 513	809	65
1017 Songdalen	5 621	1 147	204
1018 Søgne	9 609	-81	-8
1021 Marnardal	2 171	160	74
1026 Åseral	894	-515	-576
1027 Audnedal	1 556	-2	-1
1029 Lindesnes	4 486	-2 326	-518
1032 Lyngdal	7 296	-185	-25
1034 Hægebostad	1 583	115	73
1037 Kvinesdal	5 564	2 650	476
1046 Sirdal	1 740	-1 029	-592
1101 Eigersund	13 418	718	54
1102 Sandnes	58 947	2 894	49
1103 Stavanger	115 157	-50 509	-439
1106 Haugesund	31 738	1 186	37
1111 Sokndal	3 301	4 381	1 327
1112 Lund	3 098	-187	-60
1114 Bjerkreim	2 475	66	27
1119 Hå	14 883	4 422	297
1120 Klepp	14 832	1 551	105
1121 Time	14 807	7 379	498
1122 Gjesdal	9 426	2 028	215

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
1124 Sola	20 138	-15 049	-747
1127 Randaberg	9 304	-2 898	-311
1129 Forsand	1 092	-3 754	-3 437
1130 Strand	10 566	1 569	148
1133 Hjelmeland	2 723	325	119
1134 Suldal	3 883	-1 657	-427
1135 Sauda	4 769	2 777	582
1141 Finnøy	2 729	751	275
1142 Rennesøy	3 412	699	205
1144 Kvitsøy	521	41	78
1145 Bokn	770	-106	-138
1146 Tysvær	9 349	655	70
1149 Karmøy	37 928	348	9
1151 Utsira	209	49	235
1160 Vindafjord	8 119	386	48
1201 Bergen	242 158	-74 190	-306
1211 Etne	3 872	5 115	1 321
1216 Sveio	4 747	685	144
1219 Bømlo	10 808	284	26
1221 Stord	16 682	1 328	80
1222 Fitjar	2 901	-289	-100
1223 Tysnes	2 795	312	112
1224 Kvinnherad	13 071	1 626	124
1227 Jondal	1 060	-69	-66
1228 Odda	7 247	8 054	1 111
1231 Ullensvang	3 472	6 223	1 792
1232 Eidfjord	899	-1 412	-1 571
1233 Ulvik	1 142	133	117
1234 Granvin	986	492	499
1235 Voss	13 830	4 223	305
1238 Kvam	8 306	7 431	895
1241 Fusa	3 731	325	87
1242 Samnanger	2 341	864	369
1243 Os	15 260	5 482	359
1244 Austevoll	4 391	-1 010	-230
1245 Sund	5 584	2 570	460
1246 Fjell	20 392	7 595	372
1247 Askøy	22 496	9 259	412
1251 Vaksdal	4 118	5 042	1 224
1252 Modalen	354	-422	-1 193
1253 Osterøy	7 224	1 470	203
1256 Meland	5 931	1 862	314
1259 Øygarden	4 077	1 145	281
1260 Radøy	4 635	775	167

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
1263 Lindås	13 285	893	67
1264 Austrheim	2 485	332	133
1265 Fedje	638	75	117
1266 Masfjorden	1 693	545	322
1401 Flora	11 410	-763	-67
1411 Gulen	2 417	118	49
1412 Solund	877	502	572
1413 Hyllestad	1 502	209	139
1416 Høyanger	4 448	5 346	1 202
1417 Vik	2 847	-66	-23
1418 Balestrand	1 406	399	284
1419 Leikanger	2 199	498	226
1420 Sogndal	6 836	-247	-36
1421 Aurland	1 733	-3 398	-1 961
1422 Lærdal	2 155	-1 506	-699
1424 Årdal	5 549	-1 000	-180
1426 Luster	4 889	4 588	938
1428 Askvoll	3 182	4 889	1 536
1429 Fjaler	2 881	467	162
1430 Gaular	2 771	283	102
1431 Jølster	2 918	120	41
1432 Førde	11 327	4	0
1433 Naustdal	2 699	226	84
1438 Bremanger	3 968	3 923	989
1439 Vågsøy	6 123	5 624	919
1441 Selje	2 958	305	103
1443 Eid	5 801	2 627	453
1444 Hornindal	1 206	-51	-42
1445 Gloppen	5 769	4 829	837
1449 Stryn	6 779	2 749	406
1502 Molde	24 146	-340	-14
1503 Kristiansund	17 067	245	14
1504 Ålesund	40 801	-6 535	-160
1511 Vanylven	3 589	4 297	1 197
1514 Sande	2 539	355	140
1515 Herøy	8 373	-3 011	-360
1516 Ulstein	6 813	-4 320	-634
1517 Hareid	4 637	773	167
1519 Volda	8 322	471	57
1520 Ørsta	10 257	5 648	551
1523 Ørskog	2 093	22	10
1524 Norddal	1 808	-715	-396
1525 Stranda	4 544	2 471	544
1526 Stordal	996	171	171

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
1528 Sykkylven	7 421	-5 818	-784
1529 Skodje	3 638	113	31
1531 Sula	7 502	267	36
1532 Giske	6 630	344	52
1534 Haram	8 643	-658	-76
1535 Vestnes	6 442	2 494	387
1539 Rauma	7 347	5 357	729
1543 Nesset	3 139	938	299
1545 Midsund	1 923	-17	-9
1546 Sandøy	1 270	-1 825	-1 437
1547 Aukra	3 099	562	181
1548 Fræna	9 088	681	75
1551 Eide	3 342	138	41
1554 Averøy	5 360	1 552	290
1556 Frei	5 380	66	12
1557 Gjemnes	2 676	381	142
1560 Tingvoll	3 099	715	231
1563 Sunndal	7 323	3 662	500
1566 Surnadal	6 107	7 538	1 234
1567 Rindal	2 088	87	42
1571 Halså	1 693	168	99
1573 Smøla	2 192	898	410
1576 Aure	3 591	6 430	1 791
1601 Trondheim	158 613	-17 806	-112
1612 Hemne	4 293	6 608	1 539
1613 Snillfjord	1 046	35	33
1617 Hitra	4 021	7 055	1 754
1620 Frøya	4 059	6 296	1 551
1621 Ørland	5 113	494	97
1622 Agdenes	1 779	237	133
1624 Rissa	6 417	4 539	707
1627 Bjugn	4 634	7 906	1 706
1630 Åfjord	3 315	6 084	1 835
1632 Roan	1 066	204	191
1633 Osen	1 059	-48	-45
1634 Oppdal	6 499	8 497	1 307
1635 Rennebu	2 653	175	66
1636 Meldal	3 903	5 956	1 526
1638 Orkdal	10 632	974	92
1640 Røros	5 639	7 716	1 368
1644 Holtålen	2 087	425	204
1648 Midtre Gauldal	5 873	3 174	540
1653 Melhus	14 176	2 570	181

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
1657 Skaun	6 146	961	156
1662 Klæbu	5 353	1 395	261
1663 Malvik	12 213	3 876	317
1664 Selbu	3 940	3 318	842
1665 Tydal	874	-916	-1 049
1702 Steinkjer	20 477	10 398	508
1703 Namsos	12 574	18 164	1 445
1711 Meråker	2 531	571	226
1714 Stjørdal	19 892	2 382	120
1717 Frosta	2 467	149	60
1718 Leksvik	3 496	4 675	1 337
1719 Levanger	18 080	2 086	115
1721 Verdal	13 900	7 523	541
1723 Mosvik	893	72	81
1724 Verran	2 644	747	283
1725 Namdalseid	1 749	2 403	1 374
1729 Inderøy	5 938	1 319	222
1736 Snåsa	2 251	3 140	1 395
1738 Lierne	1 503	2 099	1 397
1739 Røyrvik	544	805	1 480
1740 Namsskogan	919	985	1 072
1742 Grong	2 416	3 503	1 450
1743 Høylandet	1 279	1 703	1 331
1744 Overhalla	3 493	5 028	1 440
1748 Fosnes	714	1 332	1 866
1749 Flatanger	1 174	1 573	1 340
1750 Vikna	4 011	5 821	1 451
1751 Nærøy	5 154	8 081	1 568
1755 Leka	595	1 072	1 802
1804 Bodø	44 992	5 460	121
1805 Narvik	18 365	1 446	79
1811 Bindal	1 741	547	314
1812 Sømna	2 048	442	216
1813 Brønnøy	7 565	1 000	132
1815 Vega	1 308	357	273
1816 Vevelstad	516	308	596
1818 Herøy	1 725	634	367
1820 Alstahaug	7 306	1 173	161
1822 Leirfjord	2 156	1 132	525
1824 Vefsn	13 440	-803	-60
1825 Grane	1 543	308	200
1826 Hattfjelldal	1 503	106	70
1827 Dønna	1 507	448	297
1828 Nesna	1 769	548	310

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
1832 Hemnes	4 542	-393	-86
1833 Rana	25 355	149	6
1834 Lurøy	1 971	544	276
1835 Træna	453	76	168
1836 Rødøy	1 376	179	130
1837 Meløy	6 715	457	68
1838 Gildeskål	2 107	550	261
1839 Beiarn	1 159	133	115
1840 Saltdal	4 751	807	170
1841 Fauske	9 551	426	45
1845 Sørfold	2 119	-841	-397
1848 Steigen	2 760	951	345
1849 Hamarøy	1 821	288	158
1850 Tysfjord	2 118	651	308
1851 Lødingen	2 314	205	89
1852 Tjeldsund	1 396	220	157
1853 Evenes	1 365	104	76
1854 Ballangen	2 701	83	31
1856 Røst	598	19	33
1857 Værøy	748	147	196
1859 Flakstad	1 454	46	32
1860 Vestvågøy	10 797	926	86
1865 Vågan	9 021	1 299	144
1866 Hadsel	8 001	1 448	181
1867 Bø	2 946	419	142
1868 Øksnes	4 567	446	98
1870 Sortland	9 639	445	46
1871 Andøy	5 245	1 046	199
1874 Moskenes	1 183	-7	-6
1901 Harstad	23 228	662	28
1902 Tromsø	63 596	6 282	99
1911 Kvæfjord	3 067	566	185
1913 Skånland	2 918	603	207
1915 Bjarkøy	537	108	202
1917 Ibestad	1 630	395	242
1919 Gratangen	1 245	435	349
1920 Lavangen	1 035	210	203
1922 Bardu	3 799	251	66
1923 Salangen	2 263	353	156
1924 Målselv	6 578	-159	-24
1925 Sørreisa	3 322	-19	-6
1926 Dyrøy	1 295	403	311
1927 Tranøy	1 598	310	194
1928 Torsken	1 005	471	469

	Innb.tall 01.01.2006	Differanse (1000 kr)	Differanse kr. pr.innb.
	1	2	3
1929 Berg	996	233	234
1931 Lenvik	11 051	-211	-19
1933 Balsfjord	5 569	86	15
1936 Karlsøy	2 369	440	186
1938 Lyngen	3 161	-174	-55
1939 Storfjord	1 932	415	215
1940 Kåfjord	2 261	642	284
1941 Skjervøy	2 971	316	106
1942 Nordreisa	4 772	711	149
1943 Kvænen	1 387	171	123
2002 Vardø	2 338	128	55
2003 Vadsø	6 114	-85	-14
2004 Hammerfest	9 361	1 203	128
2011 Kautokeino	2 998	658	220
2012 Alta	17 889	234	13
2014 Loppa	1 213	-24	-19
2015 Hasvik	1 033	217	210
2017 Kvalsund	1 070	101	95
2018 Måsøy	1 376	187	136
2019 Nordkapp	3 330	-313	-94
2020 Porsanger	4 222	560	133
2021 Karasjok	2 889	206	71
2022 Lebesby	1 391	161	116
2023 Gamvik	1 076	266	247
2024 Berlevåg	1 104	290	263
2025 Tana	3 006	110	37
2027 Nesseby	892	77	87
2028 Båtsfjord	2 171	56	26
2030 Sør-Varanger	9 464	384	41